

LLUC

JULIOL-OCTUBRE 1989

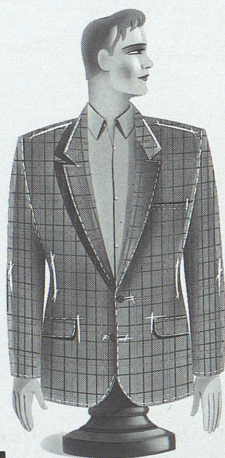
NÚM. 751-752

300 PTS.

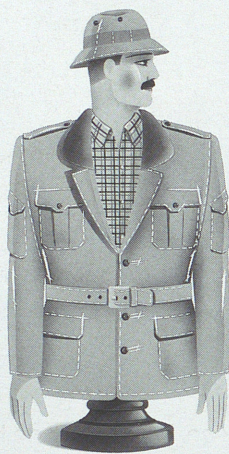
SOR FRANCINAINA, TOTA DE DÉU, TOTA DEL POBLE

Tenim hipoteques de totes les talles.

Talla 1. Primera vivenda

Estreni casa nova amb la llibertat de pagar-la en un termini des de tres fins a vint anys.

Talla 2. Segona residència

Una casa al camp o un apartament a la platja. Respiri a gust, aprofitant-se de la màxima desgravació fiscal autoritzada a l'Impost sobre la Renda.

Talla 3. Tripliqui el seu negoci

Li financem fins el 60 % del valor de taxació del seu nou local comercial o despatx.

De totes les talles. Perquè no hi ha persones amb les mateixes necessitats ni amb idèntics recursos.

Si vostè necessita una hipoteca que s'adapti perfectament a les seves possibilitats, vingui a donar-nos les seves mides a qualsevol oficina de Banca Catalana.

Li farem una hipoteca amb la qual s'hi trobarà a gust.

Talla 4. Renovar-se pels quatre costats

Posem al dia casa seva, facilitant-li una hipoteca per a fer reformes i millores, abans d'una setmana.

Talla 5. Raons per a canviar

Si li han fet una hipoteca que no li cau prou bé, porti-nos-la. La hi canviarem per una a la seva mida.

(93) 205 23 13

(De les 8 del matí a les 10 de la nit. I dissabtes al matí.)

Préstec Habitatge

BANCA CATALANA
Una opció intel·ligent

LLUC

REVISTA BIMESTRAL
ANY LXIX
JULIOL - OCTUBRE 89
N.º 751-752

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de La Real
07010 Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de correus 619
07080 Palma de Mallorca
Telèfon 75 04 95

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Cap de Redacció:

Pere-J. Llabrés i Martorell

Consell de Redacció:

Miquel Gayà i Sitjar
Gabriel Janer Manila
Maria de la Pau Janer Mulet
Josep M.ª Llompart
Joan Mas i Vives
Joan Mir i Obrador
Leonard Muntaner i Mariano
Damià Pons i Pons

Administrador:

Gaspar Alemany i Ramis

Subscripció: 1.500 ptes. anuals
Estranger: 1.700 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 300 ptes.

Els articles publicats en aquesta
revista expressen únicament
l'opinió dels seus autors.

Portada:

Imatge de la Beata Francinaina de la
Mare de Déu dels Dolors, obra de
Mateu Forteza, que serà venerada a
la parròquia de Sencelles
(Foto: Vicenç Matas).

Fotocomposició i impressió:

Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 - Tel. 75 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N. 0211-092 X

SUMARI

Universitat de les
Illes Balears

Servei de Biblioteca i

Documentació

Pàg.

En l'avinentesa de la beatificació de la Venerable de Sencelles, Sor Francinaina Cirer, «sa tia Xiroia», LLUC dedica aquest número monogràfic a glossar una figura tan significativa de la nostra Església, de la història i tradició mallorquines, de la nostra cultura popular.

- 2 **EDITORIAL: Tota de Déu, tota del poble.**
- 3 **Perfil espiritual i apostòlic de Sor Francinaina Cirer, la nova Beata mallorquina.** Aquest primer article és signat per la Superiora General de les Germanes de la Caritat, una congregació que té les seves arrels també en la casa de Caritat que a Sencelles fundà la tia Xiroia.
- 7 **La vida de Sor Francinaina en els documents històrics.** Regest de 35 documents contemporanis de la nova Beata, que seran exposats a la Seu i a la parròquia de Sencelles, amb motiu de les festes de la beatificació.
- 11 El P. Miquel Colom dóna la seva opinió sobre l'origen del malnom «Xiroia».
- 12 Josep Amengual i Batle descriu la fundació i característiques dels **diversos nuclis de la Caritat a la Mallorca del segle XIX**, un dels quals va ser el convent establert a Ca'n Xiroia de Sencelles per Francinaina Cirer.
- 15 El Vice-Postulador de la Causa de la Venerable de Sencelles, Gabriel Ramis, escriu sobre la **Cronologia dels processos**: les passes que s'han donat des del 1899 per arribar a la beatificació de Sor Francinaina l'1 d'octubre del 1989.
- 18 També el P. Gabriel Seguí aporta els seus coneixements i experiència personal a un moment decisiu del procés de la «Venerable»: **Les llegendes en la vida de la Beata Francinaina Cirer.**
- 20 **Sor Francinaina de Sencelles: una dona del pla de Mallorca**, un comentari fet per un prevere senceller, Antoni Ferrer.
- 21 **Sa tia Xiroia, glosadora.** Text, comentari, situació en la biografia de les cinc gloses atribuïdes a Francinaina, per Pere-Joan Llabrés.
- 24 Maria Antònia Albertí i Maria Francesca Sureda han estudiat i classificat **la vida llegendària de Sa Tia Xiroia**, el personatge de la nostra tradició popular que ha assolit un nombre més gran de contarelles sobre la seva vida, tan admirada dels mallorquins. També la poesia mallorquina s'uneix a les festes de la beatificació:
- 29 **Pregària i arbre**, de Jaume Santandreu;
- 30 **Goigs a la Beata Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors**, de Pere-Joan Llabrés, publicats en el núm. 99 de la col·lecció «La Sibil·la», i musicats pel P. Antoni Martorell;
- 31 **Càntic per a la Beatificació de la Venerable Sor Francesca-Aina Cirer de Sencelles**, per Miquel Bota Totxo.
- 32 **El camí de Lluc en la mamòria**, pregó de Gabriel Janer Manila, pronunciat a Sencelles dia 12 d'agost de 1989, en l'inici, a la vila de Sor Francinaina, de la pujada a Lluc a peu de la part forana.
- 34 **El rector de Sencelles, Joan Molinas.** Un article, ben documentat de Pere-Joan Llabrés sobre el prevere mallorquí, co-fundador de la casa de Caritat de Sencelles, director espiritual de Sor Francinaina, i el seu primer biògraf.
- 40 **Què en pensau de Sor Francinaina?** Testimonis i resposta a enquestes, publicats amb motiu de la beatificació.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5106991200

EDITORIAL

Tota de Déu, tota del poble

Dia primer d'octubre serà una data memorable per Mallorca. Serà l'exaltació, per part de l'Església, d'una dona de la nostra pagesia, identificada amb el seu poble —el de Sencelles, el de Mallorca—, del qual compartí treballs i angúnies, estretors i esperances, ideals i alegries. La tia Xiroia, Sor Francinaina, la Mare Superiora, la «Venerable» de Sencelles és ben *nostra*. En res mai no es volgué distingir de les dones pageses més humils del seu poble: visqué a ca seva primer amb els pares i germans, després tota sola o amb la companyia d'una o algunes amigues de devocions i curolles, i als tres darrers anys de la seva vida com a religiosa amb les altres germanes de la Caritat, el convent de les quals, com a casa de Caritat oberta a tot el poble per a la Doctrina i la misericòrdia, ella mateixa, ja setantina, havia bastit a la llar familiar de Can Xiroia. En totes aquestes etapes de la seva vida, mai no se separà del seu poble, convisqué amb la seva gent, de la qual només cercà el progrés espiritual i el remei en totes les contrarietats de la vida.

Per tot això va ser tan cordialment estimada del poble de Sencelles, i també de veïns de molts altres pobles que acudien a Sencelles, atrets per la fama d'aquella dona tota de Déu, tota pels germans, que atenia afablement en les creus de cada dia.

El secret de l'atracció, de la popularitat de Sor Francinaina, prou manifesta ja en vida seva, és abans de tot la seva unió amb Déu. Aquest amor a Déu, al Déu cristià, Pare de Jesucrist, en qui tots som fills de Déu, l'empenyia —per la força de la fe en el Bon Jesús— a donar-se tota al seu poble, als germans. I a donar-se a ells —seguint l'estil de l'encarnació— tal com eren, no escapant-se'n amb fuites alienadores, sinó vivint com ells: conrant la terra prima de la modesta hisenda familiar, treballant al figueral i procurant esplai als joves en els balls del vespre, destinant als pobres la millor part dels seus guanys, aconsellant tothom en els quefers humans i en les decisions espirituals, assistint els malalts, ensenyant Doctrina sobretot: ella, analfabeta —com la immensa majoria de les dones pageses (i de tants d'homes) del seu temps—, sabia de cor el que cal saber de Déu i com s'ha de comportar l'home com a fill seu, i ben de cor ho ensenyava a petits i grans, devots i ovelles esgarriades. I amb això, al seu estil, amb les seves possibilitats, segons el seu ideal religiós, contribuï de veres a la cultura del nostre poble.

Aquest poble, el dels nostres avis del segle XIX, i el del segle present, fins als nostres dies, en una torrentada de devoció, ha estimat amb veneració la tia Xiroia, la Venerable de Sencelles. Per dir com era de gran el seu amor, el seu desteixinament per nins i vells, per pobres i desvalguts, i també la seva caritat envers Déu, li va teixir la corona de la llegenda àuria. I així també Sor Francinaina va ser font i causa de cultura: de religiositat popular, farcida d'emocions i símbols, pelegrinatges i invocacions, aquesta religiositat popular que tant és avui estudiada i encobeïda per l'antropologia cultural. Dins la cultura popular de Mallorca: narracions i llegendes, gloses i pregàries, la nova Beata, tan mallorquina, de l'Església catòlica ocupa un lloc significatiu i ben destacable.

Pel que va ser, pel que va significar i significa per a tot el nostre poble, hem cregut profitós dedicar aquest número de LLUC a Sor Francinaina en l'avinentesa de la seva beatificació. La seva figura ha de projectar llum encara sobre les tasques del poble que aquí lluita, canta, creu i espera. Ciutat i la part forana tenien i tenen els seus patrons. Nosaltres gosàriem declarar la Beata PATRONA dels *conradors* que guanyen —com ella— el pa de cada dia feinejant a les blateres, vinyes i figuerals, dels qui *ensenyen als minyons* com trespasar pel camí de la vida estimant Déu i el proïsme, dels qui *procuren l'esplai* refrescant i renovador al jovent i als al·lots, dels qui fan la *caritat propera* envers els qui la societat opulenta ha tirat dins la marginació desesperant. Que el remei d'aquests mals, que l'encoratjament d'aquestes tasques, ens els concedesqui la BEATA FRANCINAINA: ella, que és una bona dona, tota de Déu, tota del poble, segur que ho farà.

Perfil espiritual i apostòlic de Sor Francinaina Cirer, la nova Beata mallorquina

per Margalida Moyà i Pons

En aquest any de la beatificació de Sor Francinaina i per aquest número monogràfic de la revista **LLUC** voldria oferir-vos unes pinzellades sobre el perfil espiritual i apostòlic d'aquesta Germana de la Caritat, model, alhora, de dona cristiana de la nostra pagesia i de religiosa inserta en el poble i església local.

Són unes reflexions senzilles per tal que tot el poble de Déu pugui conèixer i imitar la seva espiritualitat de caritat i la seva empena apostòlica.

DONA DEL POBLE

Per tal de copsar bé la originalitat i profunditat de l'espiritualitat de Sor Francinaina convé tenir present el moment històric en què viu, i el lloc on va nèixer i créixer i es va formar.

Francinaina neix a Sencelles el 1781 i mor el 1855. Sencelles és un poble petit situat al bell mig de l'illa de Mallorca, la vida del qual gira entorn de l'església parroquial i de les celebracions religioses i de la vida i feines del camp.

A la costura li ensenyen a fer les feines de la casa, cosir, filar, fer calça i ganxet. Aprèn la Doctrina cristiana de memòria ja que no sap llegir ni escriure, cosa normal per a les dones d'aquella època.

No rep més formació cristiana que els sermons dels diumenges i les missions populars. Participa de la litúrgia en llatí i els seus mestres espirituals són els seus confessors: rector o capellans de la Parròquia.

L'ESPIRITUALITAT

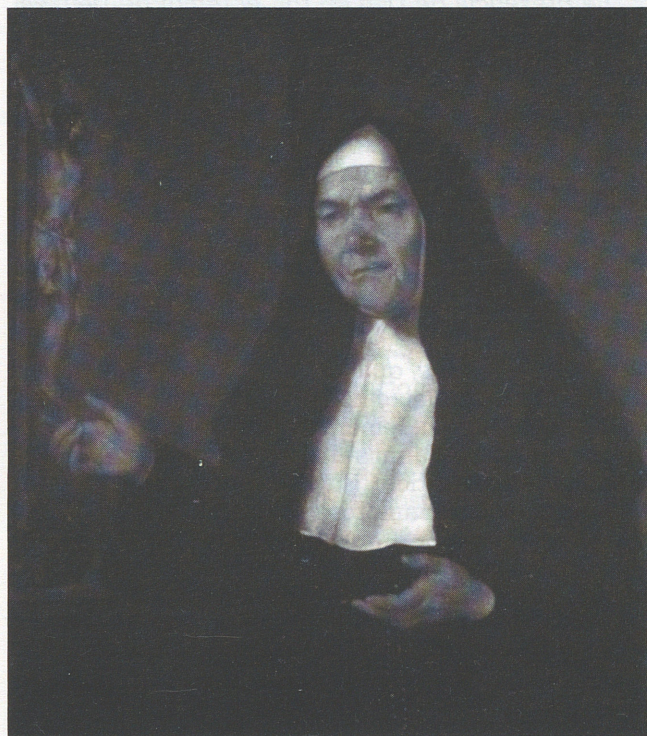
L'espiritualitat, pròpia de l'època, que nodreix la vida espiritual de Francinaina, gira entorn de tres eixos:

1) Un sentit profund de la *presència i acció de Déu en el món*: creació i providència. Els pocs coneixements científics i la vida camperola afavoreix la vivència d'aquesta intervenció continuada de Déu dins la creació i la seva preocupació amorosa pels homes i per les seves coses; la divina providència que té esment de tot.

2) La *humanitat de Jesús*, sobretot els seus trets de debilitat, són particularment meditats i contemplats per la gent senzilla. És el Déu infant en el pessebre o bé el Déu que pateix en la passió i mor en la creu.

3) Es té un *apreci molt marcat a tot el sacramental*, simbòlic, ritual, llocs sagrats, imatges sagrades, devocions, signes religiosos.

Partint de tot això Francinaina viurà una autèntica vida segons l'Esperit, una vida d'unió amb Déu, realment no ordinària. Les seves devocions seran les pròpies de la gent del seu temps, la manera de pre-

El retrat de Sor Francinaina que Agustí Buades pintà i que es conserva al convent de la Caritat de Sencelles

gar i encomanar-se a Déu no serà diferent de les seves veinades, practicarà les mateixes devocions, assistirà als mateixos actes de pietat i a la litúrgia de la Parròquia, celebrada en llatí i a distància del poble, però res d'això serà obstacle per a viure a fons els valors de l'evangeli i per arribar a la plena unió amb Déu.

1. EXPERIÈNCIA DE DÉU

Convé recordar que no podem parlar d'espiritualitat sense una autèntica experiència de Déu.

Experiència cristiana de Déu vol dir tenir plena consciència que Déu és Pare de misericòrdia, que el Fill s'ha encarnat per tots nosaltres i ens ha redimit

per la seva passió i mort, que l'Esperit ho penetra tot i ens impulsa al seu amor.

Fer-ne experiència significa haver-hi reflexionat i haver-ne tret conseqüències.

L'experiència cristiana sempre serà una experiència de Déu amb Jesucrist en la unió de l'Esperit.

L'experiència de Déu té poc a veure amb els éxtasis, visions o prediccions de futur.

L'experiència de Déu no es pot fer en totes les facetes dels seus misteris ja que Déu és inabastable en cadascun d'ells.

Experiència de Déu: presència de Déu i contemplació de Jesús en la creu i en l'Eucaristia.

Francinaina viurà amb més intensitat dos aspectes: la presència de Déu en tot i la contemplació de Jesús en la Creu i l'Eucaristia que concretarà en la vivència del misteri del dolor i de la creu i en la pràctica de la caritat.

La presència de Déu en tot, el temor de Déu, és per a *Francinaina* com la mirada amorosa de Déu que l'acompanya en tot moment. Déu és el creador del món i manté la vida de tot ser vivent, concedeix dons als seus fills i els permet situacions de dolor. El bo i el mal temps depenen de Déu; les bones i males anyades també; així com l'enfermetat, la salut, la mort i la vida.

Tot això duu a *Francinaina* a viure, des de petita, una actitud de petició, d'intercessió davant Déu per aconseguir els seus dons i les seves gràcies i a la vegada a mantenir una actitud d'acció de gràcies per tot.

Moltes vegades, quan ja té fama de ser dona de Déu, que aconsegueix la salut pels malalts o preveu el futur... i la gent li demana consell i ajuda... els diu que resin, que demanin ajuda a Déu i que ella també s'unirà a la seva petició. En tot moment viu i ajuda a viure la providència amorosa de Déu i la presència de Déu en tot i en tots.

Veim que el temor de Déu té molt poc a veure amb les consciències turmentades o en la presència política d'algú que vol sorprendre'ns en el mal.

La gent que acudeix a can Xiroia sap bé que els recomanarà «encomanar-se a Déu i deixar-se a les seves mans», perquè el Pare del cel revela les coses importants del Regne als humils i senzills i les amaga als savis i entesos (cfr. Mt 11, 25). *Francinaina* és un d'aquests.

La creu i l'Eucaristia són dos aspectes del Jesús pobre i dèbil, entregat al Pare i entregat als homes per amor.

La contemplació de Jesús pobre, desvalgut, callat, obedient, fa possible l'acceptació pacient de les dificultats i contratemps.

Francinaina viu aquests dos aspectes amb la senzillesa del poble, però amb tota profunditat:

Practica el Via Crucis, diàriament. La contemplació assídua de la Passió de Jesús la commou fins a les entranyes i la duu a indentificar-se amb Ell de tal manera que cap patiment li semblarà important quan el Bon Jesús ha patit molt més.

No redueix la contemplació de la passió a uns

moments del dia, sinó que la perllonga al llarg de la jornada.

Francinaina fa el camí de ca seva a l'església parroquial acompanyant Jesús camí de la creu i acompanyant Maria, mentre en el seu interior es prepara per a l'Eucaristia.

La contemplació de la Passió de Jesús la farà ser pacient en la vida i en el patiment, a la vegada que creix dins ella l'esperit apostòlic de manera que ofereix cada gota de sang de Jesús per a redimir el món.

Al temps de sor *Francinaina*, l'Eucaristia es viu més com a presència de Crist per a ser adorat que com a banquet eucarístic (recordem les Quaranta Hores, «Casa Santa», hores santes...). *Francinaina* viu a fons aquesta adoració però sobretot estima la participació a l'Eucaristia. Va a Missa cada dia i combrega també cada dia; cosa un tant estranya en aquell temps, però el seu confés l'autoritza i ella obeeix amb molt de gust. Tant en el fet de donar-li permís per a combregar com en el fet d'ella anar-hi cada dia, demostra una consciència recta i serena, ben enfora de la mentalitat estreta pròpia d'aquell temps.

Francinaina viu una síntesi molt bella: Jesús en la Creu entregat al Pare i Jesús entregat als homes en el signe més fort de l'amor, en l'Eucaristia aliment i presència pasqual.

La seva espiritualitat és clarament cristocèntrica: el Fill encarnat, mort a la creu i entregat a l'Eucaristia, per aliment dels homes, són l'expressió més profunda del Déu creador que ho umpl tot pel seu Esperit Sant.

Els humans experimentam en la nostra vida el dolor i el patiment, compartim el misteri de la creu del Bon Jesús.

Francinaina experimenta i viu esdeveniments molt dolorosos i difícils.

No és que durant la seva vida tengui incomprendions per part de la gent, sinó tot el contrari. L'estimen, la valoren, tal vegada se sent sobrevalorada. Tant els de prop com els d'enfora, les autoritats i la gent senzilla, la jerarquia i el poble creient, li tenen una gran admiració i valoren, ja en vida, la seva santedat.

Ja de joveneta rebé la negativa de son pare per entrar al Convent de la Pietat. Certament que va ser una prova molt dura perquè ella volia ser monja i son pare no ho volgué. Visqué, pràcticament, tota la seva vida en la foscor del què voldria Déu d'ella.

Francinaina sí que tastà ben de prop el sofriment per l'experiència de la mort en la pròpia família.

Sa mare morí quan ella tenia 26 anys i poc temps després moriren els tres germans; es va quedar ella tota sola amb son pare. Als 40 anys morí també son pare i decideix ser monja a ca seva, vivint amb una companya, fent caritat, ensenyant doctrina i guanyant-se la vida amb les feines del camp.

Als 70 anys, el rector Molinas li proposa la fundació del Convent de la Caritat.

No serà forçar molt les coses si pensam que ella visqué dins el dubte sobre la forma de consagrar-se a Déu.

Tal vegada, en els trenta anys que transcorren entre la decisió de ser monja a ca seva i la decisió de fundar la Casa de Caritat visqué temptacions o altra casta de sofriment moral. I ben probable que per a superar aquests dubtes practicaria penitències dures i exagerades... però, com que no sabia escriure no podem conèixer aquest món interior seu. Sí que sabem ben cert que practicava penitències fortes i exigents; la qual cosa era bastant normal en aquell temps. Veurem més endavant que aquest esperit de sacrifici serà una bona mediació per a practicar la caritat.

L'experiència de la creu, de la mort de persones estimades, de la foscor, del dubte, l'experimentà molt fort entre els 40 i 70 anys.

Com Abraham que en la vellesa se li promet tenir un fill i creu contra tota esperança, també Francinaina als 70 anys se li demana fundar el Convent a ca seva.

Contra tota esperança i contra tota raó lògica accepta la proposta, obeeix de manera responsable, ho reflexiona molt fins que es duu a terme la fundació el 7 de desembre de 1851.

Moltes vegades en la vida expiritual tenim tendència a fer divisions o sectoritzacions. Reduïm l'espiritualitat a unes determinades zones de la persona o a moments privilegiats del dia; en feim una cosa intimista i personal i reduït a un espai de temps.

Tota espiritualitat per a ser autèntica ha d'integrar tots els nivells de la persona —intel·ligència, voluntat, cor, sentiments, emocions—, i s'ha de projectar a tots els quefers i aspectes de la vida.

2. UNA DONA DE CARITAT

La segona dimensió, per tant, de l'espiritualitat ha de ser *l'obertura a l'altre o la missió apostòlica*.

Tots els testimonis ens mostren Francinaina com una dona oberta als altres, especialment, als més necessitats.

* *els malalts* li demanen la salut; ella prega per ells, els visita, els escolta, els atén.

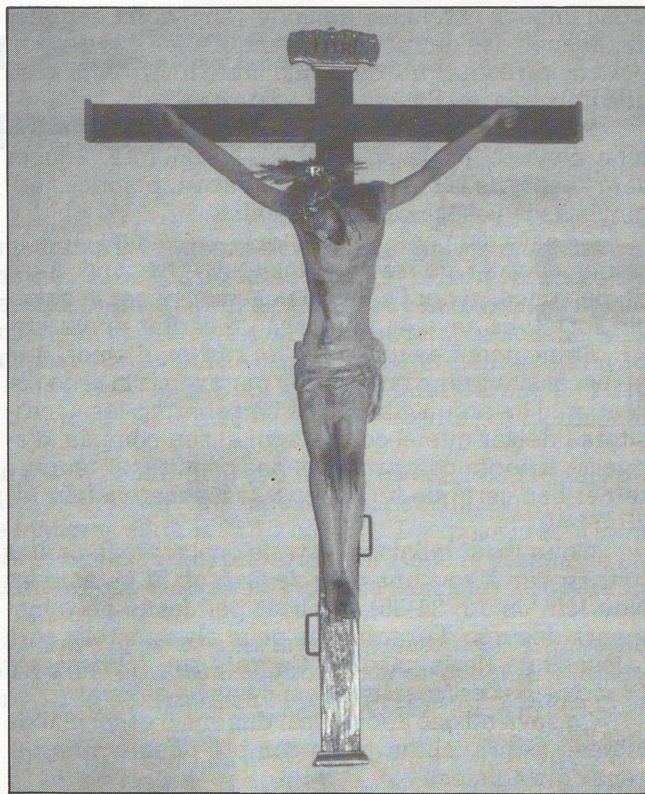
* Els moribunds tenen la seva companyia, unes paraules de consol, oracions d'esperança i també els recomana que rebin els sagraments de la penitència i de l'Eucaristia, el viàtic.

Juntament amb el seu amor i conhort els ofereix l'amistat amb Déu, perquè li preocupa especialment la salvació dels homes.

* es preocupa de l'educació dels *infants* i de la catequesi; els ensenya la doctrina i es preocupa que aprenguin bons costums i tenguin bon comportament.

* cerca *els joves* per ajudar-los en la seva formació; els ofereix formes de divertiment a la vegada que els proposa un comportament cristià.

* *les dones* són especialment acollides per Francinaina. En aquella època, les dones són les que duen la casa, cuiden dels nins, dels vells i dels malalts, preparen el menjar i arregen la roba; elles acudirán a Francinaina demanant-li ajuda, consell, per a qualsevol cosa.

«Jesús en la creu entregat al Pare».
Sant Crist que, segons la tradició, va pertànyer a Sor Francinaina i que presideix avui la capella del convent de Sencelles.

Si Francinaina no té solucions pel problema material, sempre tindrà una paraula de consol, un bon consell per aquella mare necessitada.

* *els homes*, en una època puritana com la del segle XIX, no s'haurien d'acostar per can Xiroia, devia estar mal vist.

Sens dubte i ben comprovat, els homes acudeixen a la casa de Francinaina cercant un bon consell o per encomanar-se a les seves oracions. També la trobam al llit de la malaltia o de la mort.

* una de les expressions més genuïnes de l'esperit apostòlic de Francinaina és l'exercici del *do de consell*.

Tots, joves i vells, cerquen el seu consell, la recomanació de Francinaina abans de prendre una decisió important. Ben aviat se'n temen que té una visió clara de la realitat on viu i dels problemes, per tal de cercar-los solució... i que aquestes solucions o propostes de solució neixen d'un cor tocat per Déu, invadit per Déu.

Francinaina, la dona assenyada, la dona del sentit comú, està al servei dels altres. No es guardarà per ella el que el Senyor li ha ensenyat, no és seu, ni li pertany; n'és solament la dipositària, l'administradora, per això estarà disposada a tota hora escoltar el qui ho necessiti; no hi farà accepció de persones; i tant el pobre com el ric seran atesos igualment; i tant uns com els altres hi acudirán per a sebre què en pensa sor Francinaina dels seus negocis o preocupacions o bé què els aconsella abans de prendre deci-

sions importants, i ella, dona de seny, dona de reflexió, respon des de l'experiència humana i des de l'experiència divina, no com una mestressa sinó com una deixeblla del Senyor, l'únic Mestre.

Sor Francinaina està *al servei del poble*, del seu món concret, de la seva església concreta, aquest serà l'espai de la seva caritat operativa, pràctica i enginyosa, de la seva caritat femenina.

Ca seva està oberta a tothom i a tota hora; tots hi troben consol i moltes vegades remei; no fa accepció de persones, ni per l'edat, ni pel sexe, ni per la situació social; ca seva és una casa de caritat operativa.

Francinaina és una dona de caritat, d'amor, que no necessita grans muntatges per exercir la seva caritat, n'hi ha prou amb els ulls ben oberts a les necessitats i deixar que el cor bategui al seu compàs, d'aquesta manera compartirà el poc o molt que tengui i té per ben cert que ho ha fet a Jesús mateix (cfr. Mt 25, 34-40).

Quan sigui religiosa institucionalitzarà la caritat fent de Can Xiroia una casa de Caritat. El Manament Nou (cfr. Jn 13, 34-35), explicat per Jesús pocs moments després de rentar els peus als apòstols, serà la consigna de la casa de Caritat, que fundarà sor Francinaina: estimar com Jesús ens ha estimat.

La seva missió apostòlica, dimensió essencial de la seva espiritualitat, té en compte *l'home integral*, sense dicotomies.

Li interessa la persona completa: la salut del cos i el creixement espiritual i la salvació eterna.

No retalla el vigor dels joves, l'alegria, la necessitat de bulla i festa i a la vegada els ensenya a resar, a respectar-se, a viure en pau i fer-se feliços.

Els infants són acollits per a rebre educació, a la vegada que aprenen la doctrina.

La contemplació de Jesús sofrent la porta a vegades a quedar-se sense sentits, transportada, però al recuperar els sentits, és com el bon samarità que corre a ajudar els qui sofreixen.

Per altra banda, Francinaina, la dona de relacions socials, de freqüents contactes amb les persones, és la dona silenciosa, contemplativa, parla sempre que ho ha de fer, però només diu el que convé; no és una dona dispersa, és la dona reflexiva, atenta, serena, pacient... està en el que fa.

Aquesta profunditat i serenitat l'adquireix en la contemplació i la fa real i verídica a l'exercir la caritat i fer possible que tots els homes se salvin.

Hem dit abans que el sacrifici i la creu són ben presents dins la vida de sor Francinaina i és lògic. No és possible ni entenedora la vida d'un cristià que no s'assembli al Crist. Si Crist ha mort en una creu, els cristians també l'hauran de tastar, i Francinaina ha tastat el patiment i *la creu i el sacrifici a favor dels germans*; no es plany ni escatima esforços, està acostumada a superar el gust i disgust, a fer el que pertoca encara que li costi, sap de la suor i del treball, coneix la feina del camp i de la casa, experimenta el fred i la calor, la set i l'alimentació lleugera, però això la farà encara més sensible a les necessitats que pateixen els seus germans i no s'adormirà tranquil·la si

coneix algú que no té sopar o algú que està preocupat, per això s'enginyarà i junt amb el seu servei hi portarà l'Esperit del Senyor; és Ell mateix el qui l'empeny a donar la bona nova, a curar els malalts... és l'Esperit que ella experimenta en la pregària o bé participant en l'Eucaristia i combregant, el qui l'empeny a ser consol per al trist, llum per a l'enfosquit (cfr. Lc 4, 18) i amor humà pel qui pateix.

UNA VIDA EVANGÈLICA

Veim que *la vida de Francinaina és una vida evangèlica* per l'experiència de Déu-Amor i configuració amb Jesucrist que l'empeny a viure una donació continuada de servei amorós als seus germans.

Resumint, Francinaina és una dona fascinada per la presència de Déu, empapada de la contemplació de Jesús en la Creu, alimentada per l'Eucaristia, entregada a les accions concretes de caritat operativa i als 70 anys consagrada a Déu en la vida religiosa.

Francinaina és una dona de gran profunditat espiritual, feel a Déu, plenament enamorada de Jesús i estimant amb cor i ànima les persones que l'enrevolten i així és un exemple de caritat pràctica i un model de dona consagrada a Déu, que ha sabut fer significativa la seva presència en la societat i en l'església per la qualitat de la seva vida.

MARGALIDA MOYÀ, G.C.

Edicions

Disseny gràfic

Publicitat impresa

Fotocomposició

Tipografia / Offset

taller GRÀFIC
Ramon

JAUME BALMES, 43 - TEL. 75 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

La vida de Sor Francinaina en els documents històrics

En tot procés històric de beatificació, els documents tenen una importància cabdal. No són molts els que podem aportar sobre la vida de la nova Beata, primerament perquè ella no sabia llegir ni escriure, per això ens manquen els escrits autògrafs, que haurien pogut esser una prova de primer ordre per conèixer la seva vida interior, la seva santedat, la seva fesomia autèntica. Encara que va viure més de 73 anys, tampoc són molts els documents que la història ens ofereix de la seva vida amagada més aviat i no cridanera. Aquí en presentam 35: tots contemporanis d'ella fora de l'acta del matrimoni dels pares (Joan Cirer i Joana-Maria Carbonell) i dels últims que es refereixen a l'enterrament, i compliment de l'obra pia, a més dels elogis escrits pel rector Joan Molinas.

En aquests documents —principalment en els qui tenen per autor el seu rector, director espiritual i primer biògraf— hi batega la santedat, humil i eloqüent alhora, de la tia Xiroia, de Sor Francinaina.

Aquests 35 documents seran exposats a la Seu de Mallorca els dies 7 i 8 d'octubre. L'exposició serà inaugurada el dissabte dia 7, com a pòrtic de la magna celebració diocesana, presidida pel bisbe el diumenge dia 8, a l'església major de tots els mallorquins. Després, a partir de dia 9, serà traslladada a Sencelles on podrà ser visitada a la parròquia.

Els documents han estat ara novament retrobats i reunits, gràcies a les investigacions del P. Gabriel Seguí i de Dom Benet Colombàs, qui les facilitaren al P. Melcion de Pobladora, caputxí, Relator General de la Congregació per a les Causes dels Sants, qui els publicà l'any 1975, com es diu a l'article del P. Seguí, publicat en aquest número.

P. LL.

1

Acta del matrimoni de Joan Cirer i de Joana Carbonell, pares de Francinaina Cirer i Carbonell. A la parròquia de Sencelles, dia 15 de desembre del 1771.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*, I/105-M/4: «Matrimoni de la Iglesia Parrochial de Sancelles comensant en lo any 1754», f. 48, n. 16).

2

Acta del baptisme de Francisca Maria Bonaventura, filla de Joan Cirer i de Joana Carbonell. A la parròquia de Sencelles dia u de juny del 1781.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*, I/105-B/9: «Libro de bautismos de la parroquia de Sancelles empezando el año 1771», f. 117, n. 27).

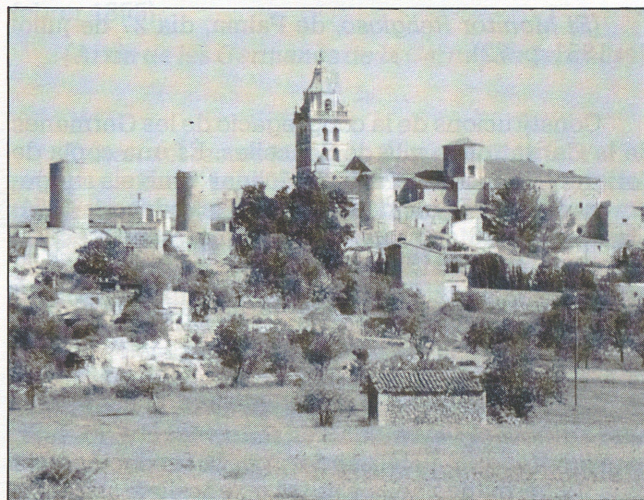
3

Acta de la confirmació de Francinaina Cirer, filla de Joan i Joana Maria Carbonell. A la parròquia de Sencelles, pel bisbe D. Pedro Rubio Benedicto, bisbe de Mallorca, dia 19 de maig del 1788.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*, I/105-C/3: «Libro de confirmaciones de la Parroquia de Sencelles, y sufraganea de Costitx 1788», f. 6 v., n. 165).

4

Ingrés de Francinaina Cirer al tercer Orde de Sant Francesc. El començament del llibre és aquest: «Dia 9 d'abril de 1798 el Rt. P. Fr. Antoni Thomas Lector jubilat Doctor y Cathedratric de Teologia, regent d'estudis

en el Rt. Convent de N. P. S. Francesch de Palma, custodi actual en la seva Província de Menors de Mallorca i quaresmer en la present parroquia de Sencelles donà lo Abit de germans de la 3.ª Regla a los seguens i professà a los señalats ab P». A la llista d'homes hi ha Joan Cirer, a la de dones Francinaina Cirer, i Joana-Maria Carbonell, senyalada amb una P. Dia 31 de desembre del 1826 entre les dones professes, consta Francina Cirer.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*: Llibre del tercer Orde franciscà, de la parròquia de Sencelles).

5

Testament de dia 2 de maig del 1826 davant el no-

tari Jaume Amengual. Francinaina Cirer, «ara bona», fa hereva universal la seva ànima i per ella a Déu nostre Senyor: «volent que tots mos bens serveſcan o el producta se invertesca en la mia casa per una Congregació de quatre Donzellas... qui vulgan perpetuament servir a Deu en estat solteras, las quals... deuran ser aprovadas y examinadas per el Señor Rector... y deuran viurer en dita Congregacio ab la regla de vida que per este fi se los imposará per el Parroco».

(*Arxiu històric de Mallorca*. Protocols del notari Jaume Amengual, A. 970, 35).

6

Testament de Francinaina Cirer de dia 19 de desembre del 1850 davant el notari Joan Vicenç Castell. Deixa els seus béns per fundar una casa de monges de la Caritat segons la institució de Sant Vicenç de Paül.

(*Arxiu històric de Mallorca*. Protocols del notari Joan Vicenç Castell, c. 1616/4016, f. 141v.-142v.).

7

Notícia de la transformació de la llar familiar en convent de Filles de la Caritat per part d'una dona setantina (Francinaina «Xiroia»), veïna de Sencelles.

(*El Monitor Religioso*, de Palma, dia 27 de juliol del 1851, p. 72).

8

Constitucions de la congregació de les Germanes de la Caritat de la vila de Sencelles. És una còpia de l'original, redactat pel rector Molinas, amb els suggeriments de Sor Francinaina. Any de la redacció: 1851. Consten de 16 capítols. En el primer s'insisteix en l'ensenyament de la doctrina cristiana.

(*Arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles*).

9

Instància de l'ecònom de Sencelles, D. Joan Molinas, dirigida al vicari general sede vacante, M. I. Sr. Josep Amengual i Hernández, per la fundació d'una casa de germanes de la Caritat a Sencelles, gràcies a la generositat de Francisca Cirer. Sencelles, 12 d'octubre del 1851.

(*Arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles*).

10

Aprovació de la fundació de la casa de Caritat de Sencelles per part del vicari general Josep Amengual, en resposta a la instància de l'ecònom Molinas i en el mateix full de la súplica. Document signat a Palma dia 25 de novembre del 1851.

(*Arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles*).

11

L'ajuntament de Sencelles, a la sessió del 30 de

novembre del 1851, es dóna per assabentat de l'aprovació que el Vicari General ha donat per a la fundació d'una casa de Filles de la Caritat a Sencelles, i es mostra altament satisfet d'aquest establiment.

(*Arxiu municipal de Sencelles. Resoluciones del Ayuntamiento de Sencellas, 1851*).

12

La inauguració de la casa de les Germanes de la Caritat, dia 7 de desembre del 1851, segons l'ecònom Molinas en el llibre de memòries de la parròquia de Sencelles.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*, «Libro de memorias de algunas cosas ocurridas y pertenecientes a esta Parroquia de Sensellas»).

13

Crònica de la fundació de la casa de Caritat de Sencelles en el setmanari religiós de Palma, «El Monitor religioso».

(*El Monitor religioso*, n. 81, 14 de desembre 1851).

14

L'ajuntament de Sencelles escriu al Vicari General que ha rebut la comunicació de l'erecció d'una casa de Filles de la Caritat a la vila, i promet que donarà a aquest establiment tota la protecció que pugui. La carta és signada dia 8 de desembre del 1851, l'endemà de la fundació.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*; caixó: *Hermanas de la Caridad*).

15

Carta de l'ecònom Joan Molinas al Vicari General en què li notifica que li envia els estatuts de la casa de Filles de la Caritat de Sencelles. Signada el 6 de febrer del 1852.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*; caixó: *Hermanas de la Caridad*).

16

Resolució de l'Ajuntament de Sencelles, de dia 1 de febrer del 1852, per la qual eximeix la casa de religioses de la Caritat de la vila de pagar la contribució de consums, pels bons serveis que presta als veïns.

(*Arxiu municipal de Sencelles, Resoluciones del Ayuntamiento de Sencellas, año 1852*).

17

Carta del rector Molinas al comte de Formiguera, D. Joan-Antoni Zaforteza, on li comunica l'èxtasi que aquell dia de Sant Pere, 29 de juny del 1853, Sor Francinaina havia tingut a l'església parroquial davant una gran gentada.

(*Arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles*).

18

Carta de Nicolau Garau, també de dia 29 de juny del 1853, dirigida al comte de Formiguera on, endemés dels èxtasis de Sor Francinaina sovintejats aquells dies, l'assabenta del prodigi de les flors que brostaren l'any passat a les mans de la Mare Superiora davant el rector.

(Arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles).

19

Elogi de Sor Francinaina Cirer, publicat pel «Diario de Palma», dia 9 d'octubre del 1853. Lloa les seves virtuts i testifica que des de tots els punts de l'illa ja acudeixen a Sencelles, atrets per la fama de santedat de la Mare Superiora. Sembla que la redacció és deguda al Comte de Formiguera.

(Diario de Palma, 9 d'octubre 1853).

20

Carta del rector Joan Molinas al comte de Formiguera, de dia 15 d'octubre del 1853, en què tracta del prodigi de les flors i dels èxtasis de la Mare Superiora.

(Arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles).

21

Sol·licitud del rector de Sencelles al bisbe Miquel Salvà per poder celebrar missa a l'oratori de les religioses de Sencelles per mor de l'avançada ancianitat de la Mare Superiora. Signada el 21 d'abril del 1854.

(Arxiu diocesà de Mallorca; caixò: *Hermanas de la Caridad*).

22

Ofici del bisbe Salvà concedint permís per celebrar missa a l'oratori de les Germanes de la Caritat de Sencelles, els diumenges, sempre que la Mare Superiora no pugui anar a la parròquia. Signat el 24 d'abril del 1854.

(Arxiu diocesà de Mallorca; caixó: *Hermanas de la Caridad*. Aquí hi ha la minuta de l'ofici. A l'arxiu del convent de les Germanes de la Caritat de Sencelles, hi ha el document oficial.

23

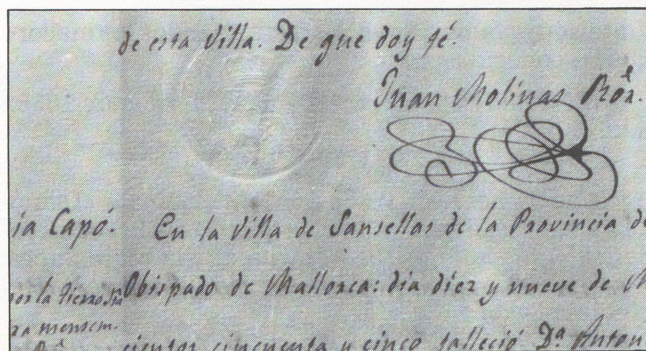
Acta de defunció de Sor Francinaina Cirer, fundadora de la casa de Caritat de Sencelles. Dia 27 de febrer del 1855.

(Arxiu diocesà de Mallorca, I/105-D/14: «Libro de defunciones de la parroquia de Sansellas (1851-1856)», f. 51v-52v).

24

Carta de Jaume Pons al comte de Formiguera en què li diu que ara, que són les nou i mitja de dia 27 de febrer del 1855, la Mare Superiora (la tia Xiroia) ha sofert un atac.

(Arxiu de les Germanes de la Caritat de Sencelles).

Signatura del rector Joan Molinas a l'acta de defunció de Sor Francinaina

25

Carta de Sebastià Garau al comte de Formiguera en què li comunica que ara, que són les deu, segons el parer dels metges, la Mare Superiora acaba de morir (27 de febrer 1855).

(Arxiu de les Germanes de la Caritat de Sencelles).

26

El rector Molinas escriu al comte de Formiguera comunicant-li que a les nou i mitja ha extremunciat la Superiora de la Caritat i que a les deu ha mort (27 de febrer 1855).

(Arxiu de les Germanes de la Caritat de Sencelles).

27

Epitafi del rector Molinas. Entre el 27 de febrer i el primer de març del 1855 D. Joan Molinas va redactar primer en brut, després més en net, i finalment en bon paper, un elogi fúnebre en llatí de la Mare Superiora. El document era per ficar dins una botella que, a la caixa de la difunta, autenticàs les despulles. El document definitiu es va trobar podrit dins el baül quan els ossos de Sor Francinaina varen ser desenterrats el 23 d'abril del 1881, però a l'arxiu parroquial el rector va estovar les dues primeres redaccions que ara podem presentar. És certament la primera biografia de Sor Francinaina, redactada a l'estil de les lectures hagiogràfiques del Breviari romà.

(Arxiu diocesà de Mallorca).

28

Nota de les despeses i distribucions en els funerals de la Mare Superiora de la Caritat (28 de febrer 1855).

(Arxiu diocesà de Mallorca, Llibre d'enterros de la parròquia de Sencelles).

29

Notícia de la mort de Sor Francinaina en una «Gaceta local» del diari liberal de Palma «El Genio de la Libertad», de dia u de març del 1855. És de notar el títol de venerable (en cursiva) que dóna a l'anciana di-

funta «cuya fama de santidad era de todos los mallorquines conocida».

(*El Genio de la Libertad*, Palma, 1 de març 1855, núm. 53, p. 4).

30

Notícia necrològica de Sor Francinaina a «Diario de Palma» (2-III-1855). Cita l'article de dia 9 d'octubre del 1853 (document 19). Senyala que la Mare Superiora ha vist acabada la construcció del convent. Ha duit una «vida angelical».

(*Diario de Palma*, n. 61, 2 de març del 1855).

31

Carta del rector Molinas al comte de Formiguera, de dia 2 de març del 1855, en què li conta els funerals de Sor Francinaina, concorreguts per tot el poble de Sencelles i una gentada dels pobles veïns.

(*Arxiu de les Germanes de la Caritat de Sencelles*).

32

Una altra notícia necrològica de Sor Francinaina a «Diario de Palma» (3 de març 1855). Probablement l'envià al diari el Comte de Formiguera, qui aprofità la descripció dels funerals que el rector Molinas li havia fet a la carta del dia anterior (document 31).

(*Diario de Palma*, 3 de març del 1855, n. 62).

33

Relació del compliment de l'obra pia, deixada per Sor Francinaina. Dia 12 de setembre del 1855 el rector Molinas declara que la manda pia ja ha estat complida «infra aunum».

(*Arxiu diocesà de Mallorca*).

34

Devers l'any 1870 el rector Molinas va redactar i va signar a la crònica del convent de la Caritat de Sencelles aquesta breu relació de la vida religiosa de la Mare Superiora: «Vivió como siempre», com havia viscut abans, en aquesta casa religiosa. «Murió en olor de santidad».

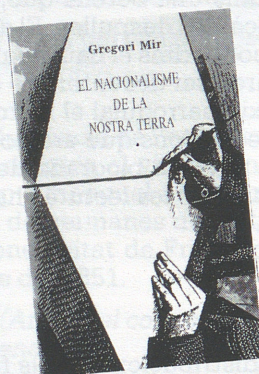
(*Arxiu de les Germanes de la Caritat de Sencelles*, «Libro de las Hijas de la Caridad instaladas en esta villa...»).

35

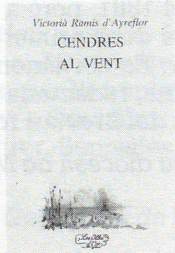
«Breve reseña» que el rector Molinas va escriure de la vida, mort i sepultura de Sor Francinaina al llibre de memòries que ell duia de la parròquia de Sencelles. És un document de primera magnitud, juntament amb l'epitafi que hem senyalat amb el n. 27, per constituir una vertadera hagiografia de la nova Beata.

(*Arxiu diocesà de Mallorca*. «Libro de memorias de algunas cosas ocurridas y pertenecientes a esta parroquia de Sensellas»).

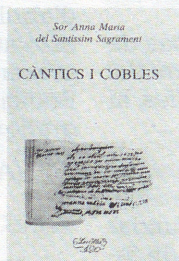
DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

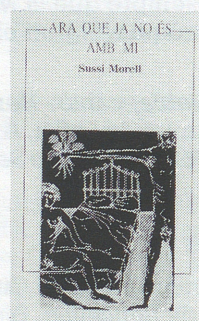
Gregori Mir, *El nacionalisme de «La Nostra Terra»*.

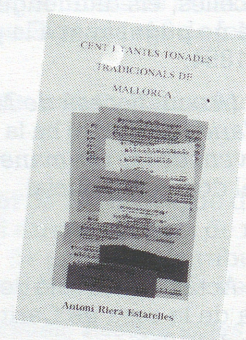
Victòria Ramis d'Ayreflor, *Cendres al vent*. Biblioteca «Les Illes d'Or», 145.

Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament, *Càntics i cobles*. Biblioteca «Les Illes d'Or», 146.

Sussi Morell, *Ara que ja no és amb mi*.

Antoni Riera Estarrelles, *Cent i tantes tonades tradicionals de Mallorca*.

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4. Palma de Mallorca

«Xiroia»

per Miquel Colom

I

Fins no fa molts d'anys les famílies mallorquines i cada un dels seus membres es coneixien, sobretot a la part forana, més que pel llinatge oficial, pel seu sobrenom o malnom (*mal* no en sentit moralment pejoratiu, sinó en el de no ésser el vertader, el del Registre civil).

Aquests sobrenoms, malnoms o àlies, igual que els mateixos cognoms o llinatges, no són quasi mai creacions del tot arbitràries, sinó que normalment tenen el seu origen conegut, almenys per als estudiosos (vegeu per als llinatges Francesc de B. Moll, *Els llinatges catalans*, Mallorca, 1982; Col·lecció «Els treballs i els dies», ed. Moll).

Sapiguem, a més, que un gran nombre, tal vegada la majoria, de cognoms o llinatges hereditaris i reconeguts en el Registre civil, foren inicialment simples sobrenoms o malnoms. Tracta documentadament aquesta qüestió el mateix F. de B. Moll en l'obra que acabam d'esmentar.

Encara que no amb la mateixa oficialitat que els cognoms, també es transmeten de pares a fills, els malnoms. Amb tot i això, aquests solen tenir una vigència més efímera. Sobrevisu un cognom o llinatge, mes no, necessàriament, el sobrenom, que sovint sol estar limitat a una família —no a totes les que porten idèntic llinatge— i que, ja per l'extinció d'aquella família, ja simplement per desús, mor també el malnom, continuant, en canvi, el llinatge en altres famílies, o en la mateixa.

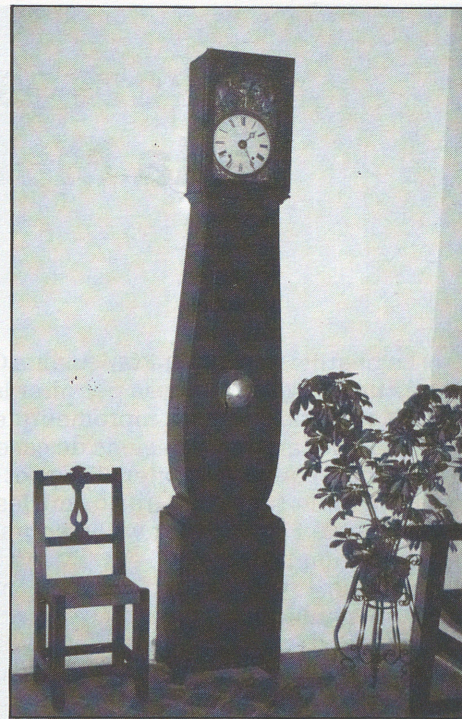
II

El fet de la imminent beatificació de Sor Francinaina Cirer, la «Venerable» de Sencelles, ha actualitzat el seu sobrenom de «Xiroia». No ens ha interessat investigar —potser la investigació no ens hauria portat al desitjat aclariment— des de quan els pares, avis o besavis de Sor Francinaina eren coneguts pel sobrenom de «Xiroia». Mes creim que no es podria retrocedir més enrere que al temps de quan en la línia directa masculina dels avantpassats de Sor Francinaina hi apareix el llinatge *Cirer*.

Recordem que a la grafia *Cirer* li correspon el nostre fonètic *Ciré*. La pèrdua de la *r* final en substantius, adjectius i infinitius de verbs, de caràcter popular, és un fet constant que tothom coneix i practica en el llenguatge parlat.

III

Acostem-nos ara ja cap a la nostra conclusió. Mes diguem abans que una de les maneres d'obtenir un malnom pot consistir simplement a deformar, mitjançant un sufix, el nom o llinatge del portador. En el cas que estudiam no s'hauria fet més que substituir la *é*

El rellotge de Can Xiroia, que encara marca les hores del convent de Sencelles.

final de *Ciré* pel femení de diminutiu, hipocorístic, (-oi) -oia. Així, doncs, tendríem ja (*Ciroi*) *Ciroia*. Amb aquest mateix procediment s'han format fins i tot alguns llinatges com *Junoy* (per *Joanoy*, de Joan), *Peroy* (de Pere). És també freqüent, en els malnoms, l'ús de la terminació femenina indistintament, tant per a homes com per a dones.

IV

Donem la darrera passa. Hem arribat fins a *Ciroi*, *Ciroia*. Mes *Xiroia*? Sabem que un cert nombre de mots començats per la síl·laba *ci-* (i fins i tot per *si-* o per *se-*) palatalitzen la sibilant inicial, convertint-la en el so de *x*. I d'aquesta manera tenim els «doublets» (registrats en el DCVB) *singló - xingló*, *ciprer - xiprer*, *serigot - xerigot*, etc.

Una cosa semblant hauria passat amb el nom que estudiem: *Cirer*, *Ciré*, *Ciroia*, *Xiroia*. Així, doncs, el sobrenom de la «Tia *Xiroia*» no seria més que una alteració del seu llinatge patern.

És clar que la palatalització que ha donat *Xiroia* no s'hauria produït si els parlants d'en temps o anteriors de la «Venerable» haguessin sospitat la relació de *Cirer* amb *cirera*, *cirerer*. I és que, efectivament, *cirer* (una forma antiga documentada) no deixa d'ésser, com *cirerer*, l'arbre que fa *cireres*. I ni *cirerer* ni *cirera* no s'han pronunciat mai, habitualment, *xirerer*, *xirera*.

Seria desconèixer les limitacions del poble il·letrat d'en temps de Sor Francinaina voler relacionar el nostre *Xiroia* amb l'adjectiu del català continental *xiroi*, *a*, mot que coneixen, mes que no usen els nostres literats mallorquins actuals.

Hem exposat la possible i probable etimologia del sobrenom *Xiroia*. Deixem, no obstant, marge per a la discussió o impugnació si cal.

Diversos nuclis de la Caritat a la Mallorca del segle XIX

per Josep Amengual i Batle

La beatificació de Sor Francinaina Cirer de Sencelles és una bona avinentesa per girar la mirada al segle XIX i destriar alguns símptomes que ens expliquin el perquè de tantes fundacions de cases de la Caritat a una diòcesi que, per l'extensió es pot considerar entre les mitjanes, en comparació amb les altres de l'Estat Espanyol i, atesa la seva demografia, passa una mica més amunt.

Ja vaig tenir ocasió d'apuntar com Mn. Antoni Roig, un menorquí que, després de ser Vicari General a Menorca, es va establir a Mallorca i, mentre era rector de Felanitx, tot just estava per acabar el s. XVIII, va fundar la primera casa de la Caritat que ha tengut continuïtat a Mallorca. Era el 1798, abans que el país conegués les conseqüències de la Revolució francesa.

Vaig indicar que em semblava important la conjunció d'una lectura de l'Evangeli amb un nou sentit que rebia tot allò que era religiós. Per a molts l'expressió religiosa es bastava a ella mateixa i la preocupació per la història, és a dir, la sensibilitat per allò que passa en el món, era secundària i, més aviat podia significar una distracció. L'espiritualisme i un cert idealisme feien insensibles certs esperits cristians davant les urgències i calamitats; altres més marcats per la lectura apocalíptica de la història, llegien els mals del món com aquells que, adesiara, preguntaven a Jesús de Natzaret si la malaltia que algú patia era per mor dels pecats dels seus pares o a causa dels pecats propis. No record que Jesús algun cop entràs en el joc que suposa lligar pecat amb malaltia o desgràcia. D'altra banda, també era coneguda cada vegada més l'altra interpretació del fet religiós, que és la que el declara inútil i, fins i tot, malèfic. Una variant d'aquesta manera de veure és la que combat la manifestació religiosa, perquè d'ella en surt una crítica a determinades formes de viure.

MN. ANTONI ROIG I REXART, A FELANITX (1798)

Mn. Antoni Roig, amb les seves feligreses felanitxeres, va inaugurar una altra manera d'entendre el cristianisme, i varen optar per allò que es diu la caritat pràctica o caritat operativa, que no és altra cosa que respondre a la pregunta de Jesús de Natzaret: «Quin d'aquests tres et sembla que va ser proïsme d'aquell qui va caure a les mans dels lladres?». Ell va dir: «El qui va fer amb ell obra de misericòrdia». I Jesús li respongué: «Ves, i tu fé igual» (Lc 10, 36-37). Jesús no va anul·lar la validesa del sacerdocí; però va manifestar que podia ser inútil i que també hi havia

un camí per ser útil, o sia, que no va jugar al dualisme, sinó a la integració de tot dins la caritat.

Aquí veuria la primera explicació del fet que, a diversos indrets, emergeixen petits grups de la caritat: hi ha una experiència cristiana prèvia. Ens trobam sempre amb persones de coneguda pràctica religiosa, que s'obrin al servei dels malalts i dels infants. Em sembla que la fundació de Felanitx, tot i que no tenia cap pretensió d'esdevenir allò que avui és una congregació religiosa, estesa a diversos llocs, fou, de fet el model de tantes fundacions posteriors, que no es proposaren altra cosa que servir uns pobres i uns infants d'un poble. Al cap i a la fi, la conjunció entre unes dones i un rector no ha de tenir més abast que el de l'àmbit parroquial. De fet, les iniciatives de Mn. Rafel Caldentey, de les quals parlarem tot seguit, comencen amb un contacte amb la casa de la Caritat de Felanitx, tot i que les seves fundacions prenen com a punt de referència la primera que féu, la de Manacor.

Antoni Furió, al seu *Martirologio para las Islas Baleares y Pitiusas*, Palma 1850, a la p. 58, per al dia 6 de març, assenyala aquesta recordança: «En Palma, año 1808, durmió en el Señor el Dr. D. Antonio Roig y Rexart menorquín, sacerdote ejemplar y de muy vastos conocimientos en las ciencias eclesiásticas, como lo pregonan algunas disertaciones históricas y varios panegíricos que corren con aplauso en manos de todos. Siendo cura párroco de Felanitx, fundó en esta villa la casa de las hijas de la caridad, y nombrado canónigo de la santa Iglesia de Mallorca, fue comisionado por su obispo para la redacción de un *Catecismo* en lengua vulgar».

Hem de deixar de banda altres tipus de fundacions, per la mateixa natura d'aquest petit escrit. Passem encara uns anys més; ha de transcórrer la meitat del s. XIX perquè trobem noves manifestacions d'allò que hem apuntat. L'església de Mallorca emprèn el lent, pedregós i contradictori camí de la Restauració eclesiàstica. A partir de 1843 hi ha un seguit d'anys que donaren una mica de sossec a la convivència civil. El país no es modernitzarà harmoniosament. Però hi ha unes passes que es donen pertot arreu.

MN. RAFEL CALDENTEY I PERELLÓ (MANACOR 1818 - SANTA MARIA 1887)

Rafel Caldentey, després d'uns anys atrafegats, va acabar els seus estudis a Gènova, al col·legi fundat per monsenyor Francisco Cabrera, de tendències més aviat antiliberals. Allà mateix va ser ordenat prevere.

Retornat a Manacor, el 1845, quedà adscrit a la parròquia i l'any vinent començà la primera de les seves fundacions de la Caritat, sota la titularitat del Cor de Jesús. Havia coincidit amb una dona d'empenta, Magdalena Maria Nadal i Llull, amb la qual va començar una obra, de finalitat consemblant amb la de Felanitx: servei als malalts i instrucció cristiana de la joventut. De la Caritat de Felanitx hi hagué una representació qualificada; les germanes felanitxeres correspongueren al convit que els havien adreçat les novelles Germanes de la Caritat de Manacor, al front de les quals hi anava Sor Magdalena Maria Nadal.

Furió, a les pp. 63-64, per al dia 13 de març va proposar la següent recordança: «En Manacor, año 1847, la fundación de las hijas de la Caridad, habiendo pasado al efecto desde Felanitx a aquella villa cinco hermanas, que fueron hospedadas por una devota muger llamada Magdalena Llull, sobrina del V[enerable] Pedro Llull, sacerdote ejemplar y fundador del hospital de dicho pueblo».

Observam el pont entre la Caritat de Felanitx i la de Manacor. A son torn, seria Sor Magdalena Maria Nadal de Manacor la qui donaria l'hàbit a la Beata Francinaina Cirer de Sencelles i a Sor Maria Francisca Ferrer i Jaume de Santa Maria. Traslladat Mn. Caldentey a Santa Maria del Camí, tot just s'havia signat el concordat de 1851 (16 de març), després d'una missió predicada a Ruberts, amb monsenyor Cabrera, Caldentey va contribuir a consolidar els projectes del rector Molinas de Sencelles, de manera que la Beata Francinaina Cirer pogués canalitzar la seva antiga vocació religiosa, pel camí de les Germanes de la Caritat. Tot i que no tenim constància de la incidència del concordat, hem de suposar que la nova situació eclesiàstica formava part del rerafons que ajudava a consolidar una vocació, al servei de la qual s'hi oposaven uns béns econòmics, que hom no volia que passassin a les mans d'un estat amb la síndrome de la incautació, com era l'estat espanyol del segle XIX.

Una tercera fundació, en la qual la participació del rector Caldentey va ser determinant, fou la de Santa Maria del Camí, parròquia de la qual havia estat nomenat rector el 1853. Havien passat un poc més de set anys de rectorat. La predicació «a l'estil dels sants», l'assiduitat en l'ensenyament de la doctrina cristiana i un extraordinari despreniment dels béns, per a donar-los als pobres, caracteritzaren aquest rector. D'ell, com del seu gran amic el P. Joaquim Rosselló i Ferrà, de l'Oratori de Sant Felip Neri i després fundador dels Missioners dels SS. Cors, fa estona que hi ha introduït el procés de canonització. El P. Rosselló fou convidat sovint a predicar a Santa Maria, i d'aquesta relació sorgí la institució per a la joventut anomenada popularment dels «Lluissos». Catequesi i caritat havien de trobar una institució que les continuassin i estenguessin. Per això, després que havia sobrepassat el mig any de vida de comunitat, Maria Francisca Ferrer i altres companyes, passaren de Santa Maria a la Caritat de Manacor, on l'esmentada Sor Magdalena Maria Nadal els donà l'hàbit, al cap de dos mesos llargs de convivència i de prova. El 17 de desembre de

Sant Vicenç de Paül —en una imatge ideal— dona la Regla de vida a les germanes de la Caritat de Felanitx, que es concreta en l'assistència als malalts i l'educació de les nines.

1860 les tres santamarieres tornaren de Manacor, per continuar plegades i dirigides pel rector la vida de caritat pràctica. Atesa la data tardana, Furió no pogué donar compte de l'efemèrides.

MN. JAUME MOYÀ (BINISSALEM ?)

Furió, a la p. 298, per al dia 8 de desembre, fa recordar que: «En Binisalem, año 1850, la fundación de las hijas de la Caridad, para la enseñanza de la juventud femenil y cuidado de los enfermos». Aquest és l'objectiu que es va proposar Mn. Jaume Moyà, quan demanà al bisbe Rafael Manso l'aprovació de la seva fundació, abans del 28 de novembre de 1850, data de la comunicació del bisbe a l'ajuntament de Binissalem, la qual fou contestada amb força entusiasme, atesos els objectius que hem esmentat. La primera superiora, Sor Catalina Jaume, va cedir la seva casa a «les filles de la Caritat del Cor de Jesús», com s'anomenaven. Ara bé, la fundació datava de 1847, és a dir, es tracta d'una iniciativa anterior a les de Sencelles i Santa Maria. Tal volta calgui resseguir els viarans per on es varen moure l'ecònom Moyà i Catalina Jaume.

EL MODEL CONVENTUAL O L'ÀMBIT PARROQUIAL

Hem vist com totes les fundacions s'originaren al voltant d'una parròquia i l'abast de l'acció dels con-

vents, així com la seva dependència jurídica, eren molt dependents dels rectors o vicaris assenyalats als respectius estatuts o constitucions. Aquí s'hi jugaven dues cartes: la dependència civil i canònica de la dona, per una banda, i l'objectiu immediat a assolir, per l'altra. Molts d'historiadors deixen entreveure com una coïssor respecte a la manca d'universalitat d'aquestes fundacions. Caldrà dir que ni tan sols es projectaren per a l'àmbit del bisbat. Implícitament hi havia una realitat teològica, com és la de l'església local, que condicionava cadascuna d'aquelles fundacions. D'altra banda, cal retornar-hi, un rector no tenia competències per a intentar posar remei a la diòcesi. Tampoc hi havia cap experiència assolida de fundadors mallorquins, que haguessin vist estesa la seva obra fora de l'illa. Però, voldria retornar-hi, em sembla que hem de llegir la història des de la contemporaneïtat dels qui protagonitzaren aquelles respostes a les urgències dels malalts i dels infants que tenien al costat i davant. Aquí hi ha la font de la fecunditat d'una església, amb sacsades polítiques, amb el seminari adesiara tancat, a voltes per a molts d'anys. Aquí hi ha un aspecte que no casa fàcilment amb allò que hom creu que és imprescindible per a la marxa de l'església, com és ara el funcionament correcte de les seves institucions.

A més dels factors parroquials, podria ser que la multiplicació de les cases de la Caritat independents, així com la proliferació de les congregacions femenines, es deguin al fet que es prenia com a model l'estructura monàstica femenina, que era quasi l'única forma de vida religiosa femenina coneguda a Mallorca. Tal volta la manca d'un model més universal va influir a no iniciar una forma diversa de la de l'àmbit parroquial, la qual cosa va contribuir a això: que més tard la quasi totalitat de parròquies de Mallorca tingués les seves «monges», com a testimonis de la caritat i col·laboradores en l'anunci de la fe.

Hem de fer una al·lusió, que resulta imprescindible, tot i que no importa que sigui extensa, a l'obra de Sant Vicenç de Paül: el seu esperit i la seva lletra arribaren a les fundacions mallorquines. El rector Caldentey copiava literalment pàgines d'aquell missioner i home de caritat. Allò que no podem deixar aclarit és si aquest rector conegué directament els escrits de Sant Vicenç, o els va seguir a través dels textos de Felanitx, cosa que em sembla la més probable. De tota manera, l'esperit vicencià fou això, esperit, és a dir, mòbil inspirador de noves realitats. La novetat consistia en l'adaptació de la Caritat a les circumstàncies del segle XIX, tenint presents les urgències d'unes parròquies rurals de Mallorca. Aquest fou el nou cos que va vitalitzar l'esperit vicencià. No hem d'anar a cercar mimetismes, sinó originalitat.

A l'assaig biogràfic sobre Mn. Antoni Roig, ja vaig apuntar com la caritat anava lligada a l'espiritualitat del Cor de Jesús, que aleshores s'introduïa amb força a Menorca i a Mallorca. Si hom coneix l'espiritualitat de Mn. Caldentey, no tindrà cap dubte sobre la vinculació de la Caritat i el Cor de Jesús. Si recordam que monsenyor Cabrera i el P. Rosselló, ja esmentats, eren

amics seus, la relació que ens ocupa encara apareixerà més forta. Afegiguem que les fundadores de Manacor i de Santa Maria prengueren com a propi el nom del Cor de Jesús i, fins i tot la Caritat de Binissalem es titulava com a del Cor de Jesús. Devora aquesta observació, posem-hi aquesta altra: els catòlics conservadors foren més fecunds en obres socials que no ho foren els catòlics liberals. Els protagonistes que han aparegut en aquestes planes eren ben conservadors; alguns eren predicadors força moralitzants i tremendistes, com Cabrera; però els textos de Mn. Caldentey ens mostren com, tot i que el món vagi malament, l'amor del Cor de Jesús roman com esperança de perdó i àncora de salvació. La síntesi no era molt clara, ni encara no hi hem arribat satisfactòriament, però el corrent espiritual que ens ocupa ha contribuït a suavitzar una forma religiosa tarada pels complexos i per la pèrdua del poder en el s. XIX, i també ha ajudat a badar els ulls dels cristians vers un Déu Salvador. Cert que també aquesta espiritualitat fou instrumentalitzada en nom d'altres interessos.

Retornant a les diverses fundacions, hem de dir que qualsevol sigui la seva causa, en aquesta realitat hi podem observar una vitalitat de les esglésies locals, en el sentit que en parlen el Nou Testament i la constitució conciliar *Lumen gentium* 26 a. També cal remarcar que a molts d'indrets es va arribar a una harmonia fecunda entre parròquia i vida religiosa femenina. Hom no pot afirmar que es tracti solament d'una manifestació del carisma en el seu estadi fundacional; tampoc podem prescindir del fort influx de les relacions personals entre els preveres i aquelles dones que executaren uns projectes, algunes amb molta d'iniciativa, com la Beata Francinaina. De tota manera, la vida real de tots aquests casos va demostrar la historicitat de les formes de viure dins l'església i del mode d'exercir el ministeri. Ni la forma de ser rector, ni tan sols la de ser capellà no són intangibles, com tampoc ho era la forma de viure en comunitat. Així va ser possible iniciar una història fecunda. D'aquesta història n'hem esmentat alguns noms; però aquestes pinzellades desfiguren la imatge real de l'església de Mallorca del s. XIX. La desfiguren, perquè marquen quasi exclusivament la tasca dels homes, quan les congregacions són formades per les dones. No és que sobri allò que sabem dels preveres, sinó que ens manca allò que protagonitzaren les dones. Tal vegada la gran riquesa de la Caritat i de les altres congregacions femenines, per no estendre l'àmbit d'aquests apunts a tota la vida de l'església, és la seva gratuïtat i el seu anonim. Ara bé, l'obra gegantina que han realitzat les dones dins l'església a Mallorca ha palesat la validesa de la dita evangèlica: «quan facis almoïna, que la teva esquerra no sàpiga què fa la dreta» (Mt 6, 3). Tanmateix la mà dreta existeix, i la societat i l'església no poden perdre la memòria històrica. Esperem que les dones de Mallorca ens ajudin a fer la història completa i, necessàriament, més justa, encara que sigui per poder veure la fecunditat de la Caritat.

JOSEP AMENGUAL I BATLE

En la beatificació de la Venerable de Sencelles

Cronologia dels processos

per Gabriel Ramis i Miquel

Finalment hem arribat a la beatificació de la Venerable de Sencelles! Dia primer d'octubre, aniversari de la dedicació de la Seu de Mallorca, d'aquest any de 1989, serà el dia de la seva beatificació. Aquest dia, esdevindrà un dia memorable per a la història de l'Església de Mallorca.

Hem hagut de recórrer un camí molt llarg i difícil, no per raons internes de la Causa, sinó per raons contingents. Dit d'una manera més planera, no perquè Sor Francinaina no tenguí practicades les virtuts cristianes en grau heroic, sinó perquè la prova d'això metodològicament s'inicià d'una manera incorrecta. Escoltem però el que diu el Relator General, el P. Melcion de Pobladora: «El desarrollo del proceso de beatificación y canonización de la Sierva de Dios no ha sido muy feliz. Ni tampoco suficientemente rápido. Y esto debido más a circunstancias externas y contingentes, que a razones internas y de importancia. Había transcurrido ya medio siglo, cuando las autoridades eclesiásticas dieron los primeros pasos en la diócesis de Mallorca para construir el proceso informativo de fama, virtutibus et signis. Y si fue lamentable el retraso en iniciar el proceso (prácticamente en 1903), no lo fue menos la enojosa lentitud con que se celebraron las sesiones del tribunal».

En l'avinentesa de la beatificació de la M. Superiora pot ser útil seguir la cronologia dels dos Processos que s'han fet: el primer sobre la vida i virtuts; i el segon, sobre un miracle atribuït a la intercessió de la Serventa de Déu. No pretenem fer la història dels dos Processos; simplement oferir-ne unes dades.

1.—PROCÉS SOBRE VIDA I VIRTUTS

Dia 16 de maig de l'any 1899, el Sr. Bisbe de Mallorca, l'Excm. i Rvdm. Sr. Dr. D. Pere-Joan Campins i Barceló nomenava Postulador de la Causa de Beatificació i Canonització de la Serventa de Déu Sor Francinaina Cirer i Carbonell, el Prevere Mateu Rotger i Capllonch.

Va nomenar també el Tribunal que havia d'instaurar el Procés de beatificació, i ell mateix va presidir una sessió preliminar dia 20 d'octubre del mateix any de 1899.

Dia 30 de novembre de 1903 es va constituir el Tribunal per a la instrucció del Procés. Aquest Tribunal estava format per:

Jutge Delegat: M. Il·ltre. Sr. D. Macià Company Mas, Capiscòl de la Seu.

Jutges Adjunts: M. Il·ltre. Sr. D. Llorenç Moyà Ferrer, Canonge Magistral; M. Il·ltre. Sr. D. Nadal Garau Estrany, Canonge Doctoral.

Esbós en fang d'un baix-relleu (que no s'arribà a realitzar) per a la base del monument de la Venerable a Sencelles (obra de l'escultor Jaume Mir, 1955).

Fiscal: Rvd. Sr. D. Joan Garau Vila, Llic. en Teologia i en Dret Canònic.

Notari: Rvd. Sr. D. Sebastià Esteva Flaquer.

Cursors: Rvd. Sr. D. Francesc Fluxà Alemany, i Rvd. Sr. D. Antoni Llabrés Verd.

El mateix dia 30 de novembre de 1903, es va nomenar Postulador de la Causa a Roma, el M. Il·ltre. Sr. D. Benjamí Miñana, Rector del Pontifici Col·legi Espanyol; a la vegada, el Postulador nomenava Vice-Postulador el Rvd. Sr. D. Mateu Rotger Capllonch.

Dia 22 de desembre de 1903 començaren les sessions del Tribunal, recollint les declaracions dels testimonis.

Des del dia 14 de maig de 1907, fins el dia primer de desembre de 1909, es varen interrompre les sessions del Tribunal.

A partir del dia primer de desembre de 1909 es continuaren les sessions fins dia 3 de juliol de 1913.

Des de dia 3 de juliol de 1913 fins al dia 26 de març de 1926, es tornaren a interrompre les sessions del Tribunal.

Degut a aquestes interrupcions, la tramitació del procés sobre la vida i virtuts de la Serventa de Déu s'anava ajornant. Finalment dia 2 de setembre de 1926 es va concloure el Procés Ordinari, i s'envià a la Sgda. Congregació de Ritus.

El Procés Ordinari havia durat 23 anys!

* * *

El Procés Ordinari fou obert a la Sgda. Congregació de Ritus dia 21 d'octubre de 1929.

Dia 23 de juny de 1932 es va presentar a la Sgda. Congregació el Procés de *non cultu*. Dia 8 de maig de 1934 s'aprova el *Processiculus Diligentiarum*. Finalment dia 16 de març de 1934 es publica a Roma el decret segons el qual es podia continuar la tramitació de la Causa.

* * *

Dia 4 de desembre de 1940, sota el Pontificat del Papa Pius XII, es va signar el decret pel qual s'iniciava el Procés Apostòlic. La tramitació d'aquest Procés Apostòlic va anar molt depressa: des del dia 14 d'agost de 1942, fins al dia 30 d'octubre de 1943.

* * *

Un cop preparada la *Positio super virtutibus*, aquesta es va discutir en una Congregació Antepreparatòria dia 21 d'octubre de 1965. En aquesta Congregació es va demanar ampliació de proves; aquesta petició fou ratificada pel Papa Pau VI.

L'ampliació de proves suposava una investigació històrica sobre la vida i entorn de la Serventa de Déu. El departament històric de la Sgda. Congregació era el responsable de fer aquesta investigació, i encarregà al P. Gabriel Seguí Vidal, M.SS.CC. i Doctor en Història Eclesiàstica, que sota la seva direcció realitzàs aquest treball. Aquest treball fou enllestit en quatre anys, des de l'any 1966, fins a l'any 1970. Dia 27 de febrer de 1975, fou presentat a la Sgda. Congregació per a les Causes dels Sants.

Mentre, el Rvd. P. Benet Colombàs, O.S.B., Doctor en Història Eclesiàstica, va preparar l'edició d'una vida de la Serventa de Déu, feta segons les exigències de la metodologia històrica-hagiogràfica. Aquesta vida fou publicada a Palma l'any 1971, amb el «nihil obstat» de la Sgda. Congregació per a les Causes dels Sants.

* * *

Dia 9 de juny de 1981, la Comissió de Consultors

Teòlegs de la Sgda. Congregació, tot examinant l'aportació històrica que s'havia fet al Procés, malgrat tot, va demanar una *Sylloges virtutum* per a poder seguir tramitant el procés.

L'actual Postulador de la Causa, Rvdm. P. Benet Gangoiti, O.P., la va preparar i la va presentar a la Sgda. Congregació dia 22 de febrer de 1983.

* * *

Dia 16 d'octubre de 1984, reunida la Comissió de Consultors Teòlegs presidits pel Promotor de la Fe, va examinar l'heroïcitat de les virtuts de la Serventa de Déu. La majoria va respondre afirmativament.

Dia 2 de gener de 1985, va haver-hi la Congregació ordinària dels Pares Cardenals en la qual novament s'examinava l'heroïcitat de les virtuts de Sor Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors. El Ponent de la Causa era l'Em. Sr. Cardenal Mario-Lluís Ciappi. Tots els Pares Cardenals respongueren positivament afirmant l'heroïcitat de les virtuts de la Serventa de Déu.

Informat el Papa Joan-Pau II pel Cardenal Prefecte de la Sgda. Congregació per a les Causes dels Sants del resultat positiu de les discussions, el Papa manà que es preparàs el Decret sobre la heroïcitat de les virtuts de la Serventa de Déu. Finalment, dia 21 de març de 1985, reunits els Pares Cardenals, el Ponent de la Causa, l'Arquebisbe Secretari, i els qui d'ofici hi havien d'assistir, el Papa Joan-Pau II va declarar que la Serventa de Déu Sor Francinaina de la Mare de Déu

llibreria

Jovellanos

• pósters

làmines

postals...

Jovellanos, 1 10.72 14 66

Ciutat de Mallorca

dels Dolors (Cirer Carbonell) havia practicat totes i cada una de les virtuts cristianes en grau heroic, i al mateix temps va manar signar i promulgar el decret corresponent, decret que fou publicat aquest mateix dia 21 de març de 1985. Signen el decret el Cardenal Pere Palazzini, Prefecte de la Sgda. Congregació per a les Causes dels Sants, i el Secretari l'Excm. i Rvdm. Sr. Dr. D. Trajà Crisan, Arquebisbe Titular de Drivasto.

2.—PROCÉS SOBRE UN MIRACLE ATRIBUÏT A LA INTERCESSIÓ DE LA SERVENTA DE DÉU

Un cop acabat el Procés sobre la vida i virtuts amb la firma del corresponent Decret, s'havia de començar a tramitar el Procés sobre un miracle atribuït a la intercessió de la Serventa de Déu, ara ja Venerable, Sor Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors.

La tramitació d'aquest Procés fou molt breu en comparació amb la tramitació del Procés sobre vida i virtuts. El Procés Ordinari fou enllestit en mig any, i la tramitació del Procés a Roma no va arribar a dos anys.

El miracle del qual se n'ha fet el procés ha consistit en la curació instantània, total i perdurable d'un tumor orgànic del pit dret que provocava la impotència funcional del braç dret de la Sra. Maria Vallès Cirer.

L'única teràpia possible, segons els metges, era la intervenció quirúrgica. El tumor i el mal desaparegueren d'una manera instantània dia 21 de febrer de 1942, al moment de servir el dinar, mentre es feia una novena a la Serventa de Déu. Dia 23 de febrer de 1942, el Dr. D. Pere Alcover Sureda, prèvia inspecció de la malalta, va declarar que no hi havia necessitat d'intervenció quirúrgica perquè el tumor havia desaparegut.

El Procés sobre el miracle fou celebrat a la Diòcesi de Mallorca des del mes de novembre de 1956, fins al mes de març de 1957.

Abans de presentar la *positio super miraculo*, el Postulador de la Causa havia fet una consulta extraprocessual al Dr. Scarafoni sobre aquesta curació, i va donar una resposta positiva dia 25 d'abril de 1981. D'aquesta manera s'assegurava de l'èxit en la tramitació del Procés. La *Positio* fou presentada dia 22 de març de 1986.

Abans de començar la tramitació del Procés va haver-hi una consulta preceptiva prèvia de dos metges, el Dr. Joan Rochi (18 de maig de 1987), i el Dr. Nino Pasetto (17 de juliol de 1987). Les dues consultes foren positives.

Dia 18 de novembre de 1987 va haver-hi la sessió de la consulta mèdica (cinc metges), i el miracle fou aprovat unànimement pels cinc metges.

El mes d'abril de 1988 va haver-hi el congrés de teòlegs que també va ser positiu. Dia 8 de novembre de 1988 es va celebrar la Congregació ordinària de Pares Cardenals, tots varen respondre afirmativament sobre el miracle.

Finalment dia 28 de novembre de 1988, el Papa va declarar que la curació del tumor de la Sra. Maria Vallès Cirer era realment un miracle degut a la intercessió de la Vble. Sor Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors. El decret fou signat pel Cardenal Prefecte i Ar-

Esbós en fang d'un baix-relleu del monument de Jaume Mir (1955)

quebisbe Secretari de la Congregació per a les Causes dels Sants, seguint el mateix iter que pel Procés sobre la vida i virtuts.

Vet aquí la cronologia (més aviat diria índex informatiu) dels Processos que han fet possible la beatificació de la nostra Venerable. D'aquests dos Processos se n'hauria de fer una història acurada.

Per a mi hi ha quatre persones clau en la història d'aquesta Causa: el Rector Molinas; la seva precisa, encara que escassa documentació ha estat una prova irrefutable de l'heroïtat de les virtuts de la M. Superiora de Sencelles. El Papa Pau VI: va indicar que es fes una acurada investigació històrica davant la situació difícil en què es trobava el procés sobre la vida i virtuts de la Serventa de Déu. El P. Gabriel Seguí i Vidal, M.SS.CC.: la Sgda. Congregació per a les Causes dels Sants li encarregà la *Inquisitio Historica* i féu sortir el procés del seu *impasse*. I finalment el P. Benet Gangoiti, O.P., Postulador de la Causa, que amb la seva preparació tècnica i amb la seva experiència científica en el treball específic de la Congregació per a les Causes dels Sants, han duit a bon port els dos Processos.

GABRIEL RAMIS, pvre.
Vice-Postulador de la Causa

(Les fonts d'aquest article són la «*Inquisitio Historica*», el «*Decretum super virtutibus*», un opuscle escrit per B. Molinas, pvre. i la «*Positio super miraculo*»).

Les llegendes en la vida de la Beata Francinaina Cirer

per Gabriel Seguí i Vidal, m.SS.CC.

VALOR DE LA LLEGENDA

Les llegendes han posat en perill la beatificació de la Serventa de Déu i poden ésser un obstacle del seu culte vertader que, segons el cànon 1186, té per objecte que els feels s'edifiquin amb el seu exemple i sien protegits amb la seva intercessió.

La llegenda, segons el diccionari Alcover-Moll, és la narració que té per fonament un fet més o menys real, però transformat per la tradició. En les vides dels sants, les llegendes són com l'estoig popular, que conserva llurs actuacions externes i notables, que criden poderosament l'atenció dels feels, però que també poden perjudicar llur autèntica personalitat, tal com ha succeït en Sor Francinaina Cirer.

LES LLEGENDES HAN ESTAT EL PRINCIPAL OBSTACLE DE LA SEVA BEATIFICACIÓ

Els teòlegs consultors i els prelats de la Sagrada Congregació de Ritus examinaren amb detenció el voluminós procés de la Serventa de Déu, que tenia 1.200 folis, per veure si havia practicat realment les virtuts en grau heroic, condició primera i indispensable per procedir a la seva Beatificació.

En la reunió del 19 d'octubre de 1965, la majoria dels consultors declararen que no havien trobat en el procés proves clares per admetre l'heroicitat de les virtuts de la Serventa de Déu. I per altra part, no hi havia possibilitat d'obtenir proves de testimonis «de visu o de auditu de viventibus», puix feia 110 anys que era morta.

Davant aquesta perillosa situació del procés, Pau VI decidí que no passàs envant sense haver obtingut, de la secció històrica de la Sagrada Congregació de Ritus, una diligent recerca de documents sobre la vida de la Serventa de Déu i el judici favorable sobre la suficiència d'aquestes proves per dur envant el procés.

RECERCA DE NOUS DOCUMENTS PER ACLARIR EL PROCÉS EMBOLICAT PER LES LLEGENDES

El Promotor General de la Fe encomanà a la secció històrica de la Sagrada Congregació de Ritus una tasca ben definida: posar remei a la lamentable mancança de fonts segures del procés, amb una recerca sistemàtica de documents, amb l'examen crític de les biografies de la Serventa de Déu, amb la informació clara de la fundació de l'Institut religiós que ella havia establert, amb la descripció de les vicissituds del procés.

Aleshores, era responsable de l'esmentada secció històrica, el caputxí, P. Melcion de Pobladora, i Mons. Manuel Bonet Muixí, auditor de la Rota romana, era el Postulador de la Causa. Ambdós posaren fil a l'agulla per complir la decisió del Papa Pau VI.

L'esmentat Postulador demanà col·laboració a un amic seu, l'autor d'aquest article, puix era doctor en història eclesiàstica i Postulador de diverses Causes de Beatificació. Casualment, un historiador de notable prestigi, el mallorquí, P. Benet Colombàs, O.S.B., per encàrrec de la Superiora General de les Germanes de la Caritat, havia iniciat la tasca d'escriure la biografia crítica de la Serventa de Déu, que publicà a finals de l'any 1970, en un volum de 346 pàgines. El P. Pobladora amb gran encert demanà també al P. Colombàs, la seva col·laboració per a complir la voluntat de Pau VI.

PLA DE LA RECERCA DE NOUS DOCUMENTS

Mons. Bonet entregà al P. Seguí els següents punts concrets, que calia aclarir amb nous documents: Valor històric de les biografies de B. Molinas (1904), Oliver (1933) i Fornés (1943); recerca dels documents sobre la Serventa de Déu, que es troben als arxius de la diòcesi de Mallorca, de la Congregació de les Germanes de la Caritat i de la S. Congregació de Religiosos.

Recerca històrica de la Congregació, fundada per la Serventa de Déu, sobre la seva intervenció, progrés i estat actual. Recerca sobre la condició social i religiosa de Senelles.

Col·lecció dels documents que poden il·lustrar la vida de la Serventa de Déu; família, naixement, baptisme, confirmació, primera comunió, relacions espirituals amb sacerdots i religiosos, amb dones devotes, amb membres d'altres Congregacions. Cronologia dels fets de la seva vida des del naixement fins a la mort.

Notícies dels sacerdots que es relacionaren amb la Serventa de Déu. Notícies sobre la fama de santedat de la Serventa de Déu des de la seva mort fins als nostres dies.

REALITZACIÓ DEL PLA ESTABLERT

Per complir l'encàrrec vaig fer una acurada recerca en els arxius de Mallorca, aconseguint reunir 48 documents que es referien a la Serventa de Déu, transcriure amb fidelitat i comentar amb claredat sempre prescindint de les llegendes.

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA LLUC

Amb aquest treball vaig aconseguir formar un volum de 211 planes dividit en les següents parts:

Situació político-social-religiosa de Sencelles.

Família, baptisme, confirmació i vida seglar de Francinaina Cirer (1781-1851).

Erecció de la Casa de les Germanes de la Caritat a Sencelles (1851).

Sor Francinaina Cirer, Germana de la Caritat (1851-1855).

Mort, funeral, enterrament, notes biogràfiques de Sor Francinaina Cirer (1851).

Primera etapa de la fama de santedat de Sor Francinaina Cirer (1855-1884).

Segona etapa de la fama de santedat (1884-1899).

Tercera etapa de la fama de santedat (1899-1970).

Les biografies de Sor Francinaina Cirer.

Apèndix. Mapes de Mallorca i de Sencelles.

Aquestes nou parts anaven precedides d'un pròleg per indicar el criteri seguit en el treball i un índex cronològic de la vida de la Serventa de Déu, segons els documents recollits.

Una vegada acabada la investigació que m'havien encarregat, vaig haver d'escriure el treball i entregar-lo a Roma amb molta reserva, puix contenia novetats i la Superiora General de les Germanes de la Caritat amb el seu Consell, creien que tenien el deure d'examinar-lo.

LES LLEGENDES HAN PERJUDICAT LA PERSONALITAT DE LA SERVENTA DE DÉU

En el treball d'investigació, un dels punts més delicats i més importants és l'evolució de la fama de santedat de la Serventa de Déu, que he dividit en tres etapes, que convé donar a conèixer per entendre la seva autèntica personalitat.

Des de 1855 a 1884, la fama de santedat de la Serventa de Déu es va desenvolupar lentament a pesar de tenir un grup contrari; la seva personalitat començà a adornar-se amb nombroses llegendes, que tingueren el seu origen principal, tant en l'amor dels sencellers a la Mare Superiora, com en l'absoluta reserva de les persones que la coneixien, per motius obscurs.

Des de 1884 a 1899, la personalitat de la Serventa de Déu estigué rodejada de nombroses llegendes que la deformaren. Les causes foren les següents: Les declaracions de Sor Concepció Serra, companya seva, a punt de morir, que contenen majorment fets prodigiosos; l'entusiasme del notari Sebastià Molinas, que va aconseguir les esmentades declaracions i les propagà pertot arreu; l'equivocada orientació del Postulador, Mn. Mateu Rotger, el qual per la redacció dels 87 articles del procés va recollir totes les llegendes populars i les dades històriques, donant gran importància als fets prodigiosos i va presentar principalment com a testimonis «de visu», persones majors, pagesos, quasi tots analfabets. Amb aquest criteri es va formar un llarg procés, en el qual es revela la devoció dels sencellers a la Serventa de Déu, però se'n presenta una personalitat confusa, puix és una labor difícil destriar-hi les dades històriques.

La tercera etapa de la fama de santedat de Sor Francinaina Cirer, començà l'any 1899, amb la publicació d'una breu biografia per Bartomeu Molinas. El senceller Mn. Bartomeu Oliver és l'autor d'una biografia de la Serventa de Déu, de 92 planes, que té dues edicions, els anys 1933 i 1970.—El P. Fornés, T.O.R., va compondre una vida popular de la Serventa de Déu de 422 planes, que té com a font principal, el procés ordinari, que va transcriure sense gens de crítica. Per això el Promotor de la Fe en donà un judici

completament desfavorable: «auctor omnia fere quae effrenata mentis celeritas maioricensis vulgi de Serva Dei effinxit, ullo absque cribro critico, indiscriminatim coacervavit» (*). Per això aquesta biografia era considerada com a «Liber mirabilium».

La situació d'una genuïna fama de santedat de la Serventa de Déu, a l'entorn de l'any 1970, era deplorable, com descriu el P. Pobladora amb aquestes paraules: «La memoria de la Sierva de Dios había permanecido durante más de un siglo enmarañada entre coeficientes históricos y legendarios y envuelta en celajes de una auténtica espiritualidad deformada a veces por una devoción exagerada y casi fanática. Poco a poco iban desapareciendo de su figura los contornos de la realidad y las interpretaciones de su vida carismática» (*Inquisitio historica*, p. 136).

ENTREGA DEL TREBALL D'INVESTIGACIÓ A LA S. CONGREGACIÓ DE RITUS

Acabat de complir l'encàrrec de recercar documents relacionats amb la Serventa de Déu, el vaig entregar al P. Pobladora, Relator general de la secció històrica de la S. Congregació de Ritus, puix Mons. Bonet, Postulador, havia mort repentinament, el 6 d'agost de 1969.

Per aquells mateixos dies, el P. Benet Colombàs, O.S.B., publicà la biografia de la Serventa de Déu, de 346 planes, amb el següent títol: *Francisca Ana Cirer. Una vida evangélica*, puix pretenia descriure la seva perfecció durant els 70 anys de vida seglar i els tres i alguns mesos, de vida religiosa. Segons el P. Pobladora, el P. Colombàs, «con su preparación técnica y el intuïto psicológico de un auténtico historiador, colocó la persona y la obra de la Sierva de Dios en su verdadera perspectiva, delimitando los campos de la historia y de la leyenda». Com a col·laborador de la secció històrica de la Sagrada Congregació de Ritus, el P. Colombàs presentà la seva obra d'investigació al P. Pobladora.

CONTINUACIÓ DEL PROCÉS DE LA SERVENTA DE DÉU, QUE ESTAVA SUSPÈS

Després de 10 anys (1965-1975), de tenir suspès el procés de Sor Francinaina Cirer, per no trobar-hi, els consultors de la S. Congregació de Ritus, proves sòlides de les virtuts heroïques de la Serventa de Déu, tornà a seguir el curs establert pels canons, puix el P. Pobladora, en resposta a la petició del Promotor general de la Fe, presentà una exposició dels nous documents trobats pels dos investigadors encarregats oficialment per ell mateix, com a Relator.

El títol del treball del P. Pobladora és el següent: *Maioricens. Beatificationis et Canonizacionis servae Dei Franciscæ Annae Cirer et Carbonell a Virgine perdolente sororis professae Instituti sororum a caritate dioeceseos Maioricensis († 1855).—Inquisitio historica de selectis quaestionibus vitae servae Dei ex officio concinnata.* (Typis polyglottis vaticanis. MCMLXXV). Té 146 planes.

El P. Pobladora en la seva exposició, en general segueix el pla del primer treball d'investigació realitzat per mi, i explica els documents seguint principalment l'extensa biografia del P. Colombàs.

Déu faci que d'ara endavant les llegendes ocupin el lloc que pertoca en el culte de la Beata Francinaina Cirer.

GABRIEL SEGUÍ I VIDAL, m.SS.CC.

(*) «L'autor va arreplegar sense cap judici crític, indiscriminadament, gairebé tot allò que la rapidesa desfermada de l'enginy popular de Mallorca va compondre sobre la serventa de Déu».

Sor Francinaina de Sencelles: una dona del pla de Mallorca

per Antoni Ferrer i Oliver

Amb motiu de la mort de Sor Francinaina, un diari d'aquells temps, poc amic d'informacions religioses i gens sospitós de clericalisme, al revés, tot el contrari, «El Genio de la Libertad» publicava una «Gacetilla local» amb la següent notícia:

Tenemos a la vista noticias del pueblo de Sencellas, y por ellas sabemos que a las nueve de la mañana de anteayer pasó repentinamente a mejor vida la anciana y venerable muger, cuya santidad era de todos los mallorquines conocida y por cuyas bellas virtudes y vida ejemplar, fué el más precioso ornamento del indicado pueblo. Los vecinos de Sansellas lloran sumidos en la mayor aflicción tan irreparable pérdida.

(«El Genio de la Libertad», 1 març 1855, Palma).

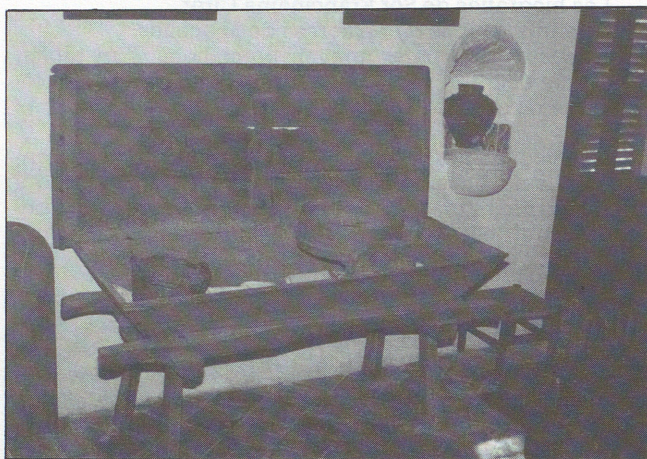
(El subratllat de venerable és del periodista).

Dues coses criden força l'atenció en aquesta breu ressenya periodística, si es té en compte la ideologia liberal de l'esmentat diari i que no hi ha hagut temps de tergiversar la mateixa notícia. En primer lloc es posa de manifest l'estimació i coneixença que tenien de Sor Francinaina «todos los mallorquines» i allò pel qual era coneguda i estimada de tothom «cuya santidad... bellas virtudes y vida ejemplar». En segon lloc es posa de relleu l'entranyable i fort vincle que es dóna —i jamai quedarà romput— entre Sor Francinaina i el seu poble de Sencelles; al mateix temps que ens dóna una clau més per entendre la identitat del poble, «el más precioso ornamento del indicado pueblo».

No és gens exagerat dir que Sor Francinaina sense Sencelles no seria Sor Francinaina, com tampoc Sencelles sense Sor Francinaina no seria Sencelles.

El lligam que es dóna aquí no és un lligam com el qui ens ferma al lloc de naixença o al lloc on vivim i treballam. Aquell és un lligam més fondo, plena identificació, un lligam «teològic», un lligam d'espiritualitat plenament encarnada amb totes les conseqüències.

Al redol del seu petit poble Sor Francinaina sent que l'amor universal de Déu es fa sempre concret. Viu la comunió amb tota l'Església perquè fa «comunió» a la seva parròquia. Per ella ensenyar doctrina és anar a trobar-se amb la gent dels llogarets de foravila sense esperar que vinguin ells. Té preferència pels pobres perquè al llarg de tota la seva vida és una dona pobre més del poble i la seva resta oberta a tothom. És a dir Sor Francinaina hi és!!!

Pastera de Can Xiroia (Foto S. Garau)

No es pot negar que avui Sor Francinaina és un fort reclam per rejuvenir la nostra Església de Mallorca.

Sor Francinaina no fa cap compromís pel poble perquè tota ella és poble amb el poble de Sencelles. Des d'aquesta profunda i fecunda simplicitat —no gaire freqüent en els nostres indrets— viu i prega; i així estima i pot humanitzar el seu poble; analfabeta, i així pot esdevenir catequista del seu poble; des d'aquesta simplicitat, el jovent i tota la gent la sent propera, entranyablement humana i arrelada en Déu.

D'aquesta manera Sor Francinaina és una mena de «consciència» col·lectiva de tot un poble i fita clara de la seva història.

Al llarg d'aquests cent i pico d'anys el poble no ha minvat en les mostres d'estimació, veneració i devoció a la «Mare Superiora». El 27 de febrer de 1930 l'Ajuntament de la vila en sessió extraordinària i solemne la declara «Filla il·lustre del poble» donant compliment al que el poble feia temps reclamava. («Correo de Mallorca», 28 febrer 1930, Palma).

Avui Sor Francinaina és clau i és pedra foguera per anar trobant, cada dia més, com Església de Mallorca, el nostre lloc amb el POBLE.

En aquests dies de festa i gaubança, de solemnitats i multituds, amb paraules de J. Santandreu «preg Déu que res ni ningú, ens robi aquesta dona del Poble per poder seguir cada dia amb més coratge i joia el camí de l'Evangeli».

Sa tia Xiroia, glosadora

per Pere-Joan Llabrés i Martorell

CINC GLOSES

La tradició popular, recollida pels biògrafs de la «Venerable» de Sencelles, molt aviat «Beata» per la declaració del Papa Joan Pau II, atribueix cinc gloses a la composició personal de sa Tia Xiroia.

El primer que va tractar aquest tema va ser Mn. Bartomeu Oliver a la biografia de Sor Francinaina que publicà l'any 1933. Hi va transcriure tres gloses: *Una capella vui fer... Jesús, que estic de contenta... Oh Jesús, si jo tenia...*, amb aquesta introducció: «Als nostres dies han arribat unes gloses ben conformes amb l'esperit de Sor Francinaina i ben adients al seu temps i a les aficions dels pagesos de llavors. Els més autoritzats dels qui ens les han contades, les havien apreses dels seus pares, qui les sabien de Sor Francinaina, i asseguraven que eren fetes seves. Jo no ho sé, però, encara que fos així, el que aquestes li atribuïssin i no altres, ens mostra el concepte que d'ella tenien» (1).

Una altra glosa, també de tema eucarístic: *Si jo sabia volar...* va ser publicada pel P. Francesc Fornés a la biografia de la Venerable que publicà l'any 1943 (2) i la cinquena: *En es front duim una bena...* també fou recollida pel P. Fornés i per Dom Benet Colombàs en la biografia que aquest estampà l'any 1971 (3).

Com hem senyalat, la tradició atribueix a Sor Francinaina la composició personal d'aquestes cinc gloses. L'any 1930, Esperança Llabrés de Sencelles va transcriure les gloses primera, segona i quarta que he esmentat indicant que, tal com li contava sa mare, la Mare Superiora havia compost i cantava aquestes cançons.

Sor Magdalena Cirer Gelabert, en el procés apostòlic (1943-44), va declarar que *la serventa de Déu quan havia combregat solia repetir alguns versos que ella havia compost*. Recorda les gloses *Jesús, que estic de contenta...* i *Oh Jesús, si jo tenia...* (4).

Sense atribuir-les a Sor Francinaina, el P. Ginard Bauçà, en el volum tercer del seu *Cançoner popular de Mallorca* publica les quatre primeres gloses que he indicat. La primera diu que la recollí a Campos, la segona a Inca, la tercera i la quarta a Sencelles (5).

L'AUTENTICITAT

Realment es pot afegir molt poca cosa, sobre l'autenticitat al que va escriure Mn. Bartomeu Oliver en la seva biografia. La tradició testimonia el fet; les gloses són en perfecta consonància, com veurem, amb la vida piadosa i apostòlica de sa tia Xiroia, amb el seu esperit; però sobretot hi ha una expressió de Mn. Oliver que jo voldria subratllar: aquestes gloses

són ben adients al temps de Francinaina i a les aficions dels pagesos de llavors.

Primerament, per copsar la vertadera fesomia de la Venerable, cal tenir ben present que ella és una dona del poble, per res es volia distingir de les pageses del seu temps, és una pagesa de la nostra part forana, de Sencelles en concret, de cap a peus.

No va aprendre de llegir ni d'escriure, cosa normal en les nines i al·lotes de casa de conradors; es va dedicar a conrar les seves terres, la modesta hisenda familiar que havia heretat dels pares. La mateixa vida parroquial seva discorre per les vies de la pietat normal de la nostra pagesia de llavors: les devocions i pràctiques en què es manifesta la vida espiritual de Francinaina són les mateixes que segueixen les seves veinades i amigues. Només la constància, l'exemplaritat, la intensitat amb què viu el seu cristianisme la distingeixen de les altres devotes que acudeixen freqüentment a la parròquia de Sencelles.

Dona pagesa, devota i apostòlica, compona algunes gloses. Aquesta és la tradició que hem repassat breument. Del compartir amb els altres pagesos tota la vida, de la seva pietat personal que sobretot es manifesta envers el Santíssim, de la seva curolla apostòlica, en treu l'enginy i l'arriscament d'aquestes gloses.

Si de veres les va compondre ella personalment, si són autèntiques, com diu la tradició, vol dir que sa tia Xiroia era sí una dona del poble, però valenta, decidida, arriscada, sobretot en la composició de la darrera que així mateix és una mica de *picat*.

Els glosadors, en efecte, solien ser homes, no dones. Sabem, per molts altres fets de la seva vida, que Francinaina era decidida, forta, fins i tot enèrgica encara que sempre era afable amb tothom. No era una personalitat dèbil en res.

Però fins i tot si es demostrava que les gloses esmentades no les va compondre ella, hauríem de dir que el poble, ben documentat sens dubte, les hi atribuï demostrant en quin concepte la tenia. Tanmateix les llegendes populars no es creen sense un substrat de veritat. I la veritat és que la comunió amb el seu poble, la pietat sòlida (com ja la va qualificar el rector Molinas, el seu primer biògraf), la decisió en l'apostolat, són característiques ben vertaderes i autèntiques de la personalitat de sa tia Xiroia.

EL TEXT DE LES CINC GLOSES

- 1.—Una capella vui fer
tancada dins lo meu cor;
i llavor un sagrari d'or
per quan jo combregaré.

- 2.—**Jesús, que estic de contenta
perquè, avui he berenat
d'aquell Pa sagramentat
que en voldria tenir sempre!**
- 3.—**Oh Jesús, si jo tenia
cordes d'or per lligar-vos
i el meu cor unit amb Vós
tant en sa nit com de dia!
Espòs de l'ànima mia,
el meu cor no té alegria
si està separat de Vós.**
- 4.—**Si jo sabia volar
seria com un canari.
On m'aniria a posar?
A ses portes del Sagrari.**
- 5.—**En es front duim una bena,
tots la hi duim, assegurat.
Si és ver lo que m'han contat,
el dimoni el té lligat
amb una grossa cadena.**

LA LLENGUA DE LES GLOSES

Primer de tot, cal dir que és un català de Mallorca molt pur, que va jugant entre el llenguatge col·loquial i el llenguatge formal o literari, com és ben propi de gloses de caràcter religiós. No hi trobam cap castellanisme.

El llenguatge és casolà i planer, i usa l'article formal davant el mots de significació religiosa o eclesiàstica: *el* sagrari, *l'*ànima, *el* dimoni; però també en *lo* meu cor, *el* meu cor (2 vegades a la tercera). Notau que l'article *lo* davant «cor» és aquí masculí arcaic.

La construcció *que en voldria tenir sempre*, de la segona, per bé que sigui incorrecta gramaticalment, és construcció ben pròpia del llenguatge col·loquial.

La correcció mètrica de les gloses ben fetes, tallades i rodones, és palesa també en les cinc composicions. Tres són de quatre versos; una de set i una de cinc. A la primera, quarta i quinta les rimes consonants són perfectes. La tercera, també amb rima consonant, abusa del *vós*. La segona mescla la rima assonant amb la consonant. Tots els versos són octosíl·labs i, fora de la primera, alternen els masculins (aguts) i femenins (plans). De paraules inútils o afegides per assolir la rima, no se n'hi troben. No són pedants ni artificiosos.

LA PIETAT EUCARÍSTICA

Tres de les cinc gloses reflexen la pietat eucarística de Francinaina. La segona es refereix a la comunió exclusivament; la primera també parla de la comunió i introdueix el tema del sagrari. La quarta ben explícitament expressa el desig de la visita al Santíssim en el sagrari.

Totes tres reflexen molt encertadament la pietat que Francinaina agombolava en el seu cor envers el sagrament més gran de la fe cristiana.

Comencem per la segona. Aquesta glosa s'ajusta plenament al que, just morta Francinaina, escriurà en bell llatí el rector Molinas: «La comunió eucarística associava talment el seu esperit, que molt sovint deia que ja no necessitava res més». *No necessitava res més*: fixau-vos com és el mateix que dir: *Que en voldria tenir sempre! Jesús, que estic de contenta!* Quina expressió tan planera: *estic contenta*, que literàriament l'il·lustrat rector Joan Molinas tradueix d'una altra manera: *l'associava talment...*

Berenar: la comunió llavors era sempre al matí. La tradició sencellera és unànime a testimoniar com mai no es volia perdre aquest *berenar* Na Francinaina. Molts de dies anava a fer feina a les seves finques, amb els pares i germans mentre aquests vivien, després tota sola o amb Na Magdalena, la seva feia companya. Per res es volia perdre el *berenar* de cada dia més estimat. S'enginyava per acudir des de s'Eriassa o Binialmare a la parròquia. Els capellans fins i tot eren atents a donar-li a hores més avançades la comunió. La llegenda àuria hi ha afegit el prodigi: passava a peu el torrent sense banyar-se gens per anar a combregar! Manera popular legendària d'expressar, de *llegir*, el delit de sa tia Xiroia per la comunió, pel *berenar de cada dia*. «Per espai de molts d'anys rebé cada dia la sagrada eucaristia», escriu Molinas a un altre indret (6).

Passem a la primera. *Capella* i *Sagrari d'or* són termes ben familiars a la devota Francinaina. També *cor*: la intimitat de la persona, allà des d'on ella s'obria filialment, amorosament, a Déu. El cor és l'íntim del ser humà i és també el símbol de l'amor. El cor de Francinaina és *capella* i és *sagrari d'or* quan combrega: perquè és ple de la presència de Déu fet home.

Més enllà de la comunió, Francinaina té el costum, tan propi de la gent devota d'aleshores, de visitar el Santíssim, l'horabaixa a la capella fonda. La presència del Senyor, tan íntima a la comunió, es perllonga en l'oració contemplativa davant el sagrari. La glosa quarta expressa el desig de *volar*, com un *canari* —aquest ocell cantor, color d'or, tan apreciat també de la nostra gent pagesa—, cap a les portes del sagrari, per posar-s'hi bonament, per passar-hi estones de pregària.

Colombàs ha recollit dades sobre la participació de Francinaina en la devoció sencellera al Santíssim: pertanyia a l'obreria del Bon Jesús, que s'encarregava de captar per fer més esplendorosa la Casa Santa del Dijous Sant, i les celebracions d'aquest dia i del Corpus. Na Francinaina Xiroia contribuïa a la celebració de les terceres dominiques en honor del Santíssim i pagava la festa del dissabte infraoctava del Corpus (7).

No és d'estranyar, doncs, que a l'hora de compondre gloses —o de posar el nostre poble gloses en boca de Francinaina— aquesta principalment expressàs el seu amor, la devoció íntima, al Santíssim Sagrament.

LA UNIÓ AMB JESÚS

És expressada per la glosa tercera. Cal subrat-

llar la finesa de les «cordes d'amor» i sobretot l'expressió: «Espòs de l'ànima mia».

Precisament el rector Molinas, en el text citat —plenament hagiogràfic, com diré en un altre article—, presenta Sor Francinaina com a esposa de Crist: «Ja des de la seva infantesa, Francinaina va emprendre el camí de la perfecció i, com que no desitjava res de les coses d'aquest món, tenia el delit intens de fer-se monja per consagrar-se tota a Crist, l'Espòs celestial». I més endavant: «Crist consolava la seva esposa amb admirables aparicions» (8).

Aquesta glosa expressa de veres allò que el rector Molinas diu de la vida contemplativa de Francinaina: «S'exercitava en l'oració tot quant podia: vivia retirada a ca seva, mentre no l'obligassin a sortir-ne els actes de religió, la caritat envers el proïsme, o el compliment de les seves obligacions, puix sabé unir molt bé la vida contemplativa amb l'activa, donant-se per una banda a la devoció i, per l'altra, al treball a què se solen aplicar les dones del camp» (9).

La glosa que comentam és una expressió reeixida, ben pròpia d'una pagesa íntimament enamorada de Jesús, conradora d'una intensa vida espiritual.

PER CONVERTIR UN PECADOR

Així com les gloses precedents són expressions íntimes de la devoció eucarística i de la contemplació de Francinaina, no lligades a cap passatge de la seva vida, la quinta sí que té un marc històric testimoniats en el procés apostòlic del 1946.

Per emmarcar el fet, hem d'al·ludir necessàriament a la preocupació apostòlica de Francinaina. Sor Sofia Llabrés, en el procés diocesà, va expressar l'ideal de Sor Francinaina en una frase que havia sentit dir a sa mare: «Atreure a Déu tot el poble i totes les ànimes de Sencelles». És aquesta la font de tot el seu apostolat, l'impuls missioner —diríem avui— que raja de la vida de Francinaina, consagrada a Déu i als germans. A posta es preocupava ferm pels pecadors, eren per a ella la creu més pesada que afeixugava les seves espatles. La primera vegada que reprengué un pecador s'hagué de fer violència, però a la plaça, davall els lledoners, l'increpà en sortir de l'església parroquial.

Una vegada un senyor, de conducta no gaire moral, li demanà que li fes una glosa. Ella s'hi resistia, però el senyor tornava a insisitir. A la fi, li va fer una glosa que hem presentat en cinquè lloc. Fixau-vos que el tracta en tercera persona, de «vostè»: «el dimoni el té lligat...».

La glosa donà fruit: el senyor es convertí (10).

UNA SANTA GLOSADORA

Pens que aquestes gloses, tant si són autèntiques (que semblen esser-ho per arguments de tipus intern sobretot, puix uneixen admirablement la gràcia pagesa amb la vida espiritual intensa i l'empenta apostòlica), com si la tradició les hi ha atribuït, com unes altres lluentors de la llegenda àuria, ens fan encara més atraient la figura de Francinaina.

Caseta de S'Eriassal: sa tia Xiroia hi reunia els joves figueralers a ballar. ¿Farien gloses també?

En res, com deia al principi, es volia distingir de les dones pageses, pobres, devotes, del seu temps i del seu poble. Des de l'agre de la nostra terra, ella aconseguí la santedat. Era tant dona del poble, pagesa i mallorquina, que fins i tot feia gloses: per expressar la seva vivència espiritual, per convertir un pecador.

És una bella imatge: un testimoni preclar que és, des de les arrels del poble i de la terra, on som cridats a cercar abans de tot i per damunt de tot el Regne de Déu.

PERE-JOAN LLABRÉS I MARTORELL

(1) B. OLIVER, *Sor Francina-Aina dels Dolors (La tia Xiroia de Sencelles)*, Palma, 1970 (2a. ed.), p. 21-22.

(2) F. FORNÉS, *Vida popular de la sierva de Dios, Sor Francisca Ana de los Dolores de María, Cirer y Carbonell*, Palma, 1943, p. 41.

(3) F. FORNÉS, *op. cit.*, p. 64; B. COLOMBÀS, *Francisca Ana Cirer. Una vida evangélica*, Palma, 1971, p. 122.

(4) B. COLL TOMÀS, *Cançoners de «La Venerable»*, Mallorca, 1981, p. 16.

(5) R. GINARD BAUÇA, *Cançoners popular de Mallorca*, vol. III, Mallorca, 1970, p. 224, n. 123, 127, 129, 130.

(6) Els textos biogràfics més importants que el rector Molinas va escriure després de la mort de Sor Francinaina són publicats en català, com apèndix, a la meua obra: *La Beata Francinaina de Sencelles*, Ciutat de Mallorca, 1989, p. 71-76.

(7) B. COLOMBÀS, *op. cit.*, p. 152-3.

(8) Vegeu nota 6; *op. cit.* p. 71-2.

(9) *Ibid.*, p. 73.

(10) B. COLOMBÀS, *op. cit.*, p. 121-2.

La vida llegendària de Sa Tia Xiroia

per M.ª Antònia Albertí Campins
i M.ª Francesca Sureda Vallespir

(Il·lustracions de Joan Guerra)

*Va esser molt atormentada
per l'infernàl inimic.
La tirava baix d'es llit,
pes cabeis l'arrossegava,
emperò no desmaiava
el seu amor infinit.*

(Antoni Bestard i Florit)

Us volem parlar avui d'un dels personatges de major rellevància dins el conjunt de les llegendes populars mallorquines referides al tema hagiogràfic. Francinaina Cirer i Carbonell, més coneguda popularment amb el nom de Sa Tia Xiroia, la Mare Superiora (per als sencellers) o també, fins ara, com la Venerable de Sencelles, és un personatge que ha gaudit d'una popularitat immensa arreu de tota l'illa i que ha estat i és objecte devoció per a tot el poble mallorquí.

El primer que hauríem de tenir ben clar, si volem encarar-nos amb la vida llegendària de Sor Francinaina Cirer, és el concepte de llegenda. Aquesta la podem definir com una narració oral, generalment en prosa, d'esdeveniments significatius considerats popularment com a històrics, però sovint enllaçats amb la meravella i el misteri. Les llegendes solen explicar valenties, heroïcitats, prodigis i miracles de personalitats que han despertat l'admiració del poble. L'heroi de la llegenda té un nom propi i sovint s'identifica amb una figura històrica, tot al contrari del protagonista de la rondalla, que és anònim. La llegenda, a més, presenta l'acció localitzada en l'espai i en el temps, mentre que a la rondalla no li cal fer aquestes precisions. Sempre hi ha un fons històric; la història, emperò, hi és desfigurada per la imaginació popular amb elements fantàstics que l'embelleixen. Les llegendes sempre són contades com a verídiques, mentre que a la rondalla tant el qui la conta com el qui l'escolta té molt clar que és únicament producte de la imaginació i que no té cap lligam amb la realitat.

És lícit parlar de les llegendes de Sor Francinaina Cirer perquè la vida d'aquesta sencellera que visqué entre 1781 i 1855 conté tots els elements necessaris per originar tota una sèrie de creences populars entorn seu. D'una banda Sor Francinaina fou una dona de carn i ossos, amb nom i llinatges i perfectament documentada; d'altra banda, totes les històries, anècdotes, llegendes en definitiva, que es conten d'ella són tingudes per verídiques i expliquen prodigis, miracles i heroïcitats d'una dona que despertà l'admiració de tot Mallorca.

En el cas de Sor Francinaina no podem parlar d'una sèrie de llegendes aïllades sinó d'una successió

i superposició constant de llegendes tot al llarg de la seva vida; d'aquí que es justifiqui totalment el títol d'aquest article: hem de considerar la vida de Sor Francinaina Cirer com un vida llegendària; són tantes i tan variades les històries que ens han arribat per tradició oral sobre la Beata que ha estat aquest fet precisament el que ha provocat els maldecaps dels seus biògrafs. Així, Benet Colombàs Llull M.B. ja va confessar el 1971 en el pròleg de la seva biografia de Sor Francinaina (1) que tingué greus dificultats per dur a terme la seva feina, dificultats degudes en primer lloc a l'escassetat de fonts segures i, en segon lloc, a l'excés d'elements llegendaris que, paraules textuales, «lo han invadido todo hasta formar una selva casi impenetrable».

Ambdues coses són fàcilment explicables. L'escassetat de fonts segures és comprensible si pensam que Sor Francinaina Cirer era una dona analfabeta i que havia nascut en el si d'una família pagesa de mitjana fortuna; per tant, era una dona com tantes altres a la Mallorca del XIX i ningú no es preocupà de relatar la seva vida fins que l'envoltà una aurèola de santedat; a més, el seu analfabetisme li impedí deixar-nos cap diari o qualsevol altre tipus d'escrit personal en què ens pogués transmetre la seva experiència vital. Pel que fa a l'abundància d'elements llegendaris, s'ha de dir que aquests sorgiren malgrat el zel de Sor Francinaina per mantenir secrets els fets extraordinaris de què era protagonista. Alhora, aquest zel incità la curiositat de la gent i es desbordà la imaginació popular.

CLASSIFICACIÓ DE LES LLENDES

1.—Aparicions del dimoni

i mortificacions diverses que aquest li infligia

El dimoni és un personatge sempre present no només en la vida de Sa Tia Xiroia sinó també en la de la població de la Mallorca rural d'aquella època, i molt especialment apareix relacionat amb tots els protagonistes de llegendes hagiogràfiques. Quan Sor Francinaina tenia només vuit anys tingué una visió esborradora que la deixà esmorteïda: contà que havia vist dues dones descarades vestides de manera molt deshonesta i dos dimonis que les embolicaven amb foc i les tiraven dins l'infern per haver estat causa de la condemnnació de molts d'homes.

Les aparicions del dimoni continuaren durant la seva joventut i edat adulta, tot i que així com anava progressant en virtut aquestes visions infernals disminuïen. De vegades el dimoni li compareixia en forma de granot llefiscós i grossot o d'una sargantana repel·lença que botaven dins el plat de Sor Francinaina.

(1) COLOMBÀS LLULL, M.B., Benito.—*Francisca Ana Cirer. Una vida evangélica*. Gráficas Miramar. Palma de Mallorca, 1971.

na, la qual es limitava a dir «Jesús meu!» i continuava menjant sense acovardir-se.

El dimoni aprofitava moltes de les seves aparicions per torturar-la físicament i mortificar-la espiritualment. Un dia el dimoni col·locà Sor Francinaina entre una caixa i la paret i l'estrengué fortament. Fou necessària la presència d'un veí per alliberar-la. La beata quedà ben copejada però no volgué que cap metge la curàs al·legant que l'endemà estaria bona i així va esser. Una altra vegada la seva companya Magdalena veié com una ganiveta molt grossa travessava una vegada i una altra la cambra on dormia Sor Francinaina, sense aconseguir descobrir quin braç la manejava. De fetes com aquestes és plena la vida de la nostra beata que acabà triomfant, tanmateix, sobre les forces del mal com pogué comprovar la seva companya Magdalena quan la va veure, després de sentir-la reptar el dimoni, que pegava coces, amb la qual cosa interpretà que qui les rebia era el dimoni.

2.—Do de profecia

Sor Francinaina era capaç de preveure el futur i de conèixer coses que succeïen en aquell moment però a distància, de llegir dins el pensament dels homes i de conèixer les seves intencions. Aquest do anava més enllà de la mort ja que sabia si les ànimes eren al cel, al purgatori o a l'infern.

El seu do abraçava des de l'anticipació del que li volien consultar els qui la visitaven fins a la previsió de la curació o la mort dels malalts que demanaven la seva intercessió passant per molts de casos d'al·lotes que expressaven el seu desig d'esser monges del convent de la Caritat de Sencelles i a les quals descobria o bé la seva manca d'autèntica vocació, o bé que ingressarien en un altre convent. A les primeres normalment les consolava dient-los que serien mares o ties de monges i a les segones les exhortava a dur una vida d'oració i penediment.

Molt sovint utilitzava el seu do per evitar que els sencellers caiguessin en pecat. És curiós el cas de dos homes que anaven a robar: a un l'avisà que no hi anàs perquè l'agafarien, i a l'altre, pare de família nombrosa i mancat de recursos, li donà una senalleta de figues seques i un pa que, sorprenentment, els durà tota la setmana.

Potser el cas més conegut és la previsió de la catàstrofe de Felanitx del 1844, en la qual moriren 424 persones a causa de l'esfondrament d'un mur mentre se celebrava el Via Crucis el Diumenge del Ram.

Totes aquestes previsions i endevinacions i moltes d'altres que féu Sor Francinaina i que no citam per manca d'espai es compliren sense excepció. Fins i tot fou capaç de predir el dia de la seva mort i es va acomiadar dels seus veïns i de les companyes de la Congregació amb un «Bona nit, si no mos veim a la terra que mos vegem en el cel».

3.—Devolució i multiplicació d'aliments

Conten que, molt sovint, Sor Francinaina, de manera discreta i misteriosa, retornava als arbres dels quals procedia la fruita que, com a agraïment, la gent pobra li regalava.

Altres vegades multiplicava els aliments com

succeí, en diverses ocasions, a Ca'n Puixot, on la madona observava sorpresa que després de donar una bona quantitat de blat al Convent es trobava que en tenia molt més que abans.

4.—Les flors

El do de les flors és probablement el més conegut dels dons de Sor Francinaina; gràcies a ell, Sa Tia Xiroia feia florir els objectes més diversos. La llegenda conta que el Rector de Sencelles, Don Joan Molinas, anà al Convent i li demanà roses; ella agafà de terra algunes pedretes i les convertí en unes roses esplèndides. En veure-ho el Rector li'n demanà més i ella, per obtenir-les, féu servir un brot sec d'ullastre de garboner. Un altre any caigué una gran gelada que socarrà tots els rosers del poble, de manera que no tenien roses per a la festa del Roser. El capellà envià els obrers a cercar-ne al Convent i Sor Francinaina els tingué preparades més roses de les que havien de menester.

Altres vegades, al corral del Convent i a la corda de la cisterna, apareixien unes floretes blanques que la gent començà a anomenar floretes de Sor Francinaina perquè molts dels objectes que ella tocava s'omplien d'aquestes flors (el pa, un penjoll de raïm, el rosari...).

Després de morta, el seu poder sobre les flors continuà ben viu ja que el dia de la seva mort Sencelles es cobrí d'aquestes floretes i molts d'anys després, segons la tradició, a la vinya que deixà, encara hi florien arbres fora de temps.

5.—L'aigua

Sa Tia Xiroia tenia també un gran poder sobre l'aigua, tant sobre la que corria pels torrents com sobre la que queia directament del cel en forma de pluja.

Els torrents, i en concret el que havia de passar per anar de la seva caseta de S'Eriassal a la Vila, no foren mai un obstacle per anar a rebre, cada dia, la Santa Eucaristia. La gent conta, encara avui, que per gros que vingués el torrent ella el travessava sense banyar-se mai els peus. Uns diuen que les aigües deixaven de córrer espontàniament i d'altres que s'aturaven quan Sa Tia Xiroia les ventava amb el seu gros capell negre.

Pel que fa a la pluja, el capell també conservava el seu caràcter màgic que va permetre a Margalida Carbonell anar a Binissalem a cercar el medicament per a la seva mare, greument malalta, un dia d'un fort ruixat sense banyar-se ni un fil de la roba que duia. Per altra part, el seu poder sobre l'aigua de la pluja permetia a certes persones recórrer grans distàncies sense banyar-se maldament caigués aigua de bombolla. Aquest fou el cas del seu confessor, a qui havia enviat a demanar; d'una monja del seu convent, que havia d'anar a Palma a cercar unes flassades que necessitaven urgentment; i dels familiars d'un soldat sençeller a qui havien d'avisar de la mort d'un parent seu.

6.—Els èxtasis

Ens trobam aquí amb el punt més conflictiu de tots els tractats fins ara a causa de la gran quantitat de persones que declaren haver-ne estat testimoni. Aquest fet situa els relats sobre èxtasis al límit que separa llegenda i història i fa que la part estrictament legendària es redueixi als elements complementaris que acompanyen cada una d'aquestes narracions.

La major part dels èxtasis tingueren lloc a la maredura de Sor Francinaina i es produïren, sobretot, davant un nombre reduït de persones (les amistats més íntimes i les altres germanes de la Congregació) i, en especial, davant la quarta estació del Via Crucis, en el pati del convent, i també en el refectori a l'hora de menjar.

Altres, no tan nombrosos, els tingué davant gran quantitat de gent de la més diversa condició: capellans, nins i nines del catecisme i fidels que assistien a missa a l'església parroquial.

Un dels més coneguts és l'anomenat «del brosat». Ocorregué al refectori del convent un dia que Sor Francinaina menjava aquest dolç i quedà immòbil amb el cap per amunt, el braç dret aixecat i amb la mà una forqueta amb un tros de brosat. Tot d'una s'escampà la veu que la Mare Superiora estava «elevada» i els curiosos s'aplegaren en gran quantitat. Diuen que la gent que estava a prop d'ella la sentí dir: «Menja, ninet» i que ho repetí diverses vegades. La gent interpretà que li ho deia al Bon Jesús. Altres deien que també digué «Magnificat anima mea Dominum». Aquest fou un dels seus èxtasis més llargs: durà tres hores.

7.—La construcció del convent

L'etapa de la construcció del convent és tan plena de llegendes que la gent comentava fins i tot que qui feia el Convent era el Senyor i no els picapedrers. Aquestes llegendes van des de l'obtenció de l'aigua i els materials necessaris de manera inexplicable fins a

l'afirmació d'algú que deia haver vist el mateix Bon Jesús amb un davantal que feia de picapedrer damunt un bastiment, passant per totes aquelles que parlen de la força física sobrehumana que donava Déu a Sor Francinaina perquè ajudàs els picapedrers quan aquests no tenien la força necessària. En aquest sentit, és molt conegut el fet que dins la cisterna del Convent es trobava una pedra tan grossa que entre quatre picapedrers no la podien treure i amb l'ajuda de Sor Francinaina la varen treure tot d'una.

És curiosa també l'anècdota que conta com un dia necessitaven uns mitjans per fer una finestra i els que tenien eren massa petits. Aleshores el mestre anà a contar-ho a Sor Francinaina i aquesta els convidà a berenar mentre ella es posava a resar. La seva oració fou tan intensa que els mitjans tornaren massa grossos i els hagueren d'escapçar.

8.—Curacions

Se li atribueixen una quantitat enorme de curacions, especialment de nins. Això ens fa pensar que la Medicina molt sovint es veia impotent davant certes malalties i, en aquest cas, la gent no tenia altre remei que acudir a Sor Francinaina. Amb això no volem dir que ella actuàs com una simple curandera perquè ni sempre curava (de vegades els deia que la seva curació era impossible) ni feia servir herbes ni cap altre dels seus preparats típics. La solució que els donava era sempre la fe. Si no hi havia remei els consolava i els induïa a la resignació, a l'oració i al penediment i si n'hi havia actuava com a intercessora entre Déu i el malalt.

El seu mètode de curació era divers segons els casos. Algunes vegades se servia d'objectes dotats de propietats curatives: un pedaç que havia d'aplicar-se a la ferida, l'aigua de la cisterna del Convent, beguda o aplicada damunt el mal, o una taronja que feta rodar per terra va curar un nin cec i baldat. Altres vegades se servia de la imposició de mans, sobretot en els casos en què patien mal pel cap. Altres, curava a distància, com el cas d'un nin baldat d'Inca que anava a Sençelles per veure-la i es va curar pel camí. Altres, simplement, els recomanava l'oració i la confiança en Déu i els seus mals es curaven.

En conclusió podem dir que aquesta època es caracteritzava per tenir una alta mortalitat, sobretot infantil, i per l'abundància de malalties que en aquell moment eren considerades incurables i per a les quals no hi havia tan sols cap alleugeriment. Algunes d'aquestes malalties eren provocades per deformacions congènites (els peus torçuts, les mans baldades, ceguesa, paràlisi, epilèpsia, etc.) i moltes d'altres eren provocades, sens dubte, per la manca d'una higiene adequada. Aquest és el cas de gran quantitat de curacions referides a nafres, crosteres i ferides purulentes repartides per diverses parts del cos (braços, cames i cap, sobretot).

SA TIA XIROIA I SANTA CATALINA TOMÀS

Tot i la diversitat de graus en el camí de la santificació, podem parlar d'aquests dos personatges mallorquins tan coneguts d'una manera conjunta en

molts dels aspectes que hem pogut analitzar de la seva vida i de les llegendes que a l'entorn d'ella s'han anat teixint.

En primer lloc potser hauríem de parlar de la gran devoció que tingué Sor Francinaina durant tota la seva vida a la, aleshores, beata Catalina Tomàs. A l'església, sempre es posava dins la seva capella i amb gran freqüència s'extasiava davant la seva imatge. De fet, i ens hi podem referir com a dada anecdòtica, aquesta imatge fou testimoni de l'atac de gota que afectà greument Sor Francinaina i acabà amb la seva vida.

Si analitzam una mica les seves vides (deixant ara un poc de banda els seus aspectes llegendaris que ja analitzarem més endavant) ens adonarem d'alguns punts en comú ben evidents entre els quals cal destacar els següents:

— La precocitat de la seva dedicació a Déu manifesta, entre molts d'altres aspectes, pels seus dejunis ja de molt nines: Sor Francinaina donava el seu berenar a la gent que trobava pel camí i de Santa Catalina (i retornem ara, per un moment, al llegendari) la seva mare deia que ja de nounada els divendres no volia mamar.

— Les dues decidiren, ja de nines, dedicar-se a la vida religiosa i sentien gran tristor quan algú els parlava del matrimoni.

— Cap de les dues, però, no va poder fer-se monja en el moment que volia: Catalina Tomàs perquè, morts els pares, no tenia qui li pagàs el dot que demanaven a tots els convents i Sor Francinaina perquè el seu pare, als 27 anys, no li donà el consentiment perquè no volia perdre la seva única filla ja que pensava que era ella qui l'havia de servir. De tota manera, l'edat de professió és ben diferent: Catalina entrà com a novícia als 21 anys i Sa Tia Xiroia no es féu monja (encara que ja feia molts d'anys que havia mort el pare) fins als 70. Així i tot, aquest fet és circumstancial ja que les dues portaven, a casa seva, una vida fins i tot més austera que la de les monges.

— Es donaven sempre seguit disciplines amb durs cilicis per tal d'aconseguir la salvació dels pecadors i, com a conseqüència, perdien grans quantitats de sang. Una de les monges del Convent de Sor Francinaina contava com el temps del Miserere la Superiora deixava sempre el trespol ben ple de sang.

— Tant una com l'altra eren devotíssimes de les ànimes del purgatori.

— Les dues, ja en vida, gaudiren de fama de santat.

Si passam ara a analitzar les llegendes que envolten aquests dos personatges haurem de considerar en primer lloc quines són les característiques pròpies de tot el conjunt de llegendes de temàtica religiosa; és a dir: el caràcter repetitiu (com ja posarem clarament de manifest), la temàtica comuna amb moltes altres cultures, la funcionalitat i la seva gran popularitat, ja que de totes elles participen el gruix de les llegendes de què ara parlarem.

Una vegada estudiades i comparades les llegendes referides a Sor Francinaina i a Santa Catalina Tomàs ens hem trobat amb tota una sèrie de punts de

contacte que analitzarem tot seguit. A mode d'exemple, podem referir-nos en concret a les llegendes següents:

1. El dimoni va comparèixer a Sor Francinaina en forma de Fra Miquel (frare llec de Sant Francesc d'Inca) i li digué: «Això és sa beata Xiroia, que vol esser monja i no ho serà», frase que provocà una gran tristor a la nostra beata.

El dimoni comparegué també a Catalina Tomàs en forma del pare Castañeda (el seu director espiritual) i li digué que deixàs de donar-se disciplines amb el cilici perquè tirava a perdre la salut que Déu li havia donat. Ella, però, se'n temé de l'engany i, invocant el nom de Jesús, féu desaparèixer aquell fantasma.

Altres vegades el dimoni se servia de formes animals per comparèixer davant aquelles dues santes dones. Entre les múltiples formes que podia adoptar destacam, per tenir-les en comú, la de dragó i la de granot.

2. Les dues compartien el do de profecia. Eren capaces de preveure fets que encara no havien succeït o dels quals la gent encara no tenia notícia. Sor Francinaina va preveure l'arribada d'un germà seu que era soldat i els seus pares no la cregueren. Santa Catalina va anunciar, també, que un germà de Sor Magdalena Pachs, de qui tothom deia que se n'havia anat a fons amb la barça amb què venia, acabava de desembarcar a Andratx. Aquesta és només una petita mostra de la gran quantitat de coses que varen profetitzar tant una com l'altra.

3. Tant Sor Francinaina com Santa Catalina (i també Sant Alonso Rodríguez, val a dir-ho) varen esser víctimes de les agressions incontrolades del dimoni, que els atacava no només espiritualment sinó fins i tot físicament. La gent conta com el dimoni les arrossegava pel terra, els feia pegar cops per la paret, els feia cops blaus i nafres que, quan les altres monges els veien, els semblaven inguaribles. L'endemà, però, tant una com l'altra estaven més fresques que una rosa. La seva única defensa enfront de tot això eren els dejunis, la mortificació i l'oració; i el seu consol les aparicions de la Mare de Déu i el seu Fill, sobretot quan aquest encara era nin.

4. Un dia, quan Sor Francinaina resava, una petita figura de Crist crucificat li parlà per enviar-la al camí d'Inca per posar pau entre un pare i un fill que es barallaven fortament. La nostra beata ho féu tan bé que el pare i el fill acabaren abraçant-se. A Santa Catalina li passà un cas semblant quan un dia mentre feia oració sentí una veu celestial que la cridava perquè anàs a departir un germà seu que es barallava amb un altre home amb sengles espases. L'empresa fou aconclerta, com és de suposar, per la santa mallorquina.

5. Les dues tenien molt sovint èxtasis: molta gent afirmava haver-les vistes a l'aire, mentre resaven, sense tocar de peus a terra. Tot i tenir present que durant aquests èxtasis perdien els sentits i no menjaven ni bevien, crida l'atenció que Sor Francinaina, si el rector li demanava, per fluix que ho fes, que acabàs el seu èxtasi, ella de seguida el creia. Santa Catalina, per la seva banda, si la Mare Priora li manava quelque cosa tot d'una la feia i retornava després al seu èxtasi. Tant una llegenda com l'altra ens parlen de l'obediència als superiors com d'una bona qualitat a imitar i ens recorden la funcionalitat de tot el conjunt de les llegendes religioses.

6. Tant una com l'altra ajudaren mariners en perill enmig d'una forta tempesta. Aquests casos són propis de moltes de les llegendes religioses, sobretot de les de Verges i Sants Crists, com és el cas del Sant Crist de Manacor, del Misteri del Naixement de Nostre Senyor Jesucrist de la Sang, la Mare de Déu de Lluc o la Mare de Déu del Cocó de Lloseta. Això ens demostra que les llegendes no són en absolut estàtiques sinó que un mateix argument, de vegades amb algunes variacions, el trobam repetit a diversos pobles. Aquesta itinerància dels relats llegendaris suposa parlar de llegendes distintes i no de diverses versions d'una mateixa llegenda ja que encara que l'argument sigui molt semblant, cada poble reconeix la seva com a pròpia, única i original.

Després de veure tot aquest conjunt de semblances podem concloure aquest punt dient que, si bé Sor Francinaina té, si les comparam amb les de Santa Catalina, tot un conjunt de llegendes pròpies (com són per exemple les referides al do de les flors i al do de l'aigua) participa també en gran manera de tot el cabal llegendari no només de la santa mallorquina sinó de tota l'hagiografia cristiana.

Una vegada haver comprovat la gran quantitat de llegendes que tenen com a protagonista a Sor Francinaina Cirer, no podem fer altra cosa que reiterar la idea que ja exposàvem al començament d'aquest article: ens trobam davant una vida autènticament llegendària.

No hem pogut ni tampoc ha estat la nostra pretensió contar-vos fil per randa les més de seixanta llegendes de què hem tingut notícia. Hem volgut només apropar-vos a un dels múltiples aspectes d'aquesta sencellera excepcional. Des del punt de vista de la literatura popular mallorquina, Sa Tia Xiroia és un personatge fonamental ja que no sols ha originat el major

nombre de llegendes que es poden recopilar referides a un únic personatge sinó que també ha generat altres manifestacions en la nostra literatura popular. Aquest és el cas dels goigs i les gloses.

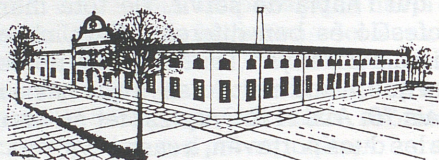
Precisament volem acabar amb una glosa que Antoni Bestard i Florit va compondre l'any 1935 en la qual expressava un desig que avui tenim el goig de veure fet realitat. Potser sigui la més escaient per celebrar la beatificació de Francinaina Cirer, Sa Tia Xiroia de tots els mallorquins.

*Jesucrist Omnipotent,
font de gràcia extremada,
feis que vengui la diada
de veure-la coronada
damunt s'altar d'es Convent.*

M.ª ANTÒNIA ALBERTÍ CAMPINS
M.ª FRANCESCA SUREDA VALLESPÍR

BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, Mn. Antoni M.^a: *Vida abreviada de Sta. Catalina Tomassa*. Estampa de Mn. Alcover. Ciutat de Mallorca, 1930.
COLL TOMÁS, Baltasar: *Cançoners de «La Venerable»*. Imagen 70. Palma de Mallorca, 1981.
COLOMBAS LLULL, Benito M.B.: *Francisca Ana Cirer. Una vida evangélica*. Gráficas Miramar. Palma de Mallorca, 1971.
LLABRES I MARTORELL, Pere-Joan: *La Beata Francinaina de Sencelles*. Taller Gràfic Ramon. Ciutat de Mallorca, 1989.
OLIVER, Mn. Bartomeu: *Sor Francinaina dels Dolors*. Tipografia «Nueva Balear». Palma de Mallorca, 1933.

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Pregària i arbre

Sor Francinaina Cirer,
soca de la pagesia,
esclatau-nos l'alegria
que fa florir l'ametller.

Sor Francinaina Cirer,
fulla d'humil senzillesa,
feis-nos créixer la tendresa
tan alta com el fasser.

Sor Francinaina Cirer,
flor de dona madurada,
dau-nos la pau saonada
a l'ombra del lledoner.

Sor Francinaina Cirer,
brostall d'amors arriscades,
salvau-nos de repinyades,
d'enveges i de batzers.

La Beata Francinaina de Sencelles,
escultura de Mateu Forteza
(Foto Vicenç Matas)

Sor Francinaina Cirer,
arrel de terra i nissaga,
nodriu-nos dins la baldraga
que enforteix el garrofer.

Sor Francinaina Cirer,
saba de creu i feblesa,
mudau la pena en bellesa
com fa amb l'espina el roser.

Sor Francinaina Cirer,
revell de risc i coratge,
ompliu el nostre paratge
de profetes traginers.

Sor Francinaina Cirer,
model de servei als pobres,
empeltau la fe amb les obres
per tornar arbres fruiters.

Sor Francinaina Cirer,
per molt que us proclamïn santa
seguíu essent eixa planta
que honra el nostre sementer.

JAUME SANTANDREU

Goigs a la Beata Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors

De Sencelles protectora,
de Mallorca estel preuat,
sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Des de l'agre de la terra,
al cor de l'illa heu florit
i del pla fins a la serra
sant perfum heu espargit.
Que és d'esplèndida l'aurora
que en el món vos ha portat!
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Dins la humil vida pagesa
encertau el dret camí
que vos mena amb senzillesa
a l'altura sense fi;
des d'infant sou conradora
d'una ferma pietat.
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Que sou seva Déu vos mostra
mes no entrau a cap convent;
sereu monja dins ca vostra
per donar bon manament
i paraula acollidora
a qui dubta i qui va errat.
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Vostre zel es desteixina
per atreure tots a Déu;
als minyons feis la doctrina
i allunyau de perill greu

Dibuixos de Sor
Maria-Antònia Sastre, G.C.

qui du vida pecadora,
qui mou brega o vol maldat.
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Feis convent a Ca'n Xiroia
quan compliu ja setanta anys;
prometeu els vots amb joia
i oferiu els nous afanys
als Dolors de la Senyora
i a Vicenç que us ha inspirat.
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Francinaina benaurada,
d'entre el dits vos surten flors,
i fruiu extasiada
de l'amor del vostre Espòs!
Tot el poble com s'astora
dels prodigis que heu obrat!
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Amb enginy de fe i coratge
teniu llest el nieró
perquè hi trobi bon estatge
el pobret, que és el Senyor.
Feinera i contempladora,
per aquest món heu passat.
Sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Des del cel intercessora
pels que tant heu estimat,
sou, Mare Superiora,
llumener de Caritat!

Càntic per a la Beatificació de la Venerable Sor Francesca-Aina Cirer de Sencelles

Ompliu-nos el sementer
de blat granat i roselles,
Sor Francesca-Aina Cirer,
Filla Major de Sencelles.

La vostra potent virtut
i la vostra veritat
ja broden per l'amplitud
el vol de l'eternitat.
Vós que sou penó i escut
contra l'odi i el pecat,
de la nostra vida breu
féu-ne un calze lluminós
per a l'Etern Generós,
per a la glòria de Déu.

Doneu-li al món goig i bé,
claror de cel i poncelles,
Sor Francesca-Aina Cirer,
Filla Major de Sencelles.

Doneu-li al malalt salut
i llibertat a l'esclau,
Estel de l'excelsitud,
Font de l'amor i la pau
i l'aigua de la virtut;

Vós que teniu pany i clau
i vigoria fidel,
fortitud i sensatesa
per obrir amb la senzillesa
la portalada del cel.

Germana dels ulls tranquils,
Vós que mai no heu volgut guerra,
féu-nos més humans i humils
i dignes damunt la Terra.

Amb la pròvida esperança
i la fe i la caritat,
heu copsat la benaurança
que ara us ha glorificat.
Vós, calze de la gaubança
i la generositat,
font de la beatitud;
Vós que el misteri sabeu
de l'Espiga de la Creu
i el Pa de la Plenitud.

Rebeu el cor que conté
les nostres ànsies novelles,
Sor Francesca-Aina Cirer,
i l'ànima de Sencelles.

MIQUEL BOTA TOTXO

El camí de Lluc en la memòria

Pregó pronunciat a Sencelles dia 12 d'agost de 1989

per Gabriel Janer Manila

Els bons oficis d'un vell amic —en Josep Obrador— m'han portat a dirigir-vos la paraula, avui hora-baixa, capvespre d'agost sota el cel transparent de Sencelles, i a pregonar com qui fa públic un esdeveniment, la pujada a Lluc a peu de la gent pagesa.

Per quatre vegades al llarg de la meua vida he anat a Lluc a peu. Vaig fer-ho per complir la promesa que havia contret pel naixement de cada un dels meus fills. «Si tot va bé —em deia a mi mateix—, pujaré a Lluc a peu...»; però cada un d'aquells parts va esser molt més difícil que no el camí de Lluc. Potser aquest fet, i el convit insistent d'en Josep Obrador, em donen un bri d'autoritat —l'autoritat del saig— per encendre la temptació del camí, la necessària voluntat de posar-se les cames al coll i emprendre la llarga caminada que mena «per empinada costa, / per desolats camins» vers la vall tranquil·la on l'illa encara guarda entre puigs solitaris una imatge antiga de la Marededéu.

Avui, emperò, he vingut a pregonar el camí de Lluc: la certesa del camí que no deixa, la sensualitat del camí. El Mediterrani —bé que ho sabeu— és fet tot de platges i camins. La gent parla i conversa durant la caminada. I experimentam el plaer de fer camí plegats, perquè poden passar mil coses pel camí: l'amor, i la vida, i la mort compareixen inesperadament: en una drecera, després d'una volta, vora una font d'aigua clara, entre pollancres. El camí no deixa. Cada casa és un món i tot el món és l'illa. En l'espai limitat d'una terra a vegades s'hi tanca un univers sencer. Coneixem les coses a partir de l'experiència immediata que n'hem obtingut. Potser tota la terra s'emmiralla en l'espai de l'illa i tots els camins del món s'assemblen una mica al camí de Lluc. Permeteu-me que us posi un exemple. Es tracta del fragment d'un diàleg extret del llibre *Ciutats invisibles* d'Italo Calvino. Un diàleg que mantenen Marco Polo i el Kublai Khan, a aquell país remot on ha arribat, després de llarg viatge, el navegant venecià.

Diu, Marco Polo:

«Senyor, ara ja us he parlat de totes les ciutats que conec».

«Encara en queda una de la qual mai no m'has parlat».

Marco Polo esperava amb inquietud que el gran Khan li digués quina era la ciutat de la qual mai no havia parlat.

«Venècia», va dir.

Però Marco Polo va somriure: «¿De quina ciutat creieu que us he parlat sempre?»

L'emperador advertí: «I, no obstant, mai no t'he sentit mencionar aquest nom».

I Marco Polo afirmà: «Cada vegada que parl d'una ciutat, explic alguna cosa de Venècia».

Però, «quan et pregunt per les altres ciutats, vull que em parlis d'aquestes ciutats. I de Venècia, quan et pregunt per Venècia».

«Per distingir les qualitats de les altres ciutats, he de parlar d'una primera ciutat que tinc en la memòria. Per a mi, és Venècia».

Com el gran navegant, tampoc no podria parlar d'una altra terra sense parlar de la meua illa. Em seria difícil parlar de qualsevol camí del món sense tenir present el camí de Lluc. Bé podria tresscar per rutes misterioses i hostils, per camins salvatges i amenaçadors. El camí que mena al castell interior de l'home. La ruta d'Ulisses. Els viatges de Simbad, el mariner. Camins invisibles que són fets de la matèria del somni. En un alè de temps, el camí de la vida. Però mai no podria parlar d'un camí, sense tenir el camí de Lluc en la memòria. Poden passar —¿qui ho dubta?— mil coses pel camí.

La gent del Pla ha pujat sempre a Lluc pel camí de Caimari, que en guarda l'entrada. El camí de tothom d'antany era un camí difícil de ferradura pel qual només es podia circular a peu o encalcats en una bèstia ben fiada. El camí és ple de fantasies: històries velles que la gent explica prop d'una penya, en passar ran de la roca segada d'un fondal, prop d'una font: la penya d'en Pelluc, el puig de n'Escuder, la filosa de la Marededéu, el còdol d'en Ceba, la costa llarga, el Barracar, el Grau major, el salt de la Bella Dona, la volta de sa llangonissa, el pont d'es Guix, el coll de sa Batalla, la font coberta... Antiques històries d'esclaus, de pirates moros —diuen que el puig de Menut és un flotó de moros que investí el santuari i la Marededéu el féu tornar de pedra—, històries d'amors cobejats vora la roca, entre alzines, de gelosia fosca, de secrets pregàries.

Quan jo era al·lot al meu poble del Pla, la germana d'un rector que venia de Sòller em contava que havia anat a Lluc a peu i havia travessat set muntanyes, fins arribar-hi. Eren, potser, les muntanyes que volten el santuari: el puig Tomir, el Galileu, el puig Roig, el puig Major... El camí que mena a la casa d'or.

El meu primer record de la Marededéu de Lluc es remunta a les darreries dels anys quaranta, en ocasió de la seva vinguda al poble. Llavors era ella que peregrinava pels camins de l'illa, d'una vila a l'altra, pels barris ciutadans i pels llogarets.

Il·lustració de Joan Guerra

Horabaixa, sol post, arribà al meu poble. La gent havia alçat arcs de triomf i havia penjat domassos als balcons. Quatre joves, la clenxa estirada, la portaven al coll pel carrer ample. Els homes i les dones li cantaven pregàries. A la plaça, en una balconada plena de llums, l'esperava un home. Les llengües li atribuïen fets criminals del temps de la guerra: «En va fer matar molts», explicaven. Històries de venjances i crims. Caigué ferit del cor, tot just quan la Verge arribava. «És mort», deia la gent amb la veu dèbil i la notícia voltava d'una a altra boca. La música desplegava aires de festa i les joves llançaven pètals esfullats als peus de la Maredeu. «La mort li ha vingut fulminant», tornaven a dir-se. I algú preguntava: «¿És la Maredeu que l'ha mort?». La gent va pensar per molt de temps que era un miracle.

He de dir-vos que encara em fa fred aquell punt d'esperançada ràbia. Era la gent vençuda i derrotada del poble qui ho deia, la gent perseguida, que encara confiava que el cel, tard o prest, faria justícia.

A Sencelles, enguany, he de referir-me a Sor Francinaina Cirer, la santa del Pla, la dona que sabé adonar-se que el món és injust i inclement amb els pobres, que, amb la mesura de les seves forces, treballà fins allà on era possible contra els estralls de la misèria. Quan he volgut esboçar el perfil de la seva personalitat humana no sé estar-me de comparar-la a la meva padrina. (Novament, he de partir d'allò que tenc més pròxim, del que m'és conegut). Una dona del Pla de Mallorca: feïnera, decidida, ferma, convinguda que és necessari posar les mans en el treball, perquè les coses no se solucionen per elles mateixes. Més amant de les coses justes que no de la justícia, més partidària de les accions concretes que no de les paraules.

Fou a la meva padrina a qui vaig sentir parlar per primera vegada de Sor Francinaina. En contava miracles i prodigis i explicava que la mare de la seva mare havia estat per dida a casa d'una germana del bisbe don Miquel Salvà, que també era d'Algaida. Doncs, un

dia, en vida de la Mare Superiora, el bisbe acudí a Sencelles a visitar-la i s'emportà en el seu carruatge algú de la família perquè la conegués i dues nines petites: la neboda i la filla de la dida. Pel camí, van dir que la Mare Superiora feia florir els brots ressecs dels arbres i varen collir una petita branca d'oronyoner. En arribar a Sencelles, Sor Francinaina els féu bona acollida i els convidà a entrar a la capella per pregar-hi una estona. Posaren la branca seca d'oronyoner prop de l'altar i, havent resat, la branca s'omplí de flors minúscules i blanques com la neu.

Una tia meva, d'això que us explic fa prop de quaranta anys, emigrà a Veneçuela per veure si avançaria els doblers necessaris per comprar una casa. Abans de partir, acudí a Sencelles a cercar una estampa de la Venerable i la cosí al matalàs, ben doblegat, tot ple d'ampolles de ron «amazonas», conyac de garrafa i palo del «túnel», que a Caracas aquest contraban valia un potosí. Al port de La Guaira, el cap de duanes, un guàrdia grandot vestit d'uniforme, apuntà l'estampa de la Venerable amb una espasa i preguntà: «És una santa?». I la meva tia, amb la cara vermella de por que tenia que li descobrissin el ron «amazonas» va respondre: «És una gran santa». I el militar de les duanes tornà a preguntar: «Fa miracles, la santa?». Llavors la meva tia va respondre, amatent: «Veurem, si en farà...». Però no van tocar-li el matalàs i aquelles ampolles serviren per anar tirant durant els primers dies, el temps necessari de cercar treball.

El camí de l'emigració: un altre camí sobre el qual els mallorquins sembràrem durant segles les petjades de la nostra passió. Sor Francinaina dels Dolors de Maria. Potser també, els dolors del poble. La passió del poble pels camins de la terra i el mar. Pel camí de Lluc, tot de velles petjades d'homes que caminen, mentre la lluna blanqueja sobre la nit: és més a prop, la lluna, i quasi podríem agafar una embosta d'estels d'una grapada, pel camí de Lluc.

El rector de Sencelles, Joan Molinas

per Pere-Joan Llabrés i Martorell

Dia primer d'octubre el papa beatificarà la Venerable de Sencelles. És la suprema autoritat de l'Església catòlica que ratificarà el que, cor endins, cregué i escriví el prevere que va fer costat a Na Francinaina Xiroia, després Mare Superiora de la Caritat de Sencelles, perquè arribàs de veres a la santedat. Entre el que va escriure el rector Molinas tot just després de la mort de Sor Francinaina i el que dirà Joan Pau II, cal veure-hi una continuïtat admirable, continuïtat referendada per la devoció constant del poble mallorquí. La veu d'aquest —sí que n'estam segurs en aquesta avinentesa— ha estat la veu de Déu. El primer portaveu de la santedat de Sor Francinaina va ser el seu rector, director espiritual, encoratjador: aquell home de Déu, pastor zelós de la seva guarda, sense l'obra del qual no haguera estat igual ni tan esponerosa l'obra de la tia Xiroia. Convé, doncs, esbrinar els trets principals de la personalitat d'un rector mallorquí de poble tan senyalat en la nostra història religiosa.

NASCUT A CIUTAT, CRIAT A SENCELLES

Joan Molinas i Amengual va néixer a Ciutat dia 7 de novembre del 1811, primogènit d'una família benestant de propietaris, capellans, monges i advocats. Son pare era missèr.

L'any 1820, quan tenia nou anys, seguí les passes de la seva família que s'instal·là a Sencelles, amb l'oncle canonge Pere-Josep Molinas. Atret per la vocació sacerdotal, cursà humanitats, tres anys de filosofia (1824-27) i dos de teologia (1828-30) a la Universitat lul·liana de Mallorca, que fou suprimida aquell any 1830. Acabà els seus estudis eclesiàstics al Seminari de Sant Pere, on ingressà el mateix 1830. Fou ordenat de prevere el 19 de desembre del 1835, i passà a residir a Sencelles amb la família.

El jove prevere fou nomenat vicari de la parròquia de Sencelles dia 13 de juny del 1843, i al cap d'un mes i mig, dia 29 de juliol, ecònom, després de la renúncia del conflictiu ecònom Antoni Contestí.

Molinas posseïa una formació sòlida, era un prevere zelós, jove (32 anys), emprenedor, animat a fer de Sencelles una comunitat cristiana cada cop més perfecta.

Quan Molinas fou nomenat ecònom, Francinaina tenia 62 anys i al poble ja havia assolit maduresa i respecte com a dona tota entregada a Déu i al bé del proïsme. Feia 22 anys que son pare era mort i sobretot des de llavors la seva curolla no havia estat altra que «atreure a Déu tot el poble i totes les ànimes de Sencelles». Per això és ben lògic que tot d'una el jove pastor d'ànimes i aquella dona devota, tan acostada a la parròquia i al bé de tots els feligresos, entrassin en una sintonia espiritual que donaria els fruits millors per a tota la comunitat cristiana.

L'ajuntament del poble acollí amb goig el nomenament del nou ecònom i en donà les gràcies al vicari general i governador eclesiàstic.

Fins llavors Francinaina havia tingut successivament per directors espirituals, després de la mort de son pare, els capellans del poble Bernat Aguiló (m. 1832), Joan Ferrer (m. 1839) i Miquel Llabrés. Aquest continuà dirigint Francinaina probablement fins que aquesta fundà la casa de Caritat.

LA FUNDACIÓ DE LA CASA DE CARITAT

Les iniciatives pastorals de l'ecònom Molinas, en tots els ordres, varen ser amplíssimes: renovació del culte, predicació (que també exercia a Ciutat), contacte directe amb els feligresos. Però la que sobressortí sens dubte va ser la fundació de la Casa de Caritat.

Sembla provat que la idea d'aquesta fundació que sorgí arran de la Missió que predicaren a Ruberts pel desembre de 1849 Mons. Francisco Cabrera (un noble andalus resident a Mallorca) i el prevere manacorí Rafel Caldentey. Feia tres anys que aquest havia establert a Manacor una Casa de Caritat, semblant a la que havia instituït a Felanitx l'any 1798, el rector Antoni Roig.

Aquestes fundacions eren de caràcter estrictament parroquial: el seu àmbit de treball era la parròquia en tots els aspectes; el rector era el seu vertader superior, assistit dels capellans que eren nomenats protectors.

La decisió de la fundació, doncs, atenyia ben de prop el rector. Mons. Cabrera i Mn. Caldentey convenceren el rector Molinas que fundàs també a Sencelles una casa de Caritat, on algunes fadrines devotes seguissin l'exemple apostòlic que Sant Vicenç de Paül havia assenyalat a les seves filles de la Caritat. Les dues finalitats principals eren ben clares: assistir els malalts (i per això es fermaven amb un quart vot) i ensenyar les nines.

Molinas va veure que la casa de Caritat era una institució òptima per a promoure el bé espiritual, cultural i temporal dels seus feligresos, i cregué tot d'una que Francinaina Xiroia era la persona indicada per a dur a terme aquesta tasca, malgrat que tingués aleshores gairebé setanta anys.

En els seus escrits sobre Francinaina —que comentarem—, el rector Molinas resta sempre en segon terme: vol atribuir el mèrit a Francinaina, conduïda per la gràcia de Déu.

La resolució de la fundació, Molinas la situa un dia de la Mare de Déu d'agost (1850), quan «Francisca va entendre que Déu l'havia elegida per fundar una família religiosa amb el nom dels Dolors de la benaventurada Verge Maria».

En aquesta fundació sí que Francinaina rebé tot el suport del qui d'ara endavant seria el seu director espiritual i també el seu superior, com a cap de la casa, segons els Estatuts, aprovats pel bisbat, i segons la norma, que ja hem esmentat, de les cases de Caritat que s'havien fundat a Mallorca fins aleshores.

Tant en l'empenta per transformar la casa paterna de Can Xiroia en convent, com en la redacció de les Constitucions, cal notar la presència de l'ecònom Molinas. Certament tota sola Francinaina no hagués pogut dur a terme la fundació.

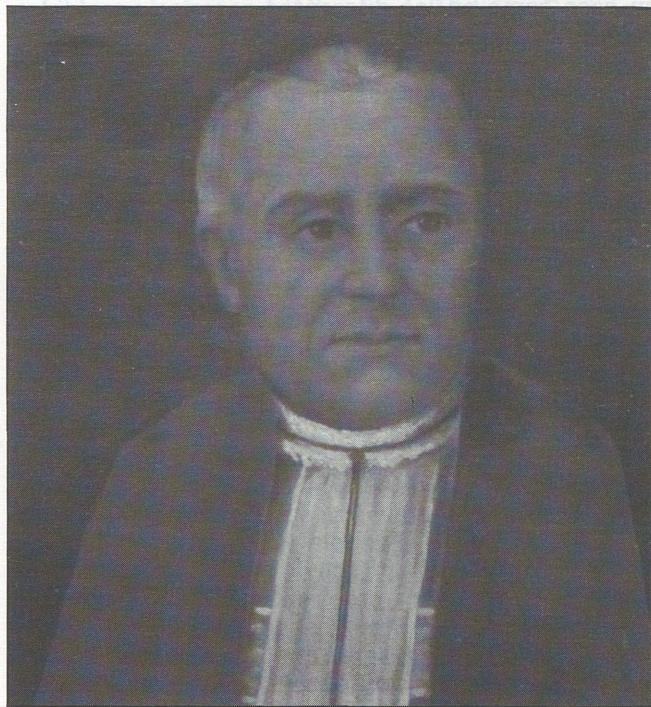
Dia 23 de desembre del 1850, quan Francinaina ja era ben decidida a escometre la darrera etapa de la seva vida, va fer testament davant el notari Joan Vicenç Castell. Nomena marmessors l'ecònom i el vicari D. Bartomeu Llabrés. Després va deixar l'obra pia i els sufragis, destina la resta a la fundació «d'una casa de monges de la Caritat segons la institució de Sant Vicenç de Paül» sota la direcció immediata de D. Joan Molinas i la protecció de l'ajuntament de la vila. L'administrador seria l'ecònom Molinas i els seus successors al cap de la parròquia sencellera, i també el batle de la vila.

D. Joan Molinas va redactar, sempre amb els suggeriments i consentiment de Francinaina, les Constitucions de la casa de Caritat, inspirant-se sobretot en les que tenia la casa de Manacor, fundada pel seu amic Mn. Rafel Caldentey, que eren deutors de les de Felanitx del 1827.

Aquestes Constitucions, les envià al governador eclesiàstic, el canonge Jaume Amengual i Hernández, que regia la diòcesi en seu vacant, juntament amb la instància de la nova fundació.

La súplica fundacional és també testimoni llampanant de l'apreci i valoració que sentia envers Francinaina. Comença dient que donya (un tractament que només un ciutadà en un escrit oficial escollia li podia donar) Francisca Cirer, que ja és d'edat avançada, sempre s'ha sentit animada a consagrar a Déu els seus béns temporals. Després de dubtar molt de temps a quin fi els dedicaria, «a la fi s'ha decidit a establir una casa de germanes de la Caritat, segons la institució de sant Vicenç de Paül sota la protecció de la Verge Santíssima dels Dolors... per a l'educació cristiana de la joventut i el socors de la humanitat sofrent, especialment pels més desvalguts». La subsistència de les germanes és assegurada pels béns de Francinaina i pel que ella i les seves companyes treguin del treball de les seves mans. Aquesta instància porta la data del 12 d'octubre del 1851.

La resposta del governador eclesiàstic és signada el 25 de novembre. Accedeix complagut a la petició: aprova la institució d'una casa de les Germanes de la Caritat a Sencelles «a imitació de la congregació fundada per Sant Vicenç de Paül i d'una manera anàloga a les cases que hi ha a les viles de Felanitx, Manacor i Binissalem». Retorna també aprovats els Estatuts a D. Joan Molinas. D'aquest lloa el zel i esforços caritatius per assolir un fi tan interessant. De Francisca Cirer valora el despreniment i encesa caritat. Beneeix Déu que s'ha dignat inspirar a ambdós un pensament tan saludable. El principal director de

Retrat del rector Molinas, a la sagristia de la parròquia de Sencelles (Foto S. Garau)

la casa serà el rector, assistit de dos protectors (ara són nomenats el vicari Bartomeu Llabrés i el beneficiat Miquel Llabrés). L'ecònom Joan Molinas és autoritzat a triar el dia del començament de la fundació i de la vida religiosa de les germanes.

El següent 7 de desembre, a la parròquia, D. Joan Molinas va presidir la missa solemne: en ella vestiren l'hàbit de les Germanes de la Caritat i professaren Sor Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors, Sor Magdalena de Sant Vicenç de Paül (Na Magdalena «Bessona» que des de feia anys era la companya feel de la fundadora) i Sor Concepció del Cor de Jesús (Magdalena Serra). Dues al·lotes començaren el noviciat: Margalida de Sencelles i Margalida de Búger. Després de l'ofici tot el poble gojosament acompanyà les noves religioses al convent de Can Xiroia.

Segons les Constitucions, D. Joan Molinas nomenà superiora de la casa Sor Francinaina, i volgué que tot el poble de Sencelles l'anomenàs d'ara endavant «Mare Superiora», i no més «sa tia Xiroia». També, com s'ha dit, l'ecònom ja definitivament va ser el director espiritual de Sor Francinaina, substituint el que havia tingut, D. Miquel Llabrés, sacerdot exemplar, que contribuï també a la fundació i organització de la casa de Caritat, i en fou un dels primers «protectors», però que no posseïa la formació teològica de D. Joan Molinas.

L'ecònom remeté còpia de les constitucions al governador eclesiàstic dia 6 de febrer del 1852.

Molinas va consignar també en el llibre de memòries de la parròquia la crònica de la fundació. Cal notar-hi com subratlla una finalitat de la casa de Caritat que tant Sor Francinaina com ell duïen ben al cor: l'ensenyament de la doctrina cristiana «tanto en

su casa como en los diferentes caseríos esparcidos por el término de esta parroquia, donde las destine el rector». Efectivament, l'educació en la fe dels senceillers i dels qui habitaven en els llogarets és característica fonamental de la casa de la Caritat de Sencelles. Molinas, com a pastor il·lustrat i zelós, tenia prou interès en l'ensenyament de la Doctrina als seus feligresos.

EL RECTOR MOLINAS I ELS ÈXTASIS DE LA MARE SUPERIORA

Hem dit que D. Joan Molinas era home il·lustrat. Havia continuat conrant la cultura adquirida a la Universitat i al Seminari diocesà, es relacionava amb gent lletrada de Ciutat per mor de la seva posició familiar.

Dia 2 de maig del 1852 el bisbe de Mallorca, D. Miquel Salvà, va convocar oposicions a les rectories vacants, algunes d'elles feia molt de temps a causa de les sotragades polítiques de l'estat espanyol. Sencelles no tenia rector propi des del 1838. L'ecònom Molinas de Sencelles es presentà a les oposicions, sortí aprovat i fou presentat pel bisbe a la reina Isabel II com a rector de Sencelles. Aquesta nomenà rector D. Joan dia 13 de gener del 1853. Prengué possessió de la rectoria dia 6 de febrer. Això causà una gran alegria a la Mare Superiora puix quedava resolta la interinitat al cap de la parròquia i de la casa de Caritat.

Un dels amics de la família Molinas era el comte de Santa Maria de Formiguera, D. Joan-Antoni Zaforteza Morro Ferrer de Sant Jordi. Tenia el seu patrimoni a Santa Margalida però a Sencelles posseïa una finca i una casa amb corral, S'Hostalet, i sobretot uns bons amics, la família Molinas. El comte de Formiguera era aficionat a les ciències, a l'art i a les lletres. Per les seves estades a Sencelles i el tracte amb els Molinas entrà en coneixença de la Mare Superiora de qui es formà un gran concepte, i volgué estar sempre ben informat de les seves virtuts i carismes. La tradició afirma que el comte regalà a Sor Francinaina la pintura a l'oli de la Dolorosa que presidia l'oratori conventual. Tal volta el quadre sigui obre del comte mateix, puix era aficionat a pintar.

Pel testimoni del rector Molinas sabem que Francinaina tenia èxtasis abans de fundar la casa de Caritat, però fins llavors la notícia d'aquests havia romàs restreta en un cercle íntim de persones.

Doncs bé, el dia de sant Pere, 29 de juny del 1853, el rector Molinas va escriure una carta al comte de Formiguera sobre l'èxtasi que aquell dia, a la parròquia, davant una gentada havia tingut la Mare Superiora. És molt notable que Molinas confessi francament al comte que no entén aquell fenomen per bé que «l'observi amb molta freqüència». El prodigi consisteix en «un arrobamiento de su espíritu y suspensión del uso de sus sentidos cuyo éxtasis ha tenido tres o cuatro veces en la iglesia, a vista de innumerables personas de todas clases; pero ninguno más público que el de esta tarde». Es mostra perplex a donar la seva opinió: «La causa no me atrevo a señalarla

decididamente». Promet informar al comte de tot allò que d'extraordinari s'esdevengui, «no haciendo caso de esto que ya lo miramos de ordinario».

Morta ja Sor Francinaina, Molinas escriurà en els dos elogis fúnebres —que comentarem— que foren testimonis oculars d'aquests èxtasis persones enteses en ciències físiques. Aquests unànimement afirmaren que tals fenòmens superaven les forces de la naturalesa.

En aquest assumpte dels èxtasis, apareix, doncs, l'actitud del rector Molinas com la d'un home més aviat crític, il·lustrat, de cap manera crèdul. El testimoni positiu que dóna dels èxtasis després de la mort de Sor Francinaina va recolzat pel dictamen de «facultatius en física».

Per cert que, segons la declaració que Sor Concepció —una de les primeres germanes de la Caritat de Sencelles— va fer abans de morir, va ser el rector Molinas qui va ordenar a la Mare Superiora que finís l'èxtasi l'horabaixa de Sant Pere de l'any 1853, perquè —ho afirma el mateix rector Molinas— bastava que un sacerdot li manàs d'interrompre l'èxtasi, que tot d'una obeïa.

Precisament el rector Molinas i el comte de Formiguera aprofitaren un èxtasi de la Mare Superiora per obtenir-ne un retrat. Contractaren el pintor Agustí Buades, retratista famós, i dia 6 d'octubre del 1853 el dugueren a la casa de Caritat. Entrà primer el rector, començà a parlar tot sol amb la Mare Superiora de la passió de Crist, aquesta entrà en èxtasi, i llavors es féu present el pintor, amb el comte, i aquell pogué prendre dos dibuixos: de tota la cara amb els ulls clucs, i després dels ulls oberts. Sor Francinaina no se'n temé que l'estaven retratant. Aquests dibuixos serviren al pintor Buades per fer el retrat a l'oli que es conserva al convent de Sencelles i que hi portà, pocs dies després de la mort de la Venerable, el comte de Formiguera, tal com li pregava el rector Molinas amb carta de 2 de març del 1855.

Devem, per tant, al rector Molinas i al seu amic, el comte de Formiguera, un retrat tan autèntic de Sor Francinaina, per bé que, com lamentaren els senceillers, no ens presentà la cara afable i alegre de la Mare Superiora, puix, com hem dit, Agustí Buades la retratà mentre contemplava plorosa la Passió del seu Estimat.

EL PRODIGI DE LES FLORS

El mateix dia que hem esmentat, de Sant Pere del 1853, Nicolau Garau escriu també una carta des de Sencelles al comte de Formiguera. Parla primerament de l'èxtasi que havia tingut la Mare Superiora aquell dia a l'església, però també d'un prodigi de l'any passat: el rector anà al convent, demanà roses a Sor Francinaina, i aquesta agafà pedretes d'en terra i li digué: Vet-les aquí! Li'n demanà més, prengué uns brotets d'ullastre i els hi donà florits. «Esto es lo más grande que a mi parecer ha sucedido dando crédito al personaje que lo presencié».

Dia 9 d'octubre del 1853 el comte de Formiguera escriví al rector Molinas demanant-li altres flors «en

una base más consistente». Això vol dir que ja en tenia, però que no estaven aferrades a un brot fort. El rector li diu que per ara no li pot enviar les que té puix acudeix molta gent del poble a veure-les, més endavant ja les hi enviarà.

Històricament és mal d'aclarir si Molinas creia en aquest prodigi, tan magnificat per la llegenda àuria que envolta sobretot els darrers anys de la Venerable. El rector no esmentà el prodigi de les flors, que s'esbadellaven a balquena de les mans de Sor Francinaina, en els dos elogis fúnebres que veurem.

MISSA A L'ORATORI

Com a superior principal de la casa i director espiritual de la Mare Superiora, el rector es preocupava ferm de la vida de pregària i sacramental de la comunitat. La casa de Caritat només tenia un oratori privat per a les oracions de la petita comunitat, on no es deia missa. Però Sor Francinaina sofria cada vegada més el pes de la vellesa. Per les xacres de l'edat o el mal temps alguns dies no podia acudir a la parròquia a oir missa i combregar. En els seus darrers anys es veia privada sovint del consol més gran de la seva vida. Per això el rector féu passes per obtenir la llicència deguda per celebrar l'eucaristia a l'oratori conventual.

El permís s'havia de demanar a la Santa Seu. Alguns sencellers, sens dubte moguts pel rector, recolliren l'almoina que s'havia d'enviar a Roma per obtenir el rescripte. Amb carta de dia 21 d'abril del 1854, el rector demanà al bisbe Salvà que concedís permís per celebrar missa a l'oratori mentre es feien els tràmits per obtenir la llicència de la Santa Seu.

Dia 24 d'abril, el bisbe concedí facultat perquè, mentre s'impetra el breu de Sa Santedat, pugui celebrar-se missa els dies de precepte a l'oratori del convent sempre que l'anciana superiora no es pugui traslladar a l'església parroquial.

LA PRIMERA HAGIOGRAFIA DE SOR FRANCINAINA

La vida temporal de la Mare Superiora s'anava consumint.

Arribà el dia del comiat: un matí fred, 27 de febrer del 1855. Anà, com cada matí, amb les germanes a oir misses i a combregar a la parròquia. Sofrí un atac de gota, la treuen de l'església, la porten en una cadira de repòs al convent. Criden els metges, Don Joan Molinas hi acudeix tot d'una i li dóna la santa unció. Immediatament escriu al comte de Formiguera: «Ara que són les nou i mitja acab d'administrar l'extremunció a la superiora de la Caritat...» Després de firmar, afegeix una postdata: «A les deu ha mort».

El rector celebrà la missa exequial l'endemà de matí, 28 de febrer. Dia primer de març l'enterraren al cementeri rural. Dins el baül, Molinas hi deposità la primera biografia, vertadera lectura hagiogràfica de Sor Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors: un paper curiosament escrit, guardat en una botelleta. Quan dia 23 d'abril del 1881 desenterraren el cos ve-

nerable, trobaren podrit l'escrit de Molinas. Però sortosament a l'arxiu parroquial se'n conservà esborrany i text ja més en net, redactat en un llatí pulcríssim, que avui en dia es conserva a l'arxiu diocesà i que he publicat, traduït en català, a la meva obreta: *La Beata Francinaina de Sencelles* (Ciutat de Mallorca, 1989, pgs. 71-73).

Aquest text magnífic és un vertader retrat espiritual de Sor Francinaina, degut a la mà del qui més profundament la coneixia en el seu riquíssim món interior. Molinas va redactar aquest elogi a l'estil de les lectures hagiogràfiques que ell llegia en el breuari romà de l'època, signe claríssim que considerava que la religiosa que acabava de morir era vertaderament una «santa», tal com l'aclamava el poble de Sencelles i molta gent de Mallorca que havia conegut i valorava les seves virtuts.

L'esquema de la lloança és aquest:

1. Naixement.
2. Infantesa i vocació religiosa.
3. Vida de pietat, mortificació i assiduïtat en els sacraments.
4. Atacs del dimoni i consolacions sobrenaturals.
5. Èxtasis.
6. Humilitat.
7. Fundació de la casa de Caritat.
8. Mort.

En el text és palesa la sobrietat. No hi ha concessions a la llegenda àuria que aleshores ja s'havia anat formant. És la proclamació claríssima, per part de qui més la coneixia en la seva profunditat espiritual, de la santedat de Francinaina.

«BREVE RESEÑA»

Més endavant Molinas escriví en el «Libro de memorias de algunas cosas ocurridas y pertenecientes a esta parroquia de Sencelles» (que també es conserva a l'arxiu diocesà de Mallorca), una lloança més larga, en castellà, en estil propi de l'època però sense cap concessió a llegendes. Es proposa, diu ell, d'escriure una «breve reseña de lo que nadie puede dudar». Podreu veure el text original en la biografia que he publicat de Sor Francinaina, i que ja he esmentat més amunt, en la versió castellana, i traduït al català en l'edició en la nostra llengua.

El text de la «breve reseña» ve a ser una ampliació de l'epitafi llatí que he comentat. Vegeu-ne l'esquema:

1. Mort («Un día de consternación y de llanto», és l'incipit).
2. Naixement i principi dels exercicis de la pietat més sòlida.
3. Assiduïtat als sacraments, sobretot a l'eucaristia.
4. Vida contemplativa i activa; pobresa, caritat envers els pobres.
5. Fundació de la casa de Caritat.
6. S'atreu la voluntat dels sencellers i de molts de mallorquins.
7. Èxtasis.
8. Humilitat.
9. Defunció.

10. Manifestació multitudinària de dol, de gratitud i veneració en les exèquies i enterrament.

Molinas assenyala en un passatge que ell mateix pot donar testimoni del que consigna: que sempre combregava amb subjecció al pare espiritual. S'estén més llargament en els èxtasis remarcant que els pogueren presenciar «sujetos de vista muy perspicaz entre ellos facultativos en física» que sempre contestaren que allò era del tot impossible segons l'ordre natural.

No hi manca tampoc la constància de la seva persuasió sobre la santedat de Sor Francinaina. En estil vertaderament hagiogràfic diu: «merciendo... como piadosamente podemos creer, (ser) recibida su alma por aquél (Dios) en la patria de los vivientes». Aquí també és sòbria l'expressió de Molinas.

Anys envant, cap a 1870, encara el rector Molinas escriu una nota breu sobre Sor Francinaina en el «Libro de las Hijas de la Caridad instaladas en esta villa». Quant a les virtuts escriu: «Vivió —s'entén com a religiosa— como siempre, con ejemplar piedad y devoción; gobernó la casa con admirable prudencia; fue favorecida con prodigiosos éxtasis y murió en olor de santidad».

CONSPIRACIÓ DE SILENCI

El rector Molinas és considerat pels qui declaren en el procés diocesà i apostòlic de Sor Francinaina com a persona prudent, digna de crèdit, sacerdot espiritual i zelós, savi, de seny. El bisbe Salvà, com veurem, féu d'ell també un elogi complit.

Sor Francinaina morí en vertadera fama de santedat. El rector Molinas testificà la profunda humilitat de la Mare Superiora: «solia dir que s'estimaria més viure davall terra que no damunt terra per no esser vista mai més». Tenia por que una veneració fanàtica no desbordàs les prescripcions eclesiàstiques sobre les persones mortes en fama de santedat. Les germanes de la Caritat i altres persones que havien tractat Sor Francinaina deien que aquesta els havia prohibit parlar d'ella després de morta. D. Sebastià Molinas, notari, nebot del rector Molinas, es lamentava que el seu oncle i les monges no li volguessin contar res de Sor Francinaina.

Molta de gent acudia a resar davant el quadre de la serventa de Déu que havia pintat Agustí Bua des i que el comte de Formiguera dugué al convent poc després de morir la Mare Superiora. El rector Molinas, bé perquè tenia escrúpols que allò es convertís en culte públic, bé perquè li ho manaren de dalt, va fer retirar el retrat, que més envant fou exposat a «sa capelleta», estança que des del 1885 guardà les despulles de Sor Francinaina, el sant Crist que li parlà, el quadre de la Dolorosa, el rosari que ella usava i molts d'exvots.

De fet el silenci que s'imposaren el rector Molinas i altres persones va fer florir la fantasia de la gent que inflà encara més la llegenda d'or, i que ha contribuït a donar una imatge just miraclera de la Superiora de Sencelles. Tanta sort que conservam les notes

hagiogràfiques del rector Molinas, testimoni històric definitiu sobre la santedat de Sor Francinaina.

DIFFICULTATS POLÍTQUES

Dia 16 de juliol del 1854 canvià la situació política a Ciutat en començar el bienni progressista (1854-56), encetat el mes anterior a la península pel «pronunciamiento» dels generals O'Donell i Dulce. A la nova Junta Provincial, tenia el càrrec de governador civil D. José Miguel Trias. Les decisions de Ciutat, com és natural, pressionaren els ajuntaments perquè aquests fossin del mateix signe. La política central i provincial d'aquest bienni tingué un signe marcadament anticlerical, especialment —tot s'ha de dir també— perquè la jerarquia espanyola i els capellans més zelosos i complidors no eren certament d'ideologia liberal i progressista, sinó més aviat conservadora i àdhuc integrista. Les Corts a Madrid discutiren el 1855 una llei de llibertat de cultes, i en el «Diario de Palma» Josep Ma. Quadrado publicà una sèrie d'articles sobre la unitat catòlica d'Espanya, i endemés organitzà una campanya de recollida de firmes contra la possible nova llei. De 6.716 mallorquins amb dret a vot, 5.037 signaren el manifest antilibertat de cultes. La policia interrogà més de 500 firmants per veure si havien sofert pressions. Les relacions entre el governador i l'estament clerical a Mallorca es feren tibants i aquell demanà al bisbe Salvà la destitució de molts de rectors.

¿Què passà a Sencelles? Dia 21 de juliol del 1854 el batle, D. Pere Molinas —germà del rector—, convocà a l'ajuntament les persones més representatives de la vila, entre elles el rector. Comunicà als reunits que el dia anterior s'havia assabentat que la capital de la província s'havia adherit al pronunciament dels generals O'Donell i Dulce i que calia que l'ajuntament de Sencelles s'hi adherís també. Tothom acabà cridant «visques» a la Constitució, a la Reina, a la legalitat i a la moralitat «en los mismos términos de la capital». Acte seguit a la parròquia es cantà un «Te Deum».

El governador nomenà nou batle de Sencelles, D. Miquel Aleñar i Ramis, dia 28 de juliol del 1854, qui prengué possessió el dia següent. El canvi de règim introduí altres regidors nous i el batle Molinas quedà destituït.

Al rector, li tocava també dur la creu en aquesta nova situació política.

Els liberals progressistes aconseguiren derrocar els rectors de Felanitx, Lluçmajor, Binissalem, Santa Maria del Camí, etc. Ho intentaren també amb el rector Molinas pocs mesos després de morta Sor Francinaina.

De fet, pels sermons d'ell que se'ns han conservat, deduïm que Molinas no combregava amb les idees de les autoritats civils d'aquell moment i del nou batle constitucional de la vila. Dia 2 d'octubre del 1855 el governador Miguel envià una comunicació al bisbe Salvà en què es feia portaveu de les acusacions del batle de Sencelles, Miquel Aleñar, contra el rector Molinas que, al seu parer, exigien la destitució

d'aquest. El 25 següent el bisbe Salvà contestà al governador civil refusant les pretensions del batle de Sencelles i mostrant la via de la conciliació i de la pau. El governador envià al batle la carta del bisbe i dia 9 de novembre el batle escriví al governador: «No hay conciliación posible con este cura... Para la tranquilidad de este pueblo y buena armonía de sus autoridades civil y eclesiástica, lo que conviene es sea separado de esta población su actual Cura párroco y venga a reemplazarlo un ecónomo con otras ideas y sentimientos más acordes con la actual situación política. No practicándose esta medida, no habrá paz, no habrá orden, no habrá quietud en esta villa».

El governador transcriu aquestes i altres paraules consemblants del batle en carta dirigida al bisbe dia 22 de novembre. Després li enfloca que les mesures conciliatòries que el prelat havia acordat entre el rector i el batle no han donat fruit. I com que tal situació no es pot allargar més, li demana que adopti mesures enèrgiques contra el rector de Sencelles, que donin resultats patents, altrament exercirà tot el pes de la seva autoritat.

El següent dia 28 el bisbe Salvà contestà al governador. Lamenta que hagi enviat al batle la seva carta de dia 25 d'octubre i que cregui fermament que el batle és acusador innocent i el rector és reu confés i convicte. «Yo pienso que en Sansellas no hay ideas ni principios de política porque ésta es ciencia que también se ha de estudiar para saberla». (El bisbe parla aquí per experiència personal). Pensa que a Sencelles, com a tants d'altres pobles, sols hi ha odis de famílies, imprudències i passions miserables. «Y en medio de esto creo que el cura de Sansellas es uno de los eclesiásticos más honrados, atento y fiel cumplimiento de sus deberes». Finalment li mostra un camí: que els acusadors del rector es presentin davant el provisor del bisbat i en el judici es veurà de quina part està la raó.

El rector Molinas, tan lloat pel seu bisbe com hem vist, continuà al front de la parròquia. La situació política, tan inestable a l'estat espanyol en el segle XIX, es va trabucar pel juliol del 1856 i el governador José Miguel va ser destituït.

MORT DEL RECTOR; LA FAMÍLIA MOLINAS

Per substituir Sor Francinaina al front de la casa de Caritat de Sencelles, el rector Molinas nomenà Superiora Sor Magdalena, la companya feel de sempre de la primera Mare Superiora, que morí dia 17 de novembre del 1870. La successora, també nomenada per D. Joan Molinas, fou Sor Concepció, que també havia professat amb Sor Francinaina. Molinas assegurarà la continuïtat i la fidelitat a la venerada Fundadora.

Després d'una labor pastoral intensa i assenyada, el rector Joan Molinas morí dia 21 de novembre del 1872.

La família Molinas ha servat a Sencelles i a Ciutat la bona memòria d'un membre seu tan preclar i sobretot la devoció a la Mare Superiora. El nebot del rector, D. Sebastià Molinas, va recollir les declara-

cions de Sor Concepció sobre la Venerable abans de morir (3 i 4 de juliol del 1884) i amb els seus germans Bartomeu, Antoni, Rafel, Joan i Sebastià, davant el rector de Sencelles Mn. Bartomeu Verd i el vicari Mn. Rafel Aloy, va fer traslladar a la parròquia les despulles de la Venerable des del cementeri, secretament. D. Bartomeu Molinas, un d'aquests nebots del rector, era prevere i l'any 1900 va estampar la primera biografia *Sor Francisca Ana Cirer* (imp. a Palma), de la qual se'n féu una altra edició augmentada l'any 1904. Aquesta primera biografia impresa és inspirada plenament en els escrits biogràfics de l'oncle rector. Ja era en curs el procés de beatificació, iniciat el 1899.

LA BEATIFICACIÓ DE SOR FRANCINAINA I EL RECTOR MOLINAS

Just a les portes de la beatificació, cal fer una afirmació ben clara que es desprèn del que he escrit fins aquí: el testimoni del rector Molinas, concretament en l'elogi fúnebre en llatí i la «breve reseña», té un valor excepcional i definitiu. Avui podem dir que, si la causa de beatificació s'hagués esforçat just a demostrar la veritat de les afirmacions de D. Joan Molinas sobre la serventa de Déu, faria temps que les virtuts heroiques —passa decisiva en el procés— haurien estat declarades, fet que s'esdevingué el 21 de març del 1985. Malhauradament la florida esponentosa de llegendes prodigioses embullà i no aclarí per res la vertadera santedat de Sor Francinaina, assegurada i descrita amb tanta precisió, seny i coneixement de causa pel rector Molinas en els testimonis esmentats.

El rector Molinas va ser personatge decisiu en la vida santa de la Superiora de Sencelles, co-fundador de la casa de Caritat, vertader pare espiritual i director d'una persona tan plena d'amor a Déu i al proïsme: però també peça clau en el camí de Sor Francinaina cap a la glorificació oficial per part de l'Església.

La beatificació del dia primer d'octubre ens mostra una sintonia ben eloqüent, encara que 134 anys d'història separin els dos fets: la declaració personal de la santedat de Sor Francinaina pel rector de l'Església local a la qual ella havia consagrat tota la vida, i la declaració oficial del Pastor suprem de l'Església universal, Joan Pau II, que declararà Francinaina de Sencelles BEATA, benaventurada en el Regne del cel, model i intercessora pel Poble de Déu que aquí pelegrina.

PERE-JOAN LLABRÉS I MARTORELL

Totes aquestes notícies històriques han estat tretes de l'obra de Dom Benet Colombàs, *Francisca Ana Cirer. Una vida evangélica* (Palma, 1971) i la *Inquisitio historica* del P. Melchor de Pobladora (Vaticà, 1975). També he fet personalment una breu investigació en les «Resoluciones» de l'Ajuntament de Sencelles dels anys històrics. Cal destacar que el dit Ajuntament no expressà a les seves resolucions la notícia de la mort de Sor Francinaina. Hom entén això degut a les relacions que ja devien ser tibants entre el rector i el batle Aleñar.

Què en pensau de Sor Francinaina?

La Congregació de Germanes de la Caritat han anat preparant el poble mallorquí per a la beatificació de Sor Francinaina amb 10 números d'una publicació que va començar a aparèixer a finals de març d'enguany. Moltes persones han donat la seva opinió sobre qui era, què és, què significa per a les dones i els homes d'avui, creients o no creients, la Venerable de Sencelles, i quin missatge és el seu, avui, per al nostre poble. Han volgut les nostres benvolgudes Germanes de la Caritat fer una publicació de caràcter popular, atractiva, dinàmica. Han titulat el full simplement AL POBLE. Ara us presentam una triadella de textos que responen a l'interrogant: QUÈ EN PENSAU DE SOR FRANCINAINA?

Il·lustracions de Maria-Antònia Sastre

PREGÓ PASQUAL

Francinaina hi és i...
ens convida
a humanitzar els nostres petits i
més grans gestos,
a sebre cansar-nos però estar
contents,
a esser sensibles i fidels al po-
bre, al necessitat, al trist, al fracas-
sat...
per a obrir-li finestres i portes
d'esperança,
a tornar a tots la innocència de
PASQUA.

Francinaina, la dona d'ulls tran-
quils, hi és!...
ens convida
a perdonar el qui et fa mal,
a jugar amb els infants del carrer,
a esser solidari amb el qui no té
veu,
a posar dins els fets rutinaris,
l'amor gratuït,
a donar-nos senzillament,
a seguir les petjades del VIVENT,
a ATREURE TOTHOM CAP A
DÉU.

...».

Margalida Jordà Munar
(Full Dominical 26 març 89)

¿QUÈ ÉS UN SANT?

«...El sant és l'home i la dona de la justícia, de la llibertat, de la pau, de la defensa ecològica. És l'home i la dona de la poesia que crea espais d'amor i de llibertat en el si de la societat.

És una tasca difícil?

Tot el que és humanament-divi-
nament-interessant és difícil! Al-
guns ho han aconseguit.

Com? Fiant-se del Déu-Amor.
No tenint por al fracàs. No can-

sant-se d'estimar. Malavejant fer
de la vida un do radical al més po-
bre, al que tenim a prop, sia quin
sia el seu nom.

Sembla que Sor Francinaina ho
va aconseguir. Per què no tu i jo?

Saps? Si un dia faltassin els
sants, seria com si desaparegues-
sin els poetes, els artistes, els ge-
nis del món. Seria ben trist, no ho
creus?».

Teodor Suau Puig

Full AL POBLE n.º 1, abril 89)

DONA DEL POBLE

«...Sor Francinaina era, és i hau-
ria de seguir essent una dona DEL
Poble, PEL Poble i amb EL Poble.

Vet ací l'arrel de la seva preuada
singularitat.

Ara com mai es parla de demo-
cràcia. Tothom proclama que
compta amb el Poble. No jutj les
seves intencions ni em malfii de
llur estratègia. Només afirm que
ella portà la democràcia fins a la
font de la més fonda i planera en-
carnació. Sor Francinaina va viure
sempre al Poble i amb el Poble. Va
actuar des de les necessitats de la
seva gent. Va treballar surran dels
més dèbils. Va lluitar al costat dels
més desemparats. Va morir al ma-
teix redol on va néixer.

Preg Déu que res ni ningú, ens
robi aquesta dona del Poble, que
seguí el camí de l'Evangeli amb el
Poble i per al Poble».

Jaume Santandreu

Full AL POBLE n.º 2, maig 89)

...I ALS JOVES

«...Ella intueix la importància i la
trascendència que té l'educació

cristiana dels joves i, entre altres
coses, els convida per anar a
S'Erissal, on organitzen ball, jocs i
bulla, conjuntament ells i elles.

Aquest fet, aparentment neutre
en si mateix, ens mostra com
aquesta dona emprava unes me-
diacions que, encara ara, són vàli-
des i, potser, quasi imprescindí-
bles per arribar a la persona huma-
na:

— Sortir a camí a l'altre; ella els
convidava.

— Dedicar temps i presència;
ella hi era amb ells.

— No limitar-se a fer sermons o
exposicions doctrinals; ella els
brinda la possibilitat de conèixer-
se, de dialogar, de conviure... i
quan ho troba oportú els parla de
Déu.

— Partir dels seus centres d'in-
terès; ella promou esplai i la tro-
bada d'al·lots i al·lotes.

— Experiència de pregària; re-
sen junts, segons les formes prò-
pies del moment.

— Assumir el risc; ella relati-
vitzava les crítiques no fonamenta-
des i actua amb llibertat d'esperit.
Per a molta gent d'aquell temps el
ball era de dubtosa moralitat.

Si a més de tot el que hem dit, te-
nim en compte que el que real-
ment evangelitza és el missatge
fet de vida, testimoni amb obres
d'amor i que Francinaina el refle-
xava pels quatre costats, seria bo
que la figura d'aquesta catequista
ens fes reflexionar un poc i ens
demanàssim sincerament: Com
m'acost als joves, com és la meua
pastoral?».

Apol·lònia Serra

(Full AL POBLE n.º 3, maig 89)

TESTIMONI

«...
Dins el teu poble o barri, què faria una dona com Sor Francinaina?

Conviuria entre nosaltres com una dona més però entregada a tots i per tot. S'acostaria a tots els qui no volem acostar-nos, i tendria, segurament, força, la dels qui estan a prop de la santedat, per a dur a terme aquí i ara el Regne de Déu».

Glòria Estades Janer

(Full AL POBLE n.º 3, maig 89)

SOR FRANCINAINA CATEQUISTA

«...
Francinaina Cirer va viure l'espiritualitat de la caritat i de l'evangelització; no en podia fer teoria, però la va saber realitzar dins el seu ambient que, en termes d'avui, era l'"església local".

Per tot això, el reconeixement de la seva virtut, dins el postvaticà II, és una profecia per al nostre futur: És possible rejuvenir la nostra església, tot seguint models d'evangelització, com fou Francinaina i, més tard, "Sa Superiora de Sencelles"».

Josep Amengual i Batle, m.SS.CC.

(Full AL POBLE n.º 4, juny 89)

TESTIMONI

«...Què et suggereix la figura de Sor Francinaina?

Una dona pàgessa, ben arrelada dins el seu poble de Sencelles, que l'estima amb totes les forces, no per tancament d'horitzons, excloent la gent d'altres pobles, sinó perquè és el seu més pròxim. S'hi entrega totalment, suplint les mancances que hi havia llavors i procurant ésser el més útil possible des de la seva fe cristiana.

Això l'empeny a fer de la seva casa una casa de Caritat perquè tota ella és dona de caritat.

Quin compromís ens demana l'esdeveniment de la seva beatificació?

Ésser més conseqüents amb la pròpia fe, dins la realitat concreta, exercint el nou manament del Senyor».

Miquel Perales Rubí

(Full AL POBLE n.º 4, juny 89)

SOR FRANCINAINA... APÒSTOL

«...
Sor Francinaina no es conformarà a ser un element decoratiu i simpàtic de la parròquia de Sencelles. Molt manco una dona tancada en una pietat egoista i estèril. La seva fe alimentà abundantment la fe dels seus veïnats, desplegant, amb tota persona que encontre, un apostolat que els dirigeix a la font de la verdadera alegria: l'amor de Déu. I és que l'apòstol neix de l'abundància de la Caritat.

El seu testimoni resulta avui una proposta urgent: passar de ser "cristians-suficients" a ser "cristians-apòstols". Perquè són massa els cristians que no han comprès que tenen el dret i la responsabilitat de l'apostolat entre els seus germans i han delegat aquesta dimensió cristiana en mans d'uns pocs "experts". Tot i això, cada batiat és un cridat a l'apostolat. No és gaire difícil. Basta conversar amb la gent, de tu a tu, i en la transparència i senzillesa del propi existir, animar-la a viure segons l'Evangeli. Sense forçar ningú, però convi-

dant tothom en nom de Jesús, a seguir-lo més de prop.

En definitiva, aquesta dona creient i de poble, ens està redescobrint una cosa fonamental: per a ser cristians no basta ser bones persones. A més, s'ha de ser, apòstol de Jesucrist. I això és per a tots.

¿Hi haurà res més inútil que un cristià inútil pels germans?».

Lluc Riera Coll

(Full AL POBLE n.º 5, juny 89)

SOR FRANCINAINA I LA PREGÀRIA

«... Francinaina ens convida, doncs, a no oblidar-nos mai de pregar, sense gaire paraules, però sí, intensament... Així ho feia ella aconseguint atreure tot el poble de Sencelles...

El nostre poble és el mateix de Sor Francinaina i nosaltres tenim un compromís amb Jesucrist, amb el poble concret i, especialment, amb els més necessitats.

Puix que, seria autèntica la nostra pregària si no ens moguéssim a compromisos reals, viscuts de manera gratuïta i amb un tarannà sempre alegre, tranquil, senzill i ferm com el de Sor Francinaina?».

M.ª Carme Martínez Bauçà, G. C.

(Full AL POBLE n.º 6, juliol 89)

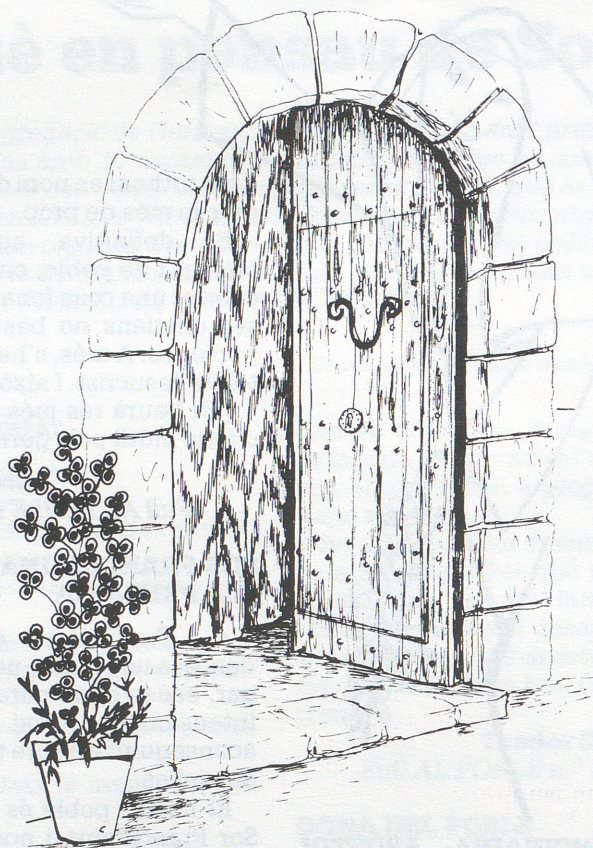
TESTIMONI

«...Sor Francinaina, dona de Déu, quin sentit pot donar a la vostra vida cristiana?, a la política?, a la feina?, a la pastoral?, a la família?

— Els sants sempre tenen actualitat, sols falta interpretar correctament la seva biografia i el seu context temporal.

Crec que Sor Francinaina pot ésser un punyent exemple per a nosaltres en tots els àmbits de la nostra vida, privada i pública, en els següents aspectes:

1. La seva vida ens hauria de fer avergonyir del moment present de Mallorca.

2. La seva fe profunda ens hauria d'estimular la reconducció de les comunicacions cristianes cap a la vivència d'allò que és essencial.

3. La seva caritat hauria de cridar-nos a noves, actuals i urgents formes d'estimar els germans,

4. La seva obra de dona compromesa amb el poble reclama una conversió de tots a la valoració de la quotidianitat, els valors humans, la senzillesa, l'honestedat i el treball, i el seu testimoni de santa ens empeny a un retrobament amb les nostres arrels com a cristians».

Jaume Oliver i Jaume

(Full AL POBLE n.º 6, juliol 89)

...I LA CARITAT HUMANITZADA

«...»

Els cristians som continuadors de la revelació dels sentiments i del cor de Déu, d'un Déu passible, vulnerable. Viviu estimant, com el Crist ens estimà... Teniu els sentiments que pertiquen a escollits de

Déu, sants i estimats: sentiments de compassió, de bondat, d'humilitat, de serenor, de paciència...

Sor Francinaina és model d'aquesta manera evangèlica d'estimar. Escolta aquells que necessiten un consell, atén els malalts, ensenya els infants... dona i se dona. Com Jesús. Amor compassiu i eficaç amb la gent que no tenia res per menjar; amor tendre i gratuït amb la vídua de Naim; amor pràctic, institucional i professional com mostra el Bon Samarità de l'Evangeli. Aquest amor s'ha convertit, al llarg del temps, en "virtut" no sempre ben entesa ni ben viscuda, i en "obres de caritat" no sempre ben practicades ni ben rebudes. La vertadera "Caritat" mai per mai pot negar els dos elements que la configuren i la fan cristiana: "L'amor de veres" (Déu) i la "humanitat", una manera carnal-cordial, entranyable d'estimar. La caritat, doncs, serà lluita per la justícia i els drets, compromís crític i transformador en la política i la cul-

tura, exigència de la conversió econòmica i social. A la vegada s'aproximarà als més dèbils, als més desatesos i assumirà les situacions més difícils i les marginacions velles o tot just descobertes, sumant-hi el cap i el cor, les entranyes i les tècniques. No pot haver-hi caritat que no sigui humana o humanitzada i humanitzadora.

Francinaina ens ho recorda i demana... Al nostre món, atropellat i atropellador, només el pot salvar un baptisme de tendresa, un "monument" de CARITAT».

Bartomeu Bennàssar

(Full AL POBLE n.º 7, juliol 89)

TESTIMONI

«...¿Com podríem els cristians fer una caritat a l'estil de Sor Francinaina?

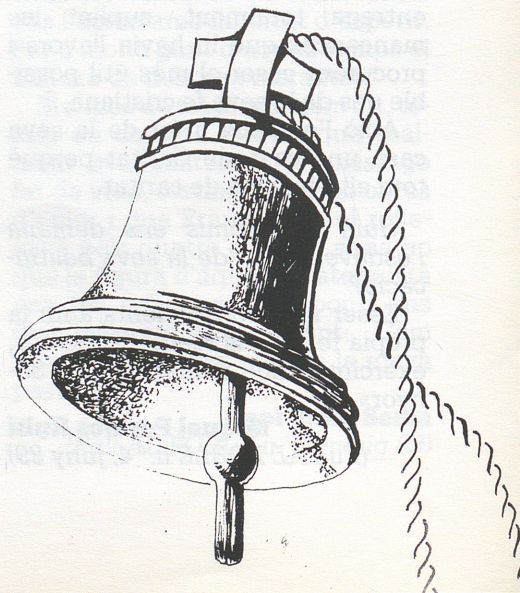
— Senzillament, amics, obriu els vostres ulls al món, obriu, també, el vostre cor; que l'amor de Crist penetri ben endins, *estima* i sens dubte, la caritat a l'estil de Sor Francinaina serà fruit de nosaltres mateixos, d'un esperit vertaderament cristià.

¿Dins el món social, de la política, pot tenir alguna cosa a dir Sor Francinaina?

— Crec, sincerament, que Sor Francinaina, no calaria davant la societat d'avui en dia, una societat consumista, superficial, individualista on el que mana és el poder i a on l'única llum esperançadora que pot alliberar-nos és Jesús».

M.ª Eugènia Canyelles Mas

(Full AL POBLE n.º 7, juliol 89)

UNA CRISTIANA D'AVUI

«Com m'imagín Sor Francinaina Cirer, avui? No em resulta gens fàcil de respondre, però m'hi arriscaré...

Veig Na Francinaina vivint molt prop de la gent, preocupada per tots els qui sofreixen, i encara més

per aquells que no poden donar sentit al seu sofriment. Acluc els ulls i se'm presenta Na Francinaina contant rondalles als nins i jugant amb ells.

M'imagín Na Francinaina trescant places i carrers, entrant a les cases més humils i problemàti-

ques... No fa massa renou ni fa ostentació del seu servei. Perquè estima parla de l'amor de Jesús i fa catequesi a pares i fills, sense necessitat de llibres ni de paraules gaire elevades. Sempre amb el somriure als llavis, viu pobre i feliç. No va atrafegada i nerviosa. Es desteixina servint, sempre atenta als altres. Prega humil en la pregària de tota l'Església, en l'oració personal i en la súplica.

No segueix, pessimista, les converses dels qui diuen que "amb el jovent d'avui no hi ha res a fer". Ella s'hi acostava, es fa amiga, organitza esplai i alfabetització; amb ulls crítics descobreix per quin forat d'injustícia es perd l'aigua fresca dels nostres pobles. Participa en el "Projecte Home", vetla a "l'Hospital de Nit", acull a ca seva els desventurats que no tenen casa ni fogar.

Segueix el camí feel, plena de pau i serenor, malgrat la increença del desagraïment, del passotisme, la incoherència o la xafarderia inoperant.

M'imagín Na Francinaina paraula i testimoni, anunciant la certesa de l'Amor del Salvador del Pare, el

LLUC

Bolletí
de
subscripció

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1989. Pagarà l'import (1.500 ptes.) (estranger 1.700 ptes.) per 6 números

.....enviant un gir postal o taló barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, 07080 Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

JUST AMB UN DIT

COBRAU, INGRESSAU, CONEIXEU EL SALDO
I L'EXTRACTE DE COMPTES

*Just amb un dit, utilitzant la Targeta «SA NOSTRA»
i els nostres Caixers Automàtics,
disposau dels vostres doblers,
realitzau ingressos, consultau el saldo
i obteniu un extracte del vostre compte,
en un instant i còmodament.*

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS